

A' Buda 's Pest közt építendő álló-hid' tárgyában kinevezett országos küldöttség' munkálatai

Heckenast

Pest 1837-1838

Signatur: 54950-B

Barcode: +Z169758407

Zitierlink: <http://data.onb.ac.at/ABO/%2BZ169758407>

Umfang: Bild 1 - 280

Nutzungsbedingungen

Bitte beachten Sie folgende Nutzungsbedingungen: Die Dateien werden Ihnen nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke zur Verfügung gestellt. Nehmen Sie keine automatisierten Abfragen vor. Nennen Sie die Österreichische Nationalbibliothek in Provenienzanangaben. Bei der Weiterverwendung sind Sie selbst für die Einhaltung von Rechten Dritter, z.B. Urheberrechten, verantwortlich.

Hinweis: Das Dokument enthält hinterlegte Textdaten, die eine Suche in der Datei ermöglichen. Diese Textdaten wurden mit einem automatisierten OCR-Verfahren ermittelt und weisen Fehler auf.

KAIS. KÖN. HOF

BIBLIOTHEK

54.950-B

54950-B.

A'

BUDA 'S PEST

KÖZT ÉPÍTENDŐ

Á L L Ó - H Í D'

TÁRGYÁBAN KINEVEZETT

ORSZÁGOS KÜLDÖTTSEG'

MUNKÁLATAI.

Első közlemény.

P E S T,

HECKENAST GUSZTÁV' TULAJDONA.

1837.

THE JOURNAL OF THE

ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE

OF GREAT BRITAIN AND IRELAND

Volume 100, Part 1, 1970

Edited by J. H. J. VAN DEN BERG

LONDON: ROUTLEDGE, 1970

Price 12s. 6d.

Year 1970

Published by Routledge & Kegan Paul Ltd

100

BUDA 'S PEST

KÖZT ÉPÍTENDŐ

Á L L Ó - H Í D'

TÁRGYÁBAN KINEVEZETT

ORSZÁGOS KÜLDÖTTSEG'

MUNKÁLATAI.

$$f_1 = (x-1)^2 = x^2 - 2x + 1 \quad f_2 = (x-1)^3 = x^3 - 3x^2 + 3x - 1$$
$$(1-x) = \frac{24}{25} \left(\frac{24}{25} \right)^{n-1} = \left(\frac{24}{25} \right)^n$$

676 11 19 19 19 19 19

* * * * *

[illegible]

Journal of the Philosophy of Education Society of Great Britain

A Z

183²/₆ ESZTENDEI 26-IK TÖRVÉNYCZIKKELY-
BEN *) KINEVEZETT ORSZÁGOS KIKÜL-
DÖTTSÉGNEK

JEGYZŐKÖNYVE.

*1837-dik esztendei Szent-Iván hava' 9-dikén
nagyemléltőságu gróf Batthyáni Imre koro-
naőr Ő Excellentiája' előlülése alatt tar-
tatott*

I. Ülés.

Minekutána a' nagyemléltőságu előlülő úr
ezen küldöttségnek szives köszöntése után
az ülést megnyitotta volna, felolvastatott
mindenek előtt Ő császári királyi Főherczeg-
ségének az ország' Nádorának f. e. Majus'
12-dikéről költ levele (1. szám), melly mel-
lett a' kiküldöttség' előlülését változó egész-
sége miatt ön felséges személyében nem
viselhetvén, erre tisztelt gróf urat megbiz-
ni 's egyszersmind a' kiküldöttség' tagjai-

---

*) Lásd e' könyv' végén A. alatt.

nak folyó hónap' 8-kára leendő meghívásukat elrendelni méltóztatott, mellynek folytatában :

Gróf Széchenyi István úr szükséges tudomány végett jelentette, hogy Ő császári királyi Főherczegsége, az országos kiküldöttség' munkálódását könnyíteni kívánván, azonnal a' Buda és Pest közt építendő állandó hidat tárgyzó törvény' kihirdetése után a' közönségessé tétel' következtetésében netalán beküldendő javallatok' s ajánlkózások' rendbeszedésére és előleges elkészítésére a' tisztelt grófnak előlülése alatt egy fiók-kiküldöttséget rendelt légyen, de jöllehet e' részben mindenki különös, részint honi *), részint külföldi ujságokba iktatott hirdetmények által ebbeli vállalatra illendően felszólítatott, de időközben is e' tárgy, a' mennyire csak lehetett, többeknek ajánltatott, mind e' mellett ekkorig semmi olly vállalat be nem nyujtatott, melly ezen fiók-kiküldöttségnek egybejövetelét szükségessé tette volna.

Bemutatta ezután a' nagyméltóságu előlülő, báró Sina Györgynek f. e. Majus'

---

*) Lásd e' könyv' végén B. alatt.

3-dika alatt Ő császári királyi Főherczegségének benyújtott első vállalkozási kinyilatkozását (2. szám), úgy nem különben Wodianer és fia' nevök alatt ugyan e' tárgyban kevés órával ezelőtt beadott ajánlatát (3. szám), mellyek felolvastatván, a' kiküldöttség' részére közíratra bocsátatni rendeltettek.

---

*1837-dik esztendei Szent-Iván hava' 11-kén
szinte nagyméltóságú gróf Batthyáni Imre
Ő Excellentiája' előlülése alatt tartatott*

II. Ülés.

Felolvastatott egy újabb Wodianer és több társai' nevök alatt költ és épen az ülés előtt beadott kinyilatkoztatás (4-dik szám), melly köziratra bocsátatni rendeltetett.

E' szerint báró Sinának, úgy Wodianer és társainak ajánlásai szolgálván ez úttal tanácskozás' tárgyaúl, minekelőtte a' kiküldöttség ezeknek egyenkénti vitatásába és bírálásába bocsátkoznék, első tekintetre is már olly körülményekre talált, mellyek, ha különben az ország' kívánságának voltaképen megfelelni 's ezen valóban nehéz feladásnak fogamatba vételét sikeresen előmozdítani kívánja, néhány elveknek előleges megállapítását szükségesé tették, és ugyan:

1-ször. Mivel ezen rendkívüli munka' végbevételét különben is csak a' dologhoz értő, és nem kevésbbé tapasztalás, mint művészi tudomány szülte tulajdonokkal bíró személyektől lehetne várni, 's egyedül ilyenek kezeskedhetnének az országnak valamint javallataik' kivihetőségéről, úgy alkotványuk' állandóságáról: köz akarrattal megállapítatott, hogy a' kérdéses hidnak építése egyáltalában csak olly művésznek adassék át, ki már ezelőtt valamelly hasonló nagy munkát tökéletességre hozván, magát minden tekintetben illy vállalatnak végbevételére alkalmasnak lenni megbizonyította; innen önkényt következőn, hogy az országos kiküldöttség által csak illy művészeknek tervei fogadtathatnak el.

2-szor. Nem csak a' kiküldöttség' méltósága, de a' fennálló törvénynek rendelkezése is úgy kívánván, ezen kiküldöttség semminemű pénzek' átvételébe vagy akármi módon leendő kezelésébe egyáltalában nem bocsátkozik.

3-szor. Megkívánja bizonyára a' közjó' tekintete, de különösen az országnak ezen

kiküldöttségbe helyezettett becses bizodalma is, hogy a' czélba vett híd' felállításából az ország' lakosira minél csekélyebb teher háromoljék, 's így a' vállalkozóknak nyújtandó kedvezésekkel szoros kapcsolatban lévő építési költségek a' lehetőségig kiméltessenek. Minél fogva a' vállalathoz való járulást senkitől elzárni nem kívánja ugyan ezen kiküldöttség, tekintvén azonban, melly számos, nagy részben még előre sem látható nehézségekkel és akadályokkal kellessen a' vállalkozónak küzdeni, továbbá melly nevezetes és talán minden reménységet jóval felülhaladó somákat az építést megelőző előkészületekre minden biztosítás nélkül fordítani; hogy ez által csak valamellyes ösztön nyújtás a' vállalkozóknak, abban már most elhatározólag megállapodott, hogy bár ki legyen is a' vállalkozó, ha különben annak terveit alkalmatosok és feltételei a' fennforgó körülményekhez képest elfogadhatók lennének, ezek bár mi szín alatt árleverés' útjára bocsátatni nem fognak.

4-szer. Az előforduló tárgyak iránt szokott mód szerint vezetendő jegyzőkönyv

helybenhagyás után a' kiküldöttség' részére azonnal közíratra bocsátatni, 's egyzersmind a' végett, hogy minden itt történt határozások mind a' vállalkozni kívánók, mind az egész közönség előtt tudva legyenek, és e' szerint minden bal magyarázatokra szolgáló alkalmatosság elhárítassék, irataival egyetemben kinyomtatni rendeltetik, gróf Széchenyi István úr a' fennforgó tárgy' előmozdítására törekedő szándékának újabb bizonyságaul a' nyomtatásbeli költségek' viselését nagylelküleg elvállalván.

Ezeknek megállapítása után, mind báró Sina', mind Wodianer és társai' ajánlatinak pontonként leendő felvétele a' jövő ülésre halasztatott.

---

*1837-dik esztendei Szent-Iván hava' 12-kén
szinte nagyméltóságu gróf Batthyáni Im-
re Ó Excellentiája' előlülése alatt tartatott*

III. Ülés.

Felvétetett a' legközelebbi ülés' határozása' következtetésében báró Sina' Györgynek ajánlása, melly is pontonként vitatás alá kerülván, arra nézve következő lett a' kiküldöttség' végzése, jelesen

A' bevezetésre nézve: Tökéletes egybe - hangzásban lévén a' bevezetésnek tartalma ezen kiküldöttségnek abbeli elvével, hogy a' vállalatnak végbevételét csak olyanok vezérelhessék, kik illyetén nagyszerű 's mindenkép sikerült művet állítottak már elé, ez e' részben tökéletesen elfogadtatik. A' mi egyébiránt a' vállalkozó által kívánt elsőbbségnek biztosítását illeti, nyilván kijelenteni kénytelenítik ezen kiküldöttség, hogy előre meghatározott elveinél fogva, másoknak hozzá-

járultát semmi esetre ki nem zárhatván, illy értelemben báró. Sinának elsőbbséget nem ajánlhat, figyelmezve még is arra, hogy a' vállalkozó is ezen közérdekű tárgynak előmozdításához hazafiui buzgósággal legelőbb járult légyen, de tekintvén egyébiránt annak illy vállalatokhoz megkívántató összeköttetését és személyes hitelét, valamint e' nehéz vállalat' vitelére nyilatkozásából kitünő elhatározott szándékát, kész őt arról biztosítani, hogy a' mennyire tervei és feltételei másokéval egyenlőségben állani fognak, ezen esetben neki mindenek előtt elsőbbsége leend.

Mi az ígért kötelezéseket illeti: *az első*, a' mennyire ez a' törvény' értelmével is megegyező, elfogadtatik, magában is értetődvén, hogy e' részben a' megkívántató tervek' előterjesztése elváratik.

A másodikra: biztosan reményli ezen kiküldöttség, hogy a' két várost illető kárpótlásra nézve a' vállalkozó úr annak idejében olly elfogadható javaslatokat teend, mellyek szerint e' tárgy, ha csak lehetséges, barátságos úton el fog végeztetni.

A' harmadik pont, a' mennyire az abban érdeklett gátoknak felállítása a' célba vett építést vezérlő művészek' ítélete szerint szükséges lenne, elfogadtatik, valamint a' *4-dik pont* is jóváhagyatik.

Az 5-dik pontnak elhatározása akkorra halasztatik, midőn a' vállalkozókkal végső egyezés fog tétetni; mivel egyébiránt ez alkalommal gróf Széchenyi István úr kinyilatkoztatta, hogy báró Sina a' kibocsátandó részvényeknek nem csak harmad részét, hanem felét, vagy még többet is az ország' lakosinak szabad vásárolhatásul hagyni kész, ebbeli kinyilatkoztatás addig is szives érzéssel fogadtatván, itt megjegyeztetett.

Mi továbbá a' kívánt kedvezéseket érdeкли:

Az első pontra: Jóllehet az ország' törvényével megütközésben nem volna, ha a' vállalkozó által közlött jegyzékben foglalt hidvám megállapítatnék, még is ebbeli vámonoknak meghatározása nem csak az országot, de magát a' vállalkozót is közelebből érdekelvén, ennek megállapítását a'

kiküldöttség legbiztosabban véli akkorra halasztandónak, midőn az illető tervek, költségkivetések és egyéb adatok együtt lévén végső egyesség köttetik.

A' második pont azon vélekedésnél fogva, hogy az ország' igazgatása' és illető törvényhatóságok' részéről kikötött segéd csak a' megállapított vámnak beszédésére és a' hidon egyébként fenntartandó rendre terjedhet, elfogadtatik.

A' 3-dik pontnak elfogadása ezen országos kiküldöttség' hatalma' körén túl menvén, ez iránt a' vállalkozó úr a' legfelsőbb kormányshoz utasítatik, bizonyossá tétetvén egy úttal, hogy a' vállalkozó úrnak kívánata annak idejében ajánlatni és pártoltatni fog.

A' 4-dik pontra: Az ország' fennálló törvénye, jelesen a' II. R. 10. cz. *) e' részben világosan rendelkezvén, a' mennyiben a' vállalkozó úrnak kívánsága ezentúl nem terjed, az elfogadtatik.

Az 5-dikre: Meg van ugyan arról győződve ezen kiküldöttség, hogy az osztó igaz-

---

*) Lásd e' könyv' végén C. alatt.

ság' szabályai szerint nem követelhetik e' két királyi városok, hogy azon telkek, melyek a' Duna' medrében rendszerinti vizállásnál földve rejteznek, a' két part' feltöltése által azonban szárazzá lennének, minden teher nélkül kezökre szálljanak, a' mennyire mindazáltal a' vállalkozónak kívánsága a' tulajdoni jussal összeütközni látszatnék, de különben is a' Duna' regulázásával és számos körülményekkel kapcsolatban volna, legbiztosabbnak itéli a' kiküldöttség, hogy e' tárgy akkorra halasztassék, midőn a' városokkal való értekezés' következtetésében egy részről annak kárpótlása, más részről pedig haszonnövekedése illő tekintetbe vétethetvén, mind ezek egyezés' tárgyaúl szolgálандnak.

A' 6-dikra: Az eddig kijelentett elvek szerint világos, hogy a' kikötendő esztendőknél száma is csak akkor határozthatatik meg, midőn a' tervek és egyéb adatok kéznél lesznek, bizonyossá teszi azonban a' kiküldöttség a' vállalkozó urat, hogy akkor a' kérdéses vállalatnak terhes voltát méltányolni és a' kötendő esztendőknél számát a' körülményekhez képest igazságosan elhatározni fogja.

Végtére az ajánlatnak befejezésére nézve, háladatos érzéssel értvén ez alkalommal a' kiküldöttség gróf Széchenyi István úrtól, hogy báró Sina György az előmunkák' költségeit még azon nem reménylett esetben is, ha ezen vállalat nem sikerülne, — nem csak felében, mint ajánlása tartja, hanem egészen sajátjából viselni kész legyen, midőn ebbeli érzését nyilvánítja, teljes bizodalommal arra kéri a' vállalkozó báró urat, hogy az előbocsátottak szerint ezen előmunkákhoz hozzá fogván, a' szükséges terveket, ha lehetséges, még a' télen, vagy legfeljebb jövő tavaszig benyújtani ne terheltezzék.

1837-dik esztendei Szent-Iván hava' 14-kén
 ugyan a' tisztelt gróf Ó Excellenciája' elől-
 • ülése alatt tartatott.

IV. Ülés.

Felolvastattak Wodianer és társainak már a' mult ülésekben benyújtott kétrendbeli kinyilatkoztatásai, úgy az ez alkalommal általa beadott rövid figyelmeztetés (5-dik szám), mellyek egyetemben felvétvén, miután ezen társaság kinyilatkoztatja, hogy az építendő híd' tárgya eléggé köztudományúl nem szolgáltatott, kénytelenítetik a' kiküldöttség igazolása végett az ez alkalommal gróf Széchenyi István úr által bemutatott hirdetések' feljegyzését itt megemlíteni, a' mellyekből kitünik, hogy csak ugyan e' tárgy elsőbb ezen czim alatt: „Aufforderung in Bezug auf die zwischen Ofen und Pest zu erbauende stehende Brücke, Pest den 10-ten Juny 1836“ közre bocsátatott, valamint szinte az „Allgemeine Zeitung“ rendkívüli

toldalékában 1836-ik Julius 19-kén „Pesther Handlungszeitung“ 54-dik szám alatt 1836 Julius' 6-kán, végtére a' Jelenkor' 48-dik száma alatt 1836 Junius' 15-kén közönségsé tétetett.

A' mi továbbá ezen társaság által szorgolt concurrentiát illeti, megjegyeztetik, hogy a' felhivott törvényczikkely' 5. §. ugyan illyes concurrentiát ki nem köt, sőt más országoknak példái még bővebben bizonyítják, hogy illy vállalatok árlevetés' útján ki sem vihetők, úgy véli tehát ezen kiküldöttség, hogy, különben is senki a' vállalathoz való járulástól el nem zárattván, a' törvénynek ez által voltaképen elég tétetett.

A' mi az előlegesen kibocsátandó részvényeket illeti, e' tárgy a' kiküldöttség' köréhez nem tartozván, azt a' részvényesek' saját rendelkezésére bizza. Kedvesen veszi a' kiküldöttség az ajánlkozó társaságnak abbeli ajánlását, melly szerint az előleges készületekre való költségeknek kiszolgáltatását ajánlja, megjegyezvén egyedül, hogy semmi esetre a' készpénzeknek átvételébe, vagy más a' társaságot illető

elrendelésekbe részéről bocsátkozni nem kíván, valamint más vállalkozókat előre bármely költségeknek megtérítésére nem kötelezhet. Mivel egyébiránt ez úttal az ajánlást tevő társaság' részéről kijelentetik, hogy azon esetre is, ha az előleges költségeket megteendi, a' hidépítésre való jog' elsőségét magának fenntartani nem kívánja, nem tartja a' kiküldöttség szükségesnek, hogy ez iránt különös határozat tétessék. Hogy mindazáltal valamint más vállalkozók, úgy ezen társaság' dicséretes fáradozásának is elég tétessék, ennél fogva ugyanaz ez alkalommal biztosítatik, hogy a' magokat jelentő vállalkozók közt, ha különben tervei és feltételei másokénál kedvezőbbek lesznek, a' vállalatnak elnyerésére számot tarthat. E' szerint nincs egyéb hátra, mint hogy ajánlatához képest az előleges munkákhoz hozzá fogván, terveit és egyéb adatait, ha lehetséges, még a' télen, vagy legfeljebb jövő tavaszig bemutassa.

E' szerint megfelelően lévén mind báró Sina', mind Wodianer és társai' kinyilatkoztatásuknak, a' kiküldöttség' eddigi

üléseinek jegyzőkönyve mind a' kétféle vállalkozókkal a' nagyméltóságu előlülő Ő Excellentiája által közöltetni fog.

Ezek után jelentette gróf Széchenyi István úr, hogy több egyes személyek által készített különféle tervek Ő Herczegsége által kezéhez szolgáltatnak legyen, melyek részint azért, mivel előleges költségeket kívánnának, részint mivel a' kiküldöttség által megállapított elv szerint csak olly művészek' javallatai fogadtathatnak el, kik valamelly hasonló érdekű munkát foganatba hoztak, itt nem használhatók, 's további útastást kért az iránt, mit kellessen azon tervekkel már most tenni? Ezen jelentésnek következtében a' kiküldöttség mind azon érdemes uraknak szíves ügyekezetökért háladatos érzését kijelentetni, egyébiránt pedig a' terveket, mint sajátjukat a' nagyméltóságu előlülő kísérő levele mellett azoknak vissza küldetni rendelte.

**1837-dik esztendei Szent - Iván hava'
16-kán tartatott**

V. Ülés.

Felolvastatott nagyméltóságu gróf ország' birája Ó Excellentiájának a' kiküldöttség' előlülőjéhez folyó hónap' 14-ről irt hivatalos levele (6-ik szám), mellyben a' kiküldöttség' tagjainak kiszolgáltatandó napi bérök' iránt költ rendelések közöltetnek, melly tudományúl szolgálván, ezután a' kiküldöttségnek jegyzőkönyve felolvastatván 's e' szerint meghitelesítetvén, az ülés eloszlott.

Első szám.

681. **E**xcellentissime Domine Comes et Coronae Conservator! Cōmplura objecta pertractationi Regnicolaris Deputationis in merito struendi Budam et Pestinum inter stabilis pontis per articulum 26. postremorum Regni Comitiorum ordinatae obnoxia, convocationem fatae Deputationis optabilem reddunt. Cujus Praesidium siquidem ipse valetudine impeditus suscipere nequeam, Excellentiam Vestram hisce requirendam duxi, ut individua ad memoratam Deputationem Regnicolarem delegata, pro die 8-va affuturi mensis Junii Pestinum convocare, praesidiumque vicario modo assumendo respectiva objecta pertractari facere, atque conclusa Deputationalia mihi subin exhibere velit. Queis in reliquo jugi eaque peculiari cum propensione persisto. Budae die 12. Maji 1837. Excellentiae Vestrae addictissimus Josephus Palatinus m. p.

Kivülről: Excellentissimo Domino Comiti Emerico de Batthyán, Perpetuo in Német-Újvár, S. C. et R. A. Majestatis Camerario et Actuali Intimo Status Consiliario, Sacrae Coronae Regni Hungariae Conservatori, Tabulae Septemviralis Assessori, et Comitatus Szaladiensis supremo Comiti. Pestini.

Második szám.

Fenséges császári királyi Főherczeg, országunk' Nádora , főméltóságú országos Küldöttség! A' legközelebbi országgyűlésen hozott 26-dik törvényczikkelynek és az annak folytában munkálódó kisebb küldöttség' elnöksége által, Buda 's Pest közt építendő álló-híd iránt közlött felszólításnak következtetésében , én alulírt elhatározván magamat, a' merényt egy velem szövetkezendő társasággal egyetemben elvállalni, szerencsém van e' tárgyban nézeteim- 's azokon alapuló javaslatimat császári királyi Fenséged- 's a' főméltóságú országos Küldöttségnek következőleg adnom elő:

Érett megfontolás és bővebb adatok' szerzése után meggyőződtem , hogy Buda 's Pest két testvérváros' partjai' összekapcsolásának sem technikai, sem pénzbeli tekintetben lehetetlenség nem áll útjában, de egyszersmind annak létesítése olly rendkívüli nehézségekkel 's olly nagy pénz - koczkáztatással van egybekötve,

hogy ezek mind a' fő országigazgatás', mind mások' részéről is, kiket a' vállalat' előmozdítása illet, vagy kik az által különösen érdekelvék, hasonlókép' rendkívüli kedvezéseket tesznek föl, mellyek' reménylhetése nélkül senki illy tetemes és költséges vállalatba okosan nem bocsátkozhatnék.

Meggyőződéseem szerint a' közlekedési eszköz' létesíthetése' szorosb megítélése- 's megállapításához, továbbá annak minemü- 's millyenségének, valamint nem különben felállítása' helyének meghatározásához tartozó előmunkák' tételét 's vezérlését, ugy szinte maga a' főmunka' végrehajtásának technikai részét is egyedül olly műértőkre kell bízni, kiknek alkalmuk volt, elméleti ismereteiket gyakorlatban is helyeseknek mutatniok, és kik a' víz-építéset' körében valami tökéletesen sikerültet már valósággal létre is hoztak. Ama' körülménynél fogva azonban, mi szerint illy művészek csupán Angol-, Francziaország-, vagy Amerikában lelhetők, 's illyeseket Magyarországra utazásra, 's itt az előkészületek' tétele végett hosszabb ideig tartózkodásra, 's annak idejében magának a' munkának vezérlésére egyedül nagy jutalmak' biztosítása indíthatna, — ez iránt valamint a' megkívántató költségekre nézve is, bővebb részleteket, habár csak közelítőleg is szolgáltatnom,

úgy nem különben a' megbizandó technicust névszerint kijelelnem mindaddig lehetetlen, fenséges Főherczeg 's főméltóságu országos Küldöttség, míg némi biztossággal nem számolhatok arra, hogy én mások előtt elsőséget nyerhetni, és császári királyi Fenséged- 's a' felhatalmazott főméltóságu országos Küldöttséggel az ügy' velejére nézve törvényes egyességre juthatni fogok.

Innen azonban előleges egyezkedés' szüksége tetszik ki, 's azért bátorítkodom császári királyi Fenségednek 's a' főméltóságu országos Küldöttségnek ezennel némelly általános pontokat hozni javaslatba, mellyeket előbb megállapítani kívánnék, hogysem a' fennemlített előnyömozások- 's előkészületekbe bocsátkozni, 's az egész munka' részletét császári királyi Fenséged- 's a' főméltóságu országos Küldöttségnek előterjeszteni fognám; ugyan is:

1. Igérem, hogy én Buda 's Pest' városai közt a' meghivandó illető hozzáértők által ki-nyomozandó, 's tartósnak és megfelelőnek kijelentendő mód és minőség szerint, a' két testvérváros' helybeli érdekeit, szintúgy mint a' kereskedés' kívánatait tekintetbe véve, állandó közlekedést fogok létesíteni.

2. Kötelezem magamat, Buda 's Pest' városainak illendő, a' méltány' elvei szerint 's a'

helybeli viszonyok' tekintetbe vétele mellett kitudandó 's megállapítandó kármentesítést adni.

3. Buda 's Pest' városainak minden rendkívüli vizáradás-veszélytől biztosítása végett, a' két városhoz tartozó Duna-partokat czélirányos töltésekkel óvandom.

4. Kötelezem magamat, a' megszabandó kiváltsági évek' elfolyta után, a' felállítandó közlekedési eszközt legjobb állapotban általadni, azon ideig pedig, általam benyújtandó jegyzék szerint, egy tartalék-pénzalapot, a' fő országigazgatásnak akármikor kimutatandót, alkotni 's világosságban tartani, mellynél fogva az, netalán nagyobb megrongáltatás' esetére is, szakadatlan haszonvehető állapotban tartathassék.

5. A' kibocsátandó részvények' számát előleg meg nem határozhatom ugyan, de szándékom, darabját 500 pengő forintjával adni ki, és kötelezem magamat ezennel, legalább egy-harmadát azoknak, és pedig felében Buda 's Pest' két városa', más felében Magyarország' többi lakosai' számára, tetszés szerinti részesülés végett, hat hónapig szabad vásárolhatásul hagyni, melly határidő' multával azok saját rendelkezésem alá esnének vissza.

Mind ezen, olly tetemes köteleztetéseimért a' következő feltételeket kérem:

1. Hogy én a' velem szövetkezendő társasággal együtt, az f. alatti jegyzék szerint, mindentől, ki a' felállítandó közlekedési eszközt használnia, vámot szedhessek, e' vámjegyzéket azonban, ha jónak látnám, alább szállíthassam.

2. Hogy nekem a' fő országigazgatás' és az illető hatóságok' részéről, a' törvénynek kiki által megtartathatása végett szükséges minden segély ingyen adassék.

3. Hogy az országlás, a' felállítandó közlekedési eszköz' mindenkor szabad használatáért, egyszer mindigre, általán véve 300,000 pengő forintot adjon, ezen egész summa helyett azonban a' budai parton a' vízi város' kezdeténél, az úton felül és alul fekvő 's az idezárt rajzból látható országos raktárokat*), az egész helyzet' szabad, mindazáltal a' szükséges 's kéjelmes járáskelés' sérelme nélkül, használása' jogával együtt 150,000 pengő forintba számítva, nekem tulajdon gyanánt átengedje, a' többi 150,000 pengő forintot pedig kész pénzben fizesse ki.

4. Hogy sem hajó, komp, vagy csónak, sem gőzhajó a' két város' és Ó-Buda koronai mezőváros' határaiban, egyik partról a' másik-

---

*) Az úgy nevezett élelem- és széna-raktárok értetnek.

ra átszállításul pénzért járni, előleges megegyezésem nélkül ne engedtessek.

5. Hogy mind azon telkeknek, melyek most a' Duna' medrében, rendszerinti vizállásnál, földve rejteznek, a' két part' feltöltése által azonban szárazzá lennének, méltányosan meghatározandó értéke nekem az illető városok által megtéríttessék, vagy magok a' telkek a' részvényes társaságnak tulajdonul engedtessekenek által, és

6. Hogy az általam alkotandó részvényes társaság a' hidvámot, az első pont' értelme szerint, 100 évig szedhesse, és nekem az iránt e' 100 évre szóló 's részvényes társaságra ruházható kirekesztő kiváltság adassék.

Midőn tehát császári királyi Fenségedet 's a' főméltóságu országos Küldöttséget alázattal kérném, hogy ezen, a' vállalat' fontosságához szabott engedélyeket mindenek előtt kegyesen jóváhagyni méltóztatnának, minek megtörténtével én azután igyekezném, minden e' tárgy' létesítéséhez közelebből tartozó részleteket császári királyi Fenséged- 's a' főméltóságu országos Küldöttségnek hova hamarább elibe terjeszteni: egyszersmind szerencsém van kinyilatkoztatni, hogy én, a' mennyire az elszámolt kedvezéseket megnyerhetem, ezen nemzeti mun-

ka' felállítás- 's valósitása iránti hazafiúi buzgalmam' újabb bizonyságául, minden a' munka' lehetősége 's mimódoni létesithetése' kitudására, a' megkívántató tervek' 's rajzok', nem különben az egész építést illető számolások' 's költségvetéseknek elkészítésére szükséges előleges kiadásokat, úgy szinte az általam e' végre meghivandó kül- és belföldi technicusok' ideigleni jutalmazását, úti 's élelem- költségeit kész vagyonok sajátomból viselni, 's az ahhoz megkívántató pénzt előállítani, mire nézve magamat egyzersmind lekötöm, hogy azon, noha előre fel nem tehető, de még is lehetséges esetre, ha azon műértők' ítélete szerint Buda' 's Pest' állandó egybekapcsolása, a' törvényhozóság által tett intézkedésnél fogva, teljességgel nem lenne valósítható, 's ez ekképen erőmet felülmulná, azon előleges költségekre fordított somma' egyik felét a' hazának áldozatul ajánlandom, és csak másik felének megtérítésére fogok számot tartani.

Mik után, alázatos javaslataim' 's ajánlkózásom' kegyes méltatását 's tekintetbe vételét ohajtva várván, mély tisztelettel maradok. Bécs Majus' 3-kán 1837. császári királyi Főherczegség- 's a' főméltóságú országos Küldöttségnek alázatos szolgája, Hodosi és Kizdiai báró Sina György m. k.

f

Hidvám,

*melly Buda 's Pest közt építendő álló-hidon
fizetendő lenne.*

		Pengő pénzben, három ezüst huszast 1 for. számítván.	
		fl.	kr.
1	Egy gyalog személy	—	1
	Egy gyalog személy, ha terhet viszen	—	2
	Egy lovas személy minden teher tekintete nélkül	—	4
2	Egy báránytól, birkától, kecskétől, sertéstől, borjutól 's más efféle kisebb barmoktól fizetettik	—	2
3	Efféle barmot hajtó vagy vezető személy fizet	—	1
	Egy fejős tehéntől, és minden vonó marhától, ha szabadon hajtatik vagy vezettetik a' hidon	—	3
	Efféle marhát hajtó vagy vezető személy	—	1
4	Egy terhetlen taligától, toló személylyel együtt	—	2
	Egy terhelt taligától, toló személylyel együtt	—	3
	Egy kétkerekű üres taligától vonó személylyel együtt	—	3
	Egy kétkerekű terhelt taligától, ha egy személy húzza	—	4

		Pengo pénzben, három ezüst huszast 1 for. számítván.	
		fl.	kr.
4	Egy kétkerekű terhelt taligától, ha két személy húzza	—	6
	„ három személy	—	8
	„ és így tovább minden többi személytől egyenkint	—	2
5	Egy üres kisebb paraszt-kocsitól, ha egy marha húzza	—	5
	ha két marha	—	8
	ha három	—	11
	ha négy	—	14
	„ és így tovább minden mar- hától	—	3
6	Egy üres közepszerű szekértől, v. hosszabbított parasztkocsitól, hin- tótól, 's úgy nevezett stájer-ko- csitól, ha egy marha húzza	—	8
	ha két marha	—	12
	ha három	—	16
	ha négy	—	20
	és így tovább minden mar- hától	—	4
7	Egy üres, német tartománybeli, úgy szinte cseh- és morvaor- szági szekér, valamint a' nagy- szekerek, úgy nevezett landko- csisok, ha egy marha húzza	—	10
	ha két marha	—	16
	ha három	—	22
	ha négy	—	28
	és így tovább minden marhától	—	6

Pengő pénz-
ben, három
ezüst hu-
zást 1 for.
számítván.

		fl.	kr.
8	Egy marhától, melly kisebb ma- gyar- vagy erdélyországi terhelt szekér eleibe van fogva . . .	—	8
	két marhától	—	14
	háromtól	—	20
	négytől	—	26
	öttől	—	36
	hattól	—	48
9	Egy nagyobb, magyar- vagy erdély- országi szekér, úgy szinte egy hosszabbított paraszt kocsi, melly utóbbi, ha mesterségi szerekkel terhelve van, két marhától . .	—	20
	háromtól	—	30
	négytől	—	40
	öttől	—	50
	hattól	1	—
	haton felül pedig minden marhától	—	8
	Terhelt hintók 's úgy nevezett stá- jerkocsik, a' mellyeken a' ko- csison kívül, négy személynél több vagyon, ezen 9-dik pont szerint, mint terhelt kocsik fi- zetnek		
10	Egy terhelt némettartományi, úgy szinte cseh- és morvaországi sze- kér, valamint a' terhelt úgy ne- vezett landkocsik, ha egy mar- ha húzza	—	20
	ha két marha	—	30

Pengő pénz-
ben, három
ezüst hu-
szast 1 for.
számítván.

	fl.	kr.
ha három	—	45
ha négy	1	—
ha öt	1	15
ha hat	1	30
haton felül pedig minden mar- hától	—	15
Ha az egyigás szekérnek terhe egy mázsánál, a' két igásé kettőnél, a' három- és többigásé pedig há- rom mázsánál többet nem nyom, akkor a' marha úgy tekintetik, mintha üres szekeret vonna, különbön pedig mint terhet vo- nótól fizettetik.		
11 Azon szekerek, mellyek borral, musttal, máslással, serrel, pá- linkával, 's egyéb illyes keres- kedésben előforduló szerekkel terhelve vannak, nem a' marha' számától, hanem akó szerint fizetnek, és pedig minden akótól	—	4
12 Minden nagyobb gulya - és vágó marhától darabonként	—	5
Minthogy csalárdság által hasznot keresni szabad nem lenne, azért mind azok, kik fortélyosság ál- tal a' hidvámot megrövidítik, hármasszámú vám' fizetésén kívül, még a' netalán okozandó költség' meg- adására is köteleztetnek.		

Harmadik szám.

Fölséges császári királyi Főherczeg Magyarországnádora, nagyméltóságú országos Küldöttség! A' Buda és Pest sz. kir. városok közti Dunán az 183² eszt. 26. törvényczikkely' rendelkezénél országilag szándékolt állandó híd' építésének vállalata iránt felszólítást méltóztatott Fölséged, és a' nagyméltóságú Küldöttség külföldi újságlevelekben közönségessé tenni.

Magunk is több nevezetes házak' szövetségében készek lennénk e' vállalatra ajánlásunkat is ezennel kijelenteni, ha már az előkészületek megtéve és szükséges tervek kidolgozva lennének. Szükséges ugyan is a' fontos tárgy' létesíthetésére, hogy értelmes technicusok által készült planumok és sumtuum projectumok adatnának elő, mert csak ezeknek egybevetéséből és megfontolásából lesz látható, mi költségek kívántassanak, mellyeket a' lehető jövedelemmel combinálva tudhatni, mennyi időre lehessen a' kiváltság' erejét terjesztetni, mennyiben kelljen a' vámtarifát megállapítani, és a' két rokon

városok mi veszedelemtől félhessenek a' Dana' medrének beszorításából, vagy mennyi haszon fogna ezen vállalatból reájok áradni.

Minthogy pedig ezen előkészületek' megtétele után a' célba vett hídnak lehetősége elenyészhetnék, ezen előkészületeknek az ország' költségén kellene már csak azért is történni, hogy nagyobb concurrentia támadjon. Szükség lenne pedig külföldi, bőv tapasztalású művek által nevet és bizodalmat nyert férfiakat ezen előkészületek' tétéle végett meghívni.

Addig is tehát, míg ezen elkerülhetetlen és leginkább technicus előkészületek végrehajtatnának, általános ajánlatunkat alázatosan előterjeszteni bátorkodunk o' következőképen.

1-ször. Ezen előkészületekre és technicumokra szükséges költségek' számára készek vagyunk 5 prCt. kamat mellett 25,000 pengő forintokat kölcsön adni olly ajánlás mellett, hogyha a' vállalatot megnyerni fogjuk, mindezen költségeket az ország' javára ajándékozni szerencsénknek fogjuk tartani.

2-szor. A' hidépítés a' nagyméltóságú Küldöttség által kinevezendő commissio' felügyelése alatt hajtassék végbe. A' pénz actionarius tár-

óság által fog kiszolgáltatni; az actiákat mi általunk és velünk kezét fogott házakkal eresztjük circulatióba, és ezekből magunknak a' kisebb részt tartván meg, a' többit az egész országban kibocsátjuk, azokat pedig, melyeket el nem adhatnánk, készek vagyunk megtartani.

3-szor. A' specificus hővebb pontoknak és feltételeknek előadhatását és utóbbi újabb ajánlatunkat, akkorra kívánjuk halasztani, mikor az előkészületek végrehajtának.

Alázatos tisztelettel maradván Pestén Junius' 9-dikén 1837-tesztendőben; Főlségednek és a' nagyméltóságú országos Küldöttségnek legalázatosabb szolgálói Wodianer és fia.

Negyedik szám.

Fenséges császári királyi Főherczeg, országunk' Nádora, főméltóságú országos Kiküldöttség! Midőn a' legközelebbi országgyűlésen a' Pest és Buda városok közt állandó hídnak építése a' 26-ik törvényczikkely által elhatároztatott, ezen nagy munkának kiviteléhez vezércsillagúl az érintett törvényczikkely' 5-dik §-ában kitűzött kölcsönös igazság és egyenesség állítatott fel, és csak ugyan ennek határai közé lett is szorítva a' tisztelt Kiküldöttségnek többnyire kiterjedő hatósága.

Ezen kölcsönös igazság' és egyenesség' eléréséhez ki is lett jelelve ugyan azon 5-dik §-ban az út és mód, tudniillik: a' terveknek előre készítése és előterjesztése, az építési költségek' felszámítása és minden egyéb a' tárgyhoz tartozó környülményeknek gondos figyelemmel megfontolgatása és bírálása.

Ezen egyébiránt is igen természetes feladás még mind eddig nem teljesedvén, de nem is teljesedhetvén azért, mivel a' vállalatra kész tagok

a' concursus' módjáról és határidejéről elég nyilvánosan még eddig értesítve nem lettek, alig is lehet tehát még jelenleg az érdekllett 26-dik törvénycikkely' 5-dik §-ában kitűnő lelkének ellenére már is elhatározó végzést hozni, mint-hogy az egyébiránt kedvezőbb feltételeket esz-közlő nagyobb concurrentia' hiánya miatt a' vállalat netalán csak egyes tagra szorúlhatván, ennek kényétől függne az egész, és az országnak huzamos nagy megterheltetésére szolgáló mértéktelen nyerekedés' tárgyává válhatnék, a' mi szinte a' törvényhozó testnek czélja nem vala.

Azonban csak ugyan bizonyos az, hogy miután a' megkívántató terveknek előre elkészítése nevezetes költségbe kerül, erre pedig a' törvényhozó test semmi különös ajánlást nem tévén, és tehát ez a' vállalók' terhére maradván, e' részben a' tisztelt Kiküldöttség is senkit nem biztosíthatna, minden esetre egy kis áldozathozói készségre is szükség vagyon, millyent azonban hazafiúi kebelben fel is lehet találni.

Illy lélektől vezéreltetvén mi alól irottak, a' dolgot meggondolván, hogy az előre megkívántató költségek miatt az egészre nézvést nagy és pedig mértéktelen huzamos nagy teher ne nyomja magyar hazánkat, csak tegnap olta is, úgy szólván, perczenetek alatt szedtük magun-

kat össze, kik a' feltett czélnak megfelelésére addiglan is 2600 darab 500 pengő forintos actiáknak elvállalására készen állunk, ajánlván: hogy a' fentebb említett jótékony concurrentiának eszközölhetése végett előleges költségekre megkívántató somma pénzt előállítani és a' főméltságú Kiküldöttségnek kezéhez adni fogjuk olly feltétellel, hogy, ha a' pénzünkön (azonban minden esetre a' mi elmellőzhetetlen teljes sikeres befolyásunkkal és ellenőrség mellett) elkészítendő tervek' nyilvánosítása után bizonyos időre határozandó concursusnál az érdekllett nagy munka rajtunk és még utóbb is szerzendő részvényes több társainkon maradna, azon előleges kiadásainkért semmi pótlást nem kívánnánk; de nem kívánnánk pótlást még akkor is, ha az értelmes külföldi vizi építő mesterek (kiket szinte megkeresendünk) az érdekllett hidnak felépítését lehetetlennek találván, ez meg sem is épülne. Ha azonban más valaki akár egyes, akár pedig társasság vállalna fel a' tárgyat, ugy az köteles lenne az előre adott pénzünket azonban csak kamat nélkül, de előlegesen nekünk megtéríteni. Ezen felül mindazonáltal kikötjük magunknak azt, hogy a' kibocsátandó actiáknak egy negyedrésze (a' mennyire ezt megtartani kívánnánk) a' miénk legyen, megajánlván azt is, hogy ha a' tárgy rajtunk maradand, szinte a' kibocsátandó actiák-

nak $\frac{2}{3}$ részét mi is a' közönségnek általengednénk, 's ebből csak azt tartandanánk meg részünkre, a' mi az actiák' kibocsátása' kezdetétől számítandó 6 hónapok alatt mások által el nem vállaltatnék.

Többnyire, mintán alázatosan azt véljük, hogy a' fentebbi nézeteknél fogva még jelenleg végső végzés nem hozhatatnék, ugyan azért mi itten az egyébiránt is az érdeklött 26-dik törvényczikkelynél fogva csak az előre elkészítendő tervekhez alkalmaztatható tarifát sem határozzuk meg. Ha mindazonáltal még is a' főméltóságú Kiküldöttségnek bölcs belátása már is a' végzést lehetővé tenné, 's ehez már is határozott kinyilatkoztatás kívántatnék, mi erre is készek vagyunk, és ezen esetre alázatosan könyörgünk is, hogy a' főméltóságú Kiküldöttség abbeli szándéka felől minket értesíteni, és a' jótékony concurrentiának eszközlése' tekintetéből egy bizonyos illendő időt e' végre határozni kegyesen méltóztatnék, legmélyebb tisztelettel maradván császári 's királyi Főherczegségednek és a' főméltóságú országos Kiküldöttségnek Pesten Junius 11dikén 1837 évben legalázatosabb szolgálói Wodianer Sámuel és fia, Ullmann Móricz maga nevében, ugyan az báró Dietrich József nevében, gróf Sztáray Albert, báró Orczy György, báró Redl Imre, Grünsberger Pál, Magyar Imre, Robiczek József, Hegedüs Zsigmond.

Ötödik szám.

Rövid figyelmeztetés. Báró Sina azt mondja: hogy ha az előre teendő vizsgálatok' következtetésében a' hidépítésnek lehetőségét technikai és pénzügyi tekintetben át fogja látni, kész annak építését magára vállalni. Az ő ajánlása is csak talánra megy ki, mert nem azt mondja:

En saját veszélyeztetésemmel a' hidat felépítem, mert tudom, vagy hiszem stb. hogy lehetséges, 's hogy hasznót is fog hajtani.

Ha így nyilatkozott volna, úgy a' dolognak, illyféle előhaladását tartóztatni vétek volna.

Azonban ezen ajánlattal nem siettetik a' célnak elérése, mert báró Sina határidőt nem szab, mellynek lefolyása után vagy alatt előleges munkáit végzendő, sőt hátráltatják, ha báró Sinának a' vállalat illy módon átadatják, mert azon időközben azon előleges munkákat egyéb senki sem fogja tétetni.

Ha már egy, két, három esztendő lefolyta után báró Sina azt nyilatkoztatja, hogy az ő em-

berei által tett vizsgálatokból, mellyeket nyilvánítani még eddig nem is volna köteles, a' dolog' lehetetlensége kiviláglott, úgy vége szakadna az egész dolognak.

Ha pedig concurrentia van, 's más is dolgoztat, talán kedvezőbb következmény sül ki, 's legalább több oldalról lesz felvilágosítva a' tárgy; 's lehet, hogy más valaki lehetőséget fedez fel ott, hol báró Sina csak lehetlenséget lát, lehet hogy jobb műértőkre talál, megelégszik hét nyolcz per centum nyereséggel, holott amaz kilencz, tiz, tizenegy stb. per centumot kíván, szóval báró Sinán kívül még mások is taláthatnak, kik képesek valamit észszel, ha nem is olly szörnyű mértéktelen nyerekedési vágygyal kivenni, 's ezeknek olly hirtelenkedve 's peremptorie minden utat elzárni csak ugyan sok és törvénytelen.

Pedig báró Sina azon pénzért, mellyet előleges munkákra fordítand, és mellynek fele neki arra adandó volna, mit nem kíván! minő súlyos rabságba teszi száz évre a' közipart? a' nagy tarifával mennyire halasztja a' 26-ik Art. 9-ik §-ában kitett czélnak elérését, melly a' hidnak fizetés nélküli használatát tárgyalja? Ha a' concurrentia által csak azon egyet is eszközölhetni, hogy az ország a' fent irt czélt száz

év helyett 50 alatt érne el, már száz per centum nyeresége volna.

Ellenben a' mi tervünk ebből áll:

1-ször. Jótékony concurrentiát provocálunk a' terv' és előleges munkák' nyilvánítása által, hogy az országnak 's maradékainknak mennél kedvezőbb feltételeket szerezhessünk; e' végre

2-szor. Előleges munkákra teendő költségek' vitelét magunkra vállaljuk, akár ezeket a' nagyméltóságú Küldöttség eszköztesse, akár mi magunk. Az elsőt azért javasoltuk, hogy így nyilvánossá tétetvén, több és nagyobb concurrentiát provocálhassunk, a' mi a' második esetben nem történik, mert akkor úgy, mint báró Sina javasolja, tervünket csak annak idejében, köteleztetnénk a' Küldöttségnek előmutatni, nehogy más minden költség nélkül használhassa.

3-szor. Ha az építés lehetetlennek találattik, költségeinknek visszatérítését az országtól nem kívánjuk.

4-szer. Ellenkező esetben csak úgy, mint akárki más, tartunk számot a' vállalatrai concurrentiára.

5-ször. Sem kedvezést, sem elsőbbséget nem követelünk, sem

6-szor. Feltételeket, a' tarifának idő előtti meghatározását nem kívánjuk, mert ezek úgy is a' törvény' értelme szerint csak akkor határozathatnak meg, ha a' terv és költség' kiszámítása a' Küldöttség által elegendőleg rostálva lesz.

7-szer. Ha már valaki az építést fel vállalandja, pénzünket az által vissza téríteni, és

8-szor. Az actiáknak $\frac{1}{4}$ részét nekünk általadni kívánjuk, 's ez volna a' mi fáradságunknak egyedüli, de méltó jutalma.

Mellyik a' két terv közül mérsékeltebb? mellyik lenne a' hazának nagyobb hasznára? könnyű megítélni. —

Tegyük fel, hogy a' czél' elérése végett áldozatokat kelljen tenni, legyenek e' azok olyanok, hogy egy próba miatt mindjárt a' jövődőségnek jobb reményc' örökre el legyen zárva?

Báró Sina kíván minden concurrenciát távoztatni.

Mi provócáljuk azt.

Báró Sina előre kiköt terhes feltételeket.

Mi alkalmat nyújtunk, hogy a' legkedvezőbbek lehessenek, mit báró Sina kizár.

Báró Sina nem mondja, hogy definitive épít, nem biztosítja arról az országot, mert még a' kivihetőség problema.

Mi is azt tesszük.

Báró Sina törvényelleni határozásokat kíván.

Mi a' törvényt egész kiterjedésében megtartani kívánjuk.

Báró Sinában vagyon, úgy mondják, nagy biztosság; ám de ő is részvényeseket keres, és fog keresni.

Azt mi is fogjuk tenni, mert egyes személyben elegendő biztosság még sincs, bár milly gazdag legyen is.

Most pedig a' biztosság' kérdése csak abban forog, ha előleges munkákra elegendő fundus van e' vagy nincs? Ha a' vállalatról magáról lesz szó, akkor lesz még csak helye ezen kérdés' méltó és szükséges feszegetésének. Költ Pesten Junius 12-kén 1837, Wodianer Sámuel és társai.

Hatodik szám.

867. Excellentissime ac Illustrissime Domine Comes, S. Regni Coronae Conservator! Domine mihi singulariter colendissime! Adnexos in paribus ad Regni Cassarum Perceptoratus Officium per me sub hodierno, pro benigne delata mihi per suam Celsitudinem Caesareo Regiam Dominum Archiducem Regni Palatinum, valetudinis cura impeditum, provincia dimissos ordines relate ad diurnorum, itinerariumque expensarum bonificationis competencias respectivis regnicolaris Deputationis articulo postremorum Comitiorum XXVI, intuitu stabilis Budam inter et Pestinum pontis exmissae commembris, qualiter e Cassa Regni dependendas, Excellentiae Vestrae una cum cohaerente Inviatone ad Excelsi Officii Palatinalis Protonotarium et Consiliarium Regium Ignatium Végh data, pro notitiae statu ea cum requisitione communicandas duxi, ut respectivos regnicolares Deputatos conformiter edocere dignetur. Qui in reliquo constanti cum veneratione persevero Excellentiae Vestrae Pestini die 14-a Junii 1837, obligatissimus servus Comes Antonius Cziráky m. p.

Cum Regnicolaris Deputationis articulo postremorum Comitiorum 26. intuitu stabilis Budam inter ac Pestinum pontis exmissae, actumque Pestini considendis commembris illis, quae in hac civitate habitationem ceteroquin non habent, diurnaue sibi dependi desiderant, haec in mensura alias consveta, Comitatusibus quippe et aliis insuper à 6, Civitatensibus à 4 florenis C. M. (circa ulteriorem quampiam pro Cancellistis aut Servitoribus, obstante alioquin etiam Fundi Regnicolaris tenuitate computari queuntem obtingentiam) una cum itinerarium sumptuum suo modo liquidandorum bonificatione (qui itinerales sumptus pro unico tantum curru ad quamvis stationem in 1 fl. 40 kr. C. M. adcalculari possunt), si aequè postularetur, competent, huic Regni Cassarum Perceptoratus Officio praesentibus, pro benigne delata mihi per Suam Celsitudinem Caesareo Regiam Dominum Archiducem Regni Palatinum, valetudinis cura impeditum, provincia committendum habeo, eis praedesignatis respectivis Deputatis regnicolaribus affectas competencias, erga eorundem quietantias, visa Domini Protonotarii palatinalis et Consiliarii Regii Ignatii Végh praevis providendas, e Cassa Regnicolari exsolvat. Pestini die 14-a Junii 1837, Comes Antonius Cziráky m. p.

Magnifice Domine Proto-Notarie, mihi observandissime! Adnexos in paribus ad Regni Caesarum Perceptoratus officium per me sub hodie no pro benigne delata mihi per Suam Celsitudinem C. R. Dominum Archi-Ducem Regni Palatinum, valetudinis cura impeditum, provincia dimissos ordines relate ad diurnorum itinerariumque expensarum bonificationis competentias respectivis Regnicolaris Deputationis articulo postremorum Comitiorum 26-o intuitu stabilis Budam inter et Pesthinum pontis exmissae Commembris qualiter e Cassa Regni dependendas, Magnificentiae Vestrae eum in finem communico, ut eorum in cohaerentia sibi per concernentes Regnicolares Deputatos a Deputationis Praesidium tenente Sua Excellentia S. Regni Coronae Conservatore Emerico Comite a Batthyán congruam inviationem recepturos, praesentandas quietantias, et respective liquidationes revidere, et si reflexiones haud paterentur, visa sua pro exsolutione e Cassa Regni deservitura providere velit. Qui in reliquo constans maneo Magnificentiae Vestrae Pestini 14-a Junii 1837, obligatissimus servus Comes Antonius Cziráky m. p.

Toldalék.

A.

XXVI. Törvényczikkely.

Egy állandó hídnek Buda és Pest közötti építéséről.

Az Országon keresztül folyó Duna jobb és bal partjai között szükséges szakadatlan közösülés fentartása végett Buda és Pest városok között állandó hídnek építése határoztatik. Ennek foly-
tában

1. §. A' Buda és Pest közti állandó híd' felépítésének eszközlése egy részvényes társaságnak feladása lesz; — melly is hogy annál hamarébb összeállhasson, vállalatára nézve pedig Törvény által tökéletesen biztosítva legyen,

2. §. A' részvényes társaság' költségén Buda és Pest között építendő állandó hídon — mindazonáltal egyedül ezen esetben, és minden innen vonható következtetések nélkül csak az országos Küldöttség által a' részvényes társasággal kötendő szerződési és alább kijelelendő határidő alatt — híd vámot kivétel nélkül mindenki fizetni tartozik

3. §. A' híd vám' tárgyára nézve meghatározatlik; hogy e' részben legnagyobb mennyiségnek az 1790-dik esztendő olta 1808-dik esztendeig némelly változásokkal fennállott — legkisebbnek pedig a' most divatozó vám állapítatván meg az országos Küldöttség a' részvényes társaság egyetértésével, 's a' kölcsönös igazságnak és a' kereskedési nézeteknek legbiztosabban megfelelőleg, azon két rendbeli vámok közül akár egyiket választhassa, akár pedig egy közép arányt dolgozhasson ki; 's a' híd vám az országos Küldöttség és a' részvényes társaság közötti egyességgel megállapítandó azon jegyzék szerint fogván szedetni, ezen híd vám-jegyzékben a' részvényes társasággal kötendő szerződési esztendők' lefolyásáig legkisebb változás is nem történhetik.

4. §. A' Buda és Pest közötti állandó híd' felépítésének az alább kinevezendő országos állandó Kiküldöttség által, a' jelen Törvény' és ennek elvei szoros értelmében a' királyi legfőbb felügyelésnek a' Törvények', és jelesen az 179°/₇-ik 12-dik Törvenyczikkely' értelmében való gyakorlata' fenmaradásával eszközözlendő munkája ezen Küldöttségre bizatik olly móddal: hogy ezen állandó Küldöttség a' jövő Országgyűlésre minden végzetei és tettei felől környülményes jelentést mulhatatlanul beadni tartozzék.

5. §. Az országos állandó Küldöttség teljesen meghatalmaztatik arra: hogy a' részvényes társaság által eleibe terjesztendő híd-terveket, az építési költségek' felszámítását, és minden e' tárgyhoz tartozó egyéb környülményeket gondos figyelemmel fontolja és bírálja meg, s végzését a' kölcsönös igazság' és egyenesség' viszonyai' alapjain építve, a' részvényes társaságnak részére szerződés szerint lekötendő hídvám-szedési esztendőknék változás alá többé egy általjában nem eshető számát végkép elhatározólag szabja meg, és minden egyéb környülményeket is a' fenálló Törvények szerint határozzon el.

6. §. A' Buda és Pest közti állandó hídnak felépítéséhez szükséges kisajátítások törvénnyel megrendeltetnek, úgy mindazonáltal: hogy ha a' Buda és Pest városiakat a' Törvények' értelmében illető igazságos kárpótlás eránt, a' mondott városok és a' részvényes társaság között a' minden esetre előre bocsátandó barátságos egyeztetés nem sikerülne, a' jelen különös és rendkívüli esetben azon kárpótlási tárgynak előlegesen és sommás úton bíróikép leendő elitélése végett a' királyi Tábla rendeltetik ki; — fenhagyatván a' meg nem nyugvó félnek a' hétszemélyes Tablára leendő feljebbvitel.

7. §. Eltelvén a' részvényes társasággal kötendő szerződési feltételek, a' Buda's Pest kö-

zötti állandó híd azonnal a' Nemzetnek tulajdona lesz. A' 2-dik §-si ideigleni rendelet azonban mind addig divatoz, míg a' híd'vám' jövedelméből olly alkalmas tőke-somma gyűlend össze, melly azon hídnak örök fentartására elég ségesnek ítéltetni fog.

8. §. A' híd' örök fentartását biztosító alapul szolgálendő tőke-sommának igazságos meghatározása szintén az országos állandó Küldöttségre bízatik; valamint az is, hogy az említett tőkesommát kamat-fizetés mellett, Buda és Pest városainak kölcsön' fejében adja által, 's e' részben a' mondott két városokkal a' híd', és az idők' ekkori állapotjához igazságosan mérséklendő szerződést készítsen.

9. §. Miután pedig már a' Buda és Pest közötti állandó hídnak örök fentartására megkívántó tőke-somma is összeszerezve lesz, a' feljebbi 2-dik §-si rendelet azonnal és teljesen nem csak megszűnik, hanem ezen nemzeti hídnak rajta ingyen-való általjárással használata kivétel nélkül, mindenkinek örökre megengedettetik.

10. §. Azon esetre, ha a' részvényes társasággal készítendő szerződésben lekötött eszterdők' eltelte előtt a' kérdéses híd használható lenni úgy megszűnne, hogy a' társaság azt többé helyreállítani nem akarná, akkor Buda és Pest

városainak feléled azon jussa, hogy azon somát, melyet kárpótlás' fejében nyertenek, a' részvényes társaságnak visszafizetvén, az előbbi általjárást helyreállíthassák, és az eddig gyakorlott mód szerint, az illető Vármegye által meghatározandó vámot, a' kiváltságos személyek' kivételével, szedhessék. — Ha pedig a' társaság azon állandó hidban esett hibákat helyre állítani kívánja, azt az országos Kiküldöttség által meghatározandó idő alatt eszközölje, addig pedig a' szükséges általjárásról a' maga költségén, de nem az állandó hídhoz szabott, hanem az illető Vármegye által, és szinte a' kiváltságos személyek' kivételével megállapítandó vám szerint gondoskodni tartozik.

11. §. A' Buda és Pest közötti állandó hídhoz megkívántató rendőr-hatóság a' mondott két városok által gyakoroltassék ugyan, a' híd vám fizetésre, 's az ebből eredő személyes viszonyokra, valamint a' Buda és Pest városok és a' vállalkozók között támadható kérdésekre nézve mindazáltal, mindenki törvénnyel kijelelve lévő Birájának hatósága elől el nem vonhatva, az alá fog tartozni.

12. §. A' 4-dik §-ban rendelt országos állandó Küldöttség' Elnökségének viselését Ó cs. kir. Főherczegsége, az Ország' Nádora, a' Haza' jólétét gyarapító köz intézetek' elővitelében mindun-

talan kitündököltetett buzgóságából és fáradhatatlan munkásságu szorgalmából, az Ország' Rendéinek egyesült szives kéréseihez képest magára vállalni méltóztatván, azon országos állandó Küldöttség' tagjaivá következőzendők neveztetnek:

A' Főrendi Tábla' részéről:

Palugyai és Bodafalvai Palugyai Imre, Kassai Püspök, és Ó cs. kir. Felsege' Tanácsosa;

Szilassi és Pilisi Szilassy József, Sz. István apost. király' rendének vitéze, Sz. Korona' Örje, Ó cs. kir. Felsege' valós. belső titkos Tanácsosa, hétszemélyes Tábla-bíró, és Torna vármegye' Főispánja;

Szklabinai és Blatnitzai Báró Révay János, Ó cs. kir. Felsege' Kamarása, valós. belső titkos Tanácsosa, és Thuróczi vármegye' örökös és valóságos Főispánja;

Gróf Batthyányi Imre, Német-Ujvár' örököse, Ó cs. kir. Felsege' Kamarása, valós. belső titkos Tanácsosa, hétszemélyes Tábla-bíró, és Szatmár vármegyének Főispánja;

Losonczi Gyürky Pál, Ó cs. kir. Felsege' Kamarása, és Krassó vármegye' Főispánja;

Sárvári, és Felső-Vidéki Gróf Széchenyi István, több külföldi jeles Rendek' vitéze, és Ó cs. kir. Felsege' Kamarása;

Kraszna-Horkai Gróf Andrassy György, Ó cs. kir. Felsége' Kamarása.

A' Főtisztelendő Egyházi rendből:

Németh György, a' Királyi Tábla' Praelatusa, és az Esztergomi Főkáptalan' Kanonokja és Követe.

A' Királyi Tábla' részéről:

Verebi Végh Ignác, Ó cs. kir. Felsége' Tanácsosa, és az Ország - Birói hivatal' Itélő Mestere;

Niczki Niczky János, királyi Tábla-bíró.

Horváth, Dalmát és Tót-Ország' részéről:

Gróf Draskovich János, Ó cs. kir. Felsége' Kamarása, és a' nevezett Országok' Követe.

A' Dunán-inneni Kerületből:

Dubraviczai Dubraviczky Simon, Pest vármegye' Alispánja és Követe;

Bencsik János, Nyitra —

Szutsits Károly, Bács —

Fáy András, Pest vármegyék' Követei.

A' Dunán-túli Kerületből:

Szél Imre, Vass —

Kocsi-Horváth Sámuel, Veszprém

Szalopek János, Verőcze vármegyéek' Követei.

A' Tiszán-inneni Kerületből:

Pfanschmid Eduard, Szepes —

Szirmay Antal, Zemplin —

Roskoványi Gábor, Tiszán-inneni kerületi Tábla-bíró, és Sáros vármegyéek' Követei.

A' Tiszán-túli Kerületből:

Makay Sándor, Krassó —

Kövér János, Temes —

Vay János, Szabolcs vármegyéek' Követei.

A' Kerületek' részéről:

Tossoni Ágoston, Fiumei Követ.

A' jelen nem lévők' részéről:

Paziasy Mihály.

A' szab. Kir. városok' részéről.

Zánthó Mihály, Győr —

Markovics Antal, Bártfa —

Gyurikovich György, Pozsony városok' Követei.

FELSZÓLÍTÁS

a' Buda és Pest közt építendő álló-híd iránt.

Magyarország' Törvényhozása — mely a' Nemzet's Fejedelem' egyesült akaratjának tolmácsa —
Buda's Pest városait álló-híddal egybekapcsolni
elhatározá, s ennek technikai létesíthetőségét
 ünnepélyesen kimondott törvényre állítá, mely
 azt tartja, hogy ezen híd' felépítése vállalkozók-
 ra bizassék, kik a' dolog' teljes sikerérül kezes-
 kedhetnek, de kik viszont a' törvény' szentségé-
 ben leljék saját biztosságukat; fáradozásik s ki-
 bocsátandó tőkéjük' díját pedig abban találják,
 hogy az építendő hidon bizonyos időre minden-
 ki, különbség nélkül, fizetni legyen köteles.

A' dolog' életbe hozására országos Választ-
mány van kiküldve, fenséges cs. kir. főherczeg
József — Országunk' mélyen tisztelt Nádorának
 vezérleése alatt munkálendő. Közhirré fog té-
 tetni minél előbb "milly biztosítékokat tartoz-
 nak adni a' vállalkozók, részint a' Nemzet' iga-
 zi tekintetében, részint a' két városnak, mely

ez ügy által legközelebb érdekeltetik, személy-
's vagyoni bátorságát, 's nem különben vámjogi
sajátját illetőleg. "Az A. alatt előterjesztett 183 $\frac{1}{2}$ ki
törvénybül minden, ki illy tárgyakban vállalkoz-
ni kíván, látni fogja, melly hatalommal van az
országos Választmány felruházva. E' tekintetben
a' tárgy' sikerére nézve legérdekesb az, hogy tel-
jesen az érintett Választmánytul függ: a' vámjegy-
zéket a' mostan csupán adózóktul fizetett vál-
tó-pénzrül, némi árnyéklatokkal, szinte ugyan-
azon mennyiségű pengő pénzre emelni; 's hogy
továbbá ugyanazon Választmány van felhatalmaz-
va, a' hídnak minden különbség nélküli vámfi-
zetés mellett való használása' idejét belátása sze-
rint határozni meg.

Buda 's Pest haladó arányban nő, 's így köl-
csönös közösülésük is napról napra nagyobbodik.
Azon híd azonban, melly e' két várost minden
időjárás' daczára egybekapcsolná, nem volna csu-
pán e' két városnak egybekötő láncza, de az
egész országé, sőt úgy szólván két hemisphaeriu-
mé; minthogy téli időben a' Duna' torkolatjátul
fogva Bécsig ketté szakítvák annak partjai, 's
még a' bécsi egybefüggés sem tökéletesen biztos.
A' híd' jövedelme, melly olly vámjegyzék által
kerekednék évenként, millyet megállapítani az
Országos Választmány' hatalmában áll, 's melly
sem a' két városnak sem az általános kereske-

désnek érdekeit nem veszélyeztetné, minden esetre felérne 100,000 pengő forinttal, köz hiedelem szerint 150,000-re, soknak véleménye szerint pedig 200,000-re is menne. És ha ennyi jövedelmet nyújtana a' híd most — minek kitűdása, részrehajlatlan vizsgálattal függ, milly sokkal nagyobbat adna még, a' hihetőség! minden számolási szerint, jövődőben! — Több milliónak kamatját igéri tehát e' vállalat; 's csak az a' feladás: „Biztossággal létesíthető-e annak technikai része? 's valljon nincs-e szükség annyi millió tókére, mennyi a' jövedelem' elégtelensége miatt semmi esetre nem kerülhetne össze?“

Saját meggyőződéseim szerint állóhíd' építése Buda 's Pest közt mind technikai mind pénzügyi tekintetben lehetséges, 's annak idejében elő is terjesztendem néhány e' végre egyesült társammal tett előkészületimet; de ha valahol, bizonyosan illyes roppant tárgyakban veszélyes az egyoldalúság 's monopolium. Azon jognál fogva tehát, mellyet ez ügy körül az által nyertem újonnan, hogy Ő cs. k. Főherczegsége, Országunk' fenséges Nádora, egy, időnyerés és a' szükséges előkészületek' tétele végett addig is, mig az Országos Választmány teljes számban egybegyűlhet, ennek tagjai közül kinevezett kisebb választmány' elnökségét személyemre méltóztatott ruházni — felszólítom ezennel Földtekénk' minden

pénzeseit, vállalkozni-szeretőit 's technikai ismeretekkel biróit: „Méltatnák e' tárgyat figyelemükre, vizsgálnák azt meg, 's állítnák józan számolás' alapjaira;“ szabad hozzájárulás által világlik ki legbiztosabban 's szaporábban a' Való. Minden e' tárgyi küldeményt vagy netaláni kérést pedig egyenesen hozzám Pestre kérek intéztetni.

Pest, június 10. 1836.

Gróf SZÉCHENYI ISTVÁN s. k.

mint a' Buda 's Pest közt építendő állóhíd' tárgyában kinevezett kisebb választmány' elnöke.

C.

X. Czim.

Hogy a' privilegium kétféleképen sértheti meg másnak jusát vagy igazát.

Ismét a' piaczi, vásári 's vámszedési privilegiumokról is azt kell tartani, hogy tudniillik azon privilegiumok mindenkor fogantatosak, ha csak más' jusainak megsértésére nem czéloznak. Melly kétféle módon eshetik meg.

1. §. Először, a' mint elébb mondatott, az időre nézve. Ha tudniillik valamelly privilegium elébb költ volna, melly esetben az utóbb költ az elébb költet el nem ronthatja 's törölheti, ha mindjárt eltörlő-közbevetést foglalna is magában.

2. §. Másodszor, a' helyre nézve. Mivel a' rév-adókat, vagyis vámokat, csak úgy lehet privilegium által törvényesen ajándékozni, ha valamelly utóbb adatott privilegiumban említett rév vagy vámszedés a' másnak elébb költ privilegiumában említett helytől legalább egy mért-földnyi távolságra volna.

3. §. Jóllehet egymáshoz közelebb lévő helyekre nézve is lehetne privilegiumokat adni abban az esetben, ha az utóbbi az előbbennek kárát vagy megrontását nem vonná maga után.

4. §. A' héti 's országos vásároknak tartására nézve ugyan annyi távolságra vagy közelebb lévő helyeknek is adhat a' Felség privilegiumot vagy szabadságot, csak hogy az utóbbi privilegiumban engedett vásártartás az elébb költ privilegiumban foglalt vásártartással ugyanazon egy napra vagy időre ne essék, vagy is, hogy a' vásár mind a' két helyütt ugyan azon napon vagy időben ne tartassék 's az újabb az előbbénit meg ne rontsa.

A'

BUDA'S PEST

KÖZT ÉPÍTENDŐ

ÁLLÓ-HÍD'

TÁRGYÁBAN KINEVEZETT

ORSZÁGOS KÜLDÖTTSÉG'

MUNKÁLATAI.

Második közlemény.

P E S T,

HECKENAST GUSZTÁV' TULAJDONA.

1838.

BUDY & BERT

1000 BUDY & BERT

A - H - O - H - I - D

THEY ARE THE ONLY

ONE OF THE MOST

WELL KNOWN

THEY ARE THE ONLY

BUDY & BERT

THEY ARE THE ONLY

BUDY & BERT

BUDA 'S PEST

KÖZT ÉPÍTENDŐ

Á L L Ó - H Í D'

TÁRGYÁBAN KINEVEZETT

ORSZÁGOS KÜLDÖTTSÉG'

MUNKÁLATAI.

CH 1 75 - 69 18 15 1

100 100 100 100 100

100 100 100 100 100

100 100 100

**Ő cs. kir. Fensége-Országunk Nádorának nagym.
Gróf Batthyány Imre m. kir. Főlovászmester (s a t.)
mint helyettes elnök urhoz intézett levele.**

Excellentissime Domine Comes Agazonum Regalium Magister! In sequelam pertractationum, quae in Objecto stabilis Budam inter ac Pesthinum struendi pontis per Deputationem Regnicolarem, eatenus articulo 26. postremorum Comitiorum exmissam hactenus habitae sunt, exhibitam

1. Declarationem novioremem Baronis Georgii Sina cum appertinentibus Planis et deductionibus

2. Ulteriorem aequae declarationem Sociorum Wodjaner, eiusdem filii et aliorum

3. Projectum cum Cohærenti Plano et deductionibus per Socios Hoffman et Madersbach exhibitum — Excellentiae Vestrae in advolutis ea cum requisitione transpono: ut antelata Regnico-

lari Deputatione continuative nunc processura, Eadem Excellentia Vestra, Praesidii Vices in ea porro tenendo, praeadnexas Declarationes et Plana atque Projecta in Deputationalibus Sessionibus in meritoriam pertractationem summi facere, eoque agere velit, quo ultiores, ad scopum praecitati articuli dirigendae Deputationales hae pertractationes, resultatum tale nanciscantur, quod in affuturis Regni Comitiis ad Status et Ordines Regni referri valeat. Queis in reliquo jugi, eaque distincta cum propensione persisto Excellentiae Vestrae All-

Csuth, 23. Aug. 1838. Addictimus

JOSEPHUS PALATINUS m.p.

**Fenséges császári királyi Főherceg, Országunk
Nádora, főméltóságú országos Küldöttség!**

Miután a' Buda's Pest közt építendő álló hid iránt
mult 1837iki Május' 3-dikán benyújtott javaslatom-
ra cs. kir. Fenséged 's a' főm. orsz. Küldöttségnek
ugyan azon évi junius' 9-ik 's következett napjain
tett 's velem nagymélt. gróf Batthyány Imre koro-
naőr 's főispán ur mint akkori helyettes előlülőnek
szintén ugyanazon évi julius' 2-dikán költ nagybe-
csü levele mellett közlött kegyes határozásai óta még
nem volt alkalmam, alázatos köszönetemet az iránt
kijelenthetnem, hogy cs. k. Fenséged 's a' főm. orsz.
Küldöttség engem biztosítani méltóztatott, mikép a'
mennyre terveim és feltételeim másokéval egyenlő-
ségben állani fognak, nekem elsőbbségem leendő
méltóztassék megengedni, hogy e' részben legben-
sőbb háláérzetemet mindenek előtt ez úttal nyil-
latkoztathassam ki.

Cs. kir. Fenséged 's a' főm. orsz. Küldöttség az
említett javaslatomban foglalt pontok' néhányait tús-
tént kegyesen jóváhagyván, a' többinek elhatárzá-
sát az illető tervek' előterjesztéséig méltóztatott ha-

lasztani. Ezeket szerencsém van most ide mellékelve benyujtanom. Mielőtt azonban azok' közelebbi felvilágosításába ereszkedném, szükségesnek tartom cs. kir. Fenségednek 's a' főm. orsz. Küldöttségnek alázatosan jelenteni, hogy azon társaság, melly 'Wodianer Sámuel és társai' cím alatt vetélkedő fél gyanánt lépett volt fel ellenem, a' Buda 's Pest' városait azóta ért gyászeset után, melly által az egész vállalat sokkal kedvezetlenebb világba lön helyezve, mi azonban engem annak folytatásától teljességgel el nem ijeszt — jónak találta, magát hozzám csatolnia; 's ehhez képest az ezennel alázatosan benyújtott mellékletek közt nem csak a' William Tierney Clark ur által hanem a' Wodianer és társai számára George Rennie ur által készített tervek és rajzok is foglaltatnak — melly két művész az építés e' nemében minden most élők közt úgy hiszem legelső helyet érdemel.

Cs. kir. Fenséged 's a' főm. orsz. Küldöttség az előterjesztett mellékletekből megérteni méltóztatik, hogy én, mindenkor azon véleményben lévén, miszerint Buda 's Pest közé függő lánchíd legalkalmasabb, mindenek előtt W. T. Clark urat, mint a' mostani tudva levő legügyesb lánchíd-építőt választottam számomra, kinek is két függő hidra készített tervei az 1—8 arab számokkal megjegyzett rajzok közt találtatnak. Wodianer ur és társai' választása pedig G. Rennie urra esett, ki néhai atyja' vezérleése alatt 's testvére Sir John Rennie' társaságában ha-

sonlókép több jeles hidat hajtott legdicséretesebben végre. Tőle van az ide *I—VIII* romai számok alatt mellékelt 8 darab terv, mellyek közül egy: vas-ív hidat, kettő: kőhidat, négy: függő hidat ábrázol, és egy a' Duna' helyzetét állítja elő Pestnél. Ide járul még egy, 9. számmal jegyzett rajz, mellyből a' Duna' medrében külön helyeken általam tétetett furások' eredményei láthatók.

Mennyire volna kő- vagy vas-ívű híd, technikai tekintetben, a' megkívántató számos oszlopok miatt Buda's Pest közt alkalmazható, erre nézve személyesen nem ítélnék; a' hozzáértőknek azonban, 's különösen Plews és Slater uraknak, kik mint tulajdonképeni oszlop-építők a' londoni kő-híd' építésében is közvetlen részt vettek, és az utolsó dunai nagy árvíznek másfél hónapi itt tartozkodásuk után személyes tanúi valának — tapasztaláson alapult véleményük szerint, melly *B*. alatt ide mellékelt Jelentéseikből bővebben kitetszik, ollyas sok oszlopu hidak nem csak financiai tekintetben véghetetlen nehézségeknek vannak kitéve, minthogy a' már magokban iszonyú építési költségek' mennyire rughatását a' Duna' téli körülményeinek, mellyek a' szükségkép számos évekre terjedő oszlop-építések' sorsát határoznák el, bizonytalansága miatt előre közelítőleg is alig számíthatni fel, — hanem a' két várost is minden erősebb jégjárásnál felette nagy veszélynek fognák kiténni, úgy hogy legjobb belátásom 's lélekisméretem szerint kénytelen vagyok a' cs. kir.

Fenséged 's a' főmélt. orsz. Küldöttség által teendő választásra főképen függő lánczhidakat javasolni, mellyek azonban nem csak Clark urnak, és Plews és Slater uraknak *A* és *B.* alatt ide csatolt jelentései, — nem csak más okos és előítélet nélküli vagyis olly férfiaknak, kik a' dologhoz tökéletesen értenek, e' mellett azonban semmi érdekük nincs az építésnek eme' vagy ama' nemét ajánlani — nyilatkozásuk, — hanem maga Rennie urnak is, ki mint tudva van, Clark ur ellen vetélkedő társ gyanánt lépett fel, Wodianer urakhoz intézett 's *G.* alatt ide mellékelte jelentéséből kitetsző ítélete szerint Buda's Pest városainak állandó egybekapcsolására tökéletesen alkalmasak a' nélkül, hogy az áradási veszélyt legkevesbé is nevelnék.

Cs. kir. Fenséged 's a' főmélt. orsz. Küldöttség azonban az előterjesztett rajzok közt többféle tervet találánd függő hidakra, és pedig Clark urtól kettőt, Rennie urtól négyet.

Clark urnak egyik terve (mint az **1—3—4.** Sz. alatti rajzokból láthatni) egy Pesten a' Nákóháznak, Budán pedig az ottani katonai raktároknak irányában építendő hidat ábrázol, két oszloppal a' Duna' medrében. E' hid Clark urnak Jelentéséből kitetsző nyilatkozása szerint a' két város közti közlekedésnek és a' kereskedés' kívánatinak egészen megfelelne. Ugyanannak másik terve **2** és **5** szám alatt, alább a' nagy templom' irányában g. h. vona-

lon állít elő egy hidat, mellynek két oszlópa a' part-
hoz igen közel ugyan de mégis a' mederben állná;
Clark urnak azonban 1838-ki Martius 14-kén költ,
's *D.* alatt ide mellékelt levelében foglalt későbbi
nyilatkozása szerint ugyanazon g. h. vonalon, szintugy
mint még alább a' sz. Gellért hegyi szorosnál 's an-
nak táján több pontokon, olly egynyílású híd is épül-
hetne tökéletes biztossággal, mellynek két oszlópa
egészen a' medren kívül a' két partra jőne. E' híd-
nak mindazáltal minden czélra teljes biztossággal
használhatásáért, minthogy annak lánczvonata olly
iszonyu hosszú volna, csak annyiban kezeskedhet-
nék Clark úr, ha az átjárás rajta bizonyos rendsza-
bások mellett történnék, mellyeknek meghatározását
magának fentartja, mellyek szerint például egyszer-
re csak bizonyos meghatározott számú nép mehessen
a' hídon, a' kocsikat emberek huzzák, vagy ha ezt
nem is, a' lovak csak lépést menni engedtesse-
nek rajta. Miket azonban Clark úr csupán mint elő-
vási rendszabályokat köt ki, minthogy más részről
biztosan hiszi, hogy még egy illyes híd is, elkészül-
te után, olly tökéletesen megfelelőnek találatnék,
miszerint az említett rendszabályok egészen felesle-
gesekké válhatnának.

Rennie ur' részéről 4 különböző lánczhídterv
van ide mellékelve, *I. II. VI. és VIII.* sz. alatt. Az
első három szerint a' Pesten levő Nákóház' táján,
hová mint legalkalmasb helyre Clark úr is az általa
javaslott nagyobbik hidat építeni kíváná, a'

negyedik szerint pedig a' Dunának a' két város között legkeskenyebb táján állítatnék egy híd. A' három első közül az *I.* alatti terv a' Duna' medrében állandó két oszlopu, a' *II.* alatti terv egy oszlopu, a' *VI.* alatti terv ismét két oszlopu, de a' legutolsó legmagasb vízálláshoz alkalmazot hídát ábrázol, és e' hidak minden használatra vannak számítva, míg a' *VIII.* szám alatti csupán gyalogoknak szolgálna.

'S ezek a' lánczhidak' azon módosításai, melyeket cs. kir. Fenségednek 's a' főmélt orsz. Küldöttségnek, tetszés szerinti választás végett előterjeszteni bátorkodom.

Clark úr, lánczhíd-építésben minden most élő művészek közt tagadhatlanul legtöbb gyakorlattal bír, és legszilárdabb 's legsikerültebb építményeket e' nemben ő mutathat elő, mi okból én őt is választottam Anglia' minden egyéb művészei előtt. Rennie úr, hasonlóképp olly híres művész 's Anglia' legjelesb talentumaival olly szoros egybekötetésben áll, hogy ő is, ha az építés rá bíztnék, kétségkívül csak tökéletes sikerű és jeles classica munkát hozna létre.

A' kérdés már most az: e' két művész közül melyiket helyezi cs. kir. Fenséged 's a' főmélt orsz. Küldöttség a' másik elibe, 's melyik nyer több bizodalmat? Az én alázatos véleményem szerint —

mindent összevéve — az elsőséget Clark érdemli. Minthogy azonban sem egyike sem másika ellen legkisebb kifogás sem lehet, hanem mindegyik tökéletes művész, ki a' megoldandó feladatnak teljesen megfelel, mit végbevitt munkáik minden kétséget elhárítólag bizonyítanak: annakokáért cs. kir. Fenségedet's a' főmélt. orsz. Küldöttséget arra kérem egész alázattal, méltóztatnék az e' két művész közüli választhatást rám hagyni, miután valóban semmi inkább szívemen nem fekszik, mint a' kérdéses tárgyat, melyről már annyi szó volt, 's mely már a' külföldön is olly nagy figyelmet gerjeszte, tökéletességre vinni, mi természet szerint sokkal könnyebben és biztosabban sikerülhet, ha két jeles művész áll rendelkezésemre — kik tán együttmunkálva is vihetendik az építés' igazgatását — mint ha csak egyre vagyok szorítva, kit emberi köz sorsunknál fogva sokkal előbb érhet valami, mi által a' munka megakadhatna, mint kettőt egyszerre.

Mi a' javaslatba hozott különféle függőhidak közüli választást illeti: mindent figyelembe véve alázatos véleményem szerint legcélszerűsbb lenne, vagy két oszlopu hidat a' Nákóház' táján minden kívátnak megfelelőleg — vagy pedig egyetlen egy nyílásút de oszlop nélkül a' Duna' medrében, és korlátolt használatra, alább a' Sz. Gellért' hegye' táján építeni. *)

---

*) Egy oszlopu függő híd (milyet Rennie úr' II. szám alatti terve ábrázol) tán azért nem volna javasolható,

Ezeknek előre bocsátása után, 1837-diki május 3-án költ első nyilatkozásom' s cs. kir. Fenséged' s a' főmelt. orsz. Küldöttségnek arra adott kegyes válasza' folytában előterjesztéseimet e következőkben hátkorkodom összesíteni:

1. Igerem, hogy az említett lánchidak' egyikét vagy másikat, t. i. vagy a' Nákoház' táján, két oszloppal a' mederben, minden célra számítottat, v. a' szent Gellért hegye' táján egy nyílással de korlátolt használatra szolgálándót, lehető legrövidebb idő múlva — tan már négy esztendő alatt a' kegyes jóváhagyás' után — felfogom építeni és a' közönség' számára megnyitni.

2. Cs. kir. Fenséged' s a' főmelt. orsz. Küldöttség' kegyes utasításához képest a' két várost illető kárpótlásra nézve ügyekezni fogok azoknak annak idejében — mikor t. i. már végkép' el lesz határozva, hogy Bnda' s Pest' állandó egybekapcsolásáram bízatik — olly ajánlásokat tenni, mellyek szerint e' tárgy, ha csak lehetséges, barátságos uton elvégeztessék.

mivel illy építmény, szokatlansága miatt, mégis még csak a' próbatételek' sorába tartozni látszik. Szintugy kirekesztőleg gyalogok által használható hidat is (milyen Rennie úr' VIII. alatti tervén mutatkozik) mint egyedüli közlekedési eszközt a' két város' egybekapcsolására senki okosan nem tanácsolhat.

3. Mi az 1837-ki Május' 3-kán költ első nyilatkozásomban foglalt kötelezések' 3-dik, és kedvezések' 5-dik pontját illeti, melyeknél fogva Buda's Pest' városaihoz tartozó dunapartokat czélirányos töltésekkel óvni ígértem, kikötvén más részről, hogy mindazon telkeknek, melyek most a' Duna' medrében, rendszerinti vizállásnál földve rejtkeznek, a' két part' feltöltése által azonban szárazzálennéneek, méltányosan meghatározandó értéke nekem az illető városok által megtérítessék, vagy magok a' telkek a' részvényes társaságnak tulajdonúl engedtesse nek által. — e' pontoktól most azoknál fogva állok egészen el, mert mind Clark mind Rennie urak' ítélete szerint egy a' Nákóház' táján két oszlopra építendő hid, a' vizáradási veszély' legkisebb nevelése's így a' folyamnak minden előre bocsátandó szabályozása nélkül tökéletes biztossággal létesülhet, úgy hogy a' két város, a' hid' felépülte után, csupán azon áradásoknak maradna kitéve, melyektől nagyobb viznél most is félhet; — egy nyilásu hid pedig épen semmi akadályt sem képezne. Ha azonban cs. kir. Fenséged's a' főmélt. orsz. Küldöttség a' két várost e' hid' felállása után az áradások ellen nagyobb biztosságha kívánná helyeztetni, mint a' millyenben azok most a' hid' felállása előtt léteznek; erre nézve is cs. kir. Fenségeddel's a' főmélt. orsz. Küldöttséggel, első nyilatkozásom' értelme szerint, de némelly, a' két várost ért legutolsó gyászset által szükségessékké vált nevezeteseb módosításokkal, leendő érte-

Ezeknek előre bocsátása után, 1837-diki május 3-kán költ első nyilatkozásom' s cs. kir. Fenséged' s a' főmélt. orsz. Küldöttségnek arra adott kegyes válasza' folytában előterjesztéseimet e' következőkben batorkodom összesíteni:

1. Igerem, hogy az említett lánczhidak' egyikét vagy másikat, t. i. vagy a' Nakóház' táján, két oszloppal a' mederben, minden célra számítottat, v. a' szent Gellért' hegye' táján egy nyílással de korlátolt használatra szolgálándót, lehető legrövidebb idő múlva — tan már négy esztendő alatt a' kegyes jóváhagyás után — felfogom építeni és a' közönség' számára megnyitni.

— 2. Cs. kir. Fenséged' s a' főmélt. orsz. Küldöttség kegyes utasításához képest a' két várost illető kárpótlásra nézve ügyekezni fogok azoknak annak idejében — mikor t. i. már végkép' el lesz határozva, hogy Bnda' s Pest' állandó egybekapcsolásáram bízatik — oly ajánlásokat tenni, mellyek szerint e' tárgy, ha csak lehetséges, barátságos uton elvégeztessék.

mivel ily építmény, szokatlansága miatt, mégis még csak a' próbatételek' sorába tartozni látszik. Szintugykirekesztőleg gyalogok által használható hidat is (milyen Rennie úr VIII. alatti tervén mutatkozik) mint egyedüli közlekedési eszközt a' két város' egybekapcsolására senki okosan nem tanácsolhat.

3. Mi az 1837-ki Május' 3-án költ első nyilatkozásomban foglalt kötelezések' 3-dik, és kedvezések' 5-dik pontját illeti, melyeknél fogva Buda's Pest' városaihoz tartozó dunapartokat célirányos töltésekkel óvni ígérttem, kikötven más részről, hogy mindazon telkeknek, melyek most a' Duna' medrében, rendszerinti vizállásnál földve rejtkeznek, a' két part' feltöltése által azonban szárazzálennéneek, méltányosan meghatározandó értéke nekem az illető városok által megtérítessék, vagy magok a' telkek a' részvényes társaságnak tulajdonúl engedtessenek által: — e' pontoktól most azon oknál fogva állok egészen el, mert mind Clark mind Rennie urak' ítélete szerint egy a' Nákóház' táján két oszlopra építendő hid, a' vizáradási veszély' legkisebb növelése's így a' folyamnak minden előre bocsátandó szabályozása nélkül tökéletes biztossággal létesülhet, úgy hogy a' két város, a' hid' felépülte után, esupán azon áradásoknak maradna kitéve, melyektől nagyobb viznél most is félhet; — egy nyilásu hid pedig épen semmi akadályt sem képezne. Ha azonban cs. kir. Fenséged's a' főmélt. orsz. Küldöttség a' két várost e' hid' felállása után az áradások ellen nagyobb biztosságra kívánná helyeztetni, mint a' millyenben azok most a' hid' felállása előtt léteznek: erre nézve is cs. kir. Fenségeddel's a' főmélt. orsz. Küldöttséggel, első nyilatkozásom' értelme szerint, de némelly, a' két várost ért legutolsó gyászeset által szükségessé vált nevezeteseb módosításokkal, leendő érte-

kezésre ezennel készségemet ajánlom; — jóllehet e' partszabályozást, valamint általában minden Dunaszabályozási kérdést az országigazgatás, egyetértve az országgyűléssel, 's illetőleg a' két város, tán legalkalmasabban intézhetnék el.

4. Az első nyilatkozásomban foglalt 4-dik pont, mellynél fogva kötelezém magamat, a' megszabandó kiváltsági évek' elfolyta után, a' felállítandó közlekedési eszközök' legjobb állapotban átadni, azon ideig pedig, általam benyújtandó jegyzék szerint, egy tartalék pénzalapöt, a' fő országigazgatásnak akármikor kimutatandót alkotni 's világosságban tartani 'sat. — cs. kir. Fenséged 's a' főmélt. orsz. Küldöttség által egész terjedelmében elfogadtatván, erre nézve részemről nincs egyéb hátra, mint annak idejében, ha t. i. szerencsém lesz cs. kir. Fenséged 's a' főmélt. orsz. Küldöttséggel végegyességre léphetnem, az ide tartozó programmat az országigazgatásnak előterjesztenem.

5. Mi az első nyilatkozásom' kötelezési 5-dik pontjában foglalt részvény-kibocsátást illeti, ámbár az utolsó vizáradás által a' körülmények egészen megváltoztak, és én azóta a' vállalat' előmozdítása végett némelly kereskedő házakkal egyesültem, mindazáltal a' kibocsátandó részvények' felét Magyarország 's a' két város' számára hagyom szabad elvállalhatásul hat hónapig, ezen idő' elmulta után azok, ha el nem kelnének, ismét saját rendelkez-

hetésem alá esvén vissza. Lehetetlen ez alkalommal azon társaságról, melly elsőben 'Wodianer és társai' cím alatt ellenfelem gyanánt lépett fel, azután pedig az általam alakított társasággal olvadt egybe, dicsérettel nem emlékezmem. E' társaság eleinte, félreértések által 's tán a' kitűzött cél' elérését tárgyazó felettei buzgóságtól indítva, személyemet gyűlölséges világba állítani kívánta ugyan, mintha engem mértéktelen nyerekedési vágy vezérelne 's mintha követelésem olly tulságosak volnának: később azonban, Angliának, melly egyedül mutathat újabb időkben létesült, nagyobbbszerű munkákat elő, tapasztalásait sajátjává tévén, csak hamar átlátta, miszerint az általam kikötött kedvezések — bármilly tulcsapongóknak látszassanak is, azok előtt, kik olly óriási munkáknak, millyen a' Buda 's Pest közt építendő hid lenne, nehézségei 's költségeivel nem ismeretesek — elkerülhetlenül megkívántatnak arra, hogy a' célba vett hidépítés' valósítása okosan lehetővé tétessék, vagyis hogy azon társaság' legkisebb kára nélkül eszközöltethessék, mellynek képét viselem 's ekkép méltányos kármentetéséről gondoskodni kötelességem. Mind ezt figyelembe véve az említett társaság, hogy maga részéről a' kérdéses tárgyat előmozdítani segítse, sőt annak létesítését is végbevigye, semmi költséget 's fáradságot nem kimélt, Anglia' egyik leghiresb művészenek hely' színére lett kihívása végett, magának ezáltal az ügy iránt nagy érdemet szerezvén. 'S ez okból miután azon társaság hoz-

zám fordult, és csatlakozott, az előszámlált kötele-
zéseimért nyerendő kedvezések' sorát azon aláza-
tos kéresemmel kezdem, hogy

1. Cs. kir. Fenséged 's a' főmélt. orsz. Küldött-
ség a' többszer említett, számos tagból álló társa-
ságnak, volt fáradtsága', nevezetes költsége' 's meg-
bizonyított hazafiúi buzgalma' tekintetéből az álta-
lam Magyarország' 's a' két város' számára ajánlott
részvények' egy harmadát, szabad rendelkezésére
engedni méltóztassék, annak tagjai különben is na-
gyobb részt, ha nem mindnyájan, honfiak és a'
két város' lakosai lévén.

E' pont után fentebb előszámlált oly tetemes
kötelezéseimért még a' következő feltételeket bátor-
kodom cs. kir. Fenséged 's a' főmélt. orsz. Küldött-
ségnek kegyes jóváhagyása végett, előterjeszteni:

2. Hogy az első nyilatkozásomban a' kedvezé-
sek közt 1-ső pontban kijelentett abbeli kérelmemet,
miszerint "én a' velem szövethazendő társasággal
együtt a' szinte azon alkalommal közölt jegyzék sze-
rint mindentől, ki a' felállítandó közlekedési esz-
közt — akár a' két oszlopu akár az egy nyílásu híd
lenne az — használandja, vámot szedhessek, e' vám-
jegyzéket azonban, ha jónak látнам, alább szállít-
hassam" — cs. kir. Fenséged 's a' főmélt. orsz. Kül-
döttség egész terjedelmében jóváhagyni méltóztassék.
Minek megtörténtével én a' közönség' java' 's ké-

nyelme' tekintetéből nem csak előfizethetést, hanem — ha a' részvénytársaság' fenállásával csak valamenynyire is összeegyeztethető lenne — a' vám' leszállítását is fognám eszközteni.

3. Az első Nyilatkozásomban foglalt feltételek 2-ik pontja, az ország' igazgatása' és illető törvényhatóságok' részéről a' törvénynek kiki által megtartathatása végett kikért segélyt illetőleg, ugyanazon értelemben, mellyben én értettem, már kegyesen elfogadtatván, részemről e' tekintetben nincs egyéb hátra, mint cs. kir. Fenségednek 's a' főmélt. orsz. Küldöttségnek alázatos köszönetemet kijelentenem.

4. Az első Nyilatkozásomban foglalt feltételek 3-ik pontjára nézve, melly szerint az ország' részéről, a' felállítandó közlekedési eszköz' mindenkor szabad használataért, egyszer mindigre, általán véve 150,000 pengő forint kész pénz' fizetését, 's ezen kívül a' budai részen fekvő élelem - raktároknak az ugyanazon pontban előadott mód szerint, tulajdonul leendő átengedését méltányosnak véltem — köszönöm mély alázattal cs. kir. Fenséged 's a' főm. orsz. Küldöttségnek abbéli kegyes biztosítását, hogy e' kérelmemet annak idejében hathatós közbejárása által ajánlani és pártolni fogja. Azonban a' nélkül hogy cs. kir. Fenséged 's a' főm. orsz. Küldöttség bölcseségét legkevesebé is megelőzni akarnám, bátorodom ezennel — kérelmemet egyenesen a' legfelsőbb kormányshoz nyújtván be — rövideden

azon okokat előadni, mellyek engem e' kérésre vezérlettek 's mellyeknek cs. kir. Fenséged 's a' főmélt. orsz. Küldöttség tán némi hasznát vehetendi.

a) Miután a' törvény' világos szavai szerint a' Buda és Pest közt építendő állandó hídon hídvámost kivétel nélkül mindenki fizetni tartozik; 's ekkép abban, véleményem szerint Ő felségének szentséges személyén 's a' fenséges uralkodó ház' tagjain kívül, minden ember 's minden aerariumi is benne foglaltatik, a' vámnak azonban mindenkori különös fizetése a' katonaságra és egyéb aerariumi átvitelekre nézve nem volna alkalmas: úgy hiszem a' fenséges aerariumnak magának is javára lenne, az építendő híd' mindenkori szabad használatát általános kielégítéssel biztosítani.

b) A' Buda 's Pest közt létesítendő állandó közlekedésből a' fenséges aerariumra is háramlendő haszon, olly nagy és sokféle, hogy igazságosnak látszik, mikép más részről ugyanazon fenséges aerarium azon teher' egy részében is osztozzék, mellyet a' nemeség 's az országnak egyéb kiváltságos lakosai illy nagyszerű és közhasznu munka' létesítésének lehetővé tétele végett magokra vállaltak.

c) A' legutolsó gyászeset, mellynél fogva a' Dunának eddig hallatlan megáradása a' két város' nagy részét tönkre tévé, a' vállalatot pénzügyi tekintetben annyira alászállította, hogy azon részvény-

társaság, mellynek képét viselem, nem csak áldozatai — s kockáztatásaért semmi kárpótlásra számot nem tarthat, hanem felette hihetőleg fen sem is állhat, ha az ország igazgatása is hathatós segédelmével nem pártolja.

d) Mind Clark mind Rennie ur' nézete szerint állandó hid' építésére épen azon hely legalkalmasb, hol a' kérdéses raktárok állanak, mellyeket a' fenséges aerarium igen könnyen és felettei költségek nélkül a' Duna' partjain feljebb vagy alább kipótolhat, 's ekkép a' célba vett tárgy' előmozdítása végett teendő áldozat — holott az építés' célirányos végbevételét épen az teszi lehetővé — aránylag még is csekély volna.

5. Az első Nyilatkozásomban a' feltételek közt foglalt 4-ik pont, melly szerint kikötém, hogy "sem hajó, komp, vagy csónak, sem gőzhajó a' két város' és Ó-Buda koronai mezőváros' határaiban, egyik partról a' másikra átszállításul pénzért jární előleges megegyezésem nélkül ne engedessék" — cs. kir. Fenséged 's a' főmélt. orsz. Küldöttség által, az e' részben világosan rendelkező hazai törvények' értelmében, elfogadtatván, részemről erre nézve sincs egyéb hátra mint alázatos köszönetemet kinyilatkoztatnom; egyedül abbéli felvilágosító hozzáadásért esedézvén, hogy azon hazai törvények' szelleméhez képest, semmi ürügy alatt semmi bár mi néven nevezendő átszállítási eszköz vagy mód, melly

az építendő híd' jövedelmét legkevesbé is csorbíthatná, senki által ne használtathassék.

6. Hogy az általam alkotandó részvénytársaság, az 1837-iki Május 3-ikán benyújtott első nyilatkozásomban foglalt feltételek' 6-ik pontjának értelme szerint, a' hidvám' szedhetésére 100 évi kiváltsággal ruháztassék fel, akár az általam javaslott, minden kívánatnak megfelelő nagyobbik hidnak, akár a' bizonyos rendszabályok mellett használandó kisebbiknek építése lesz megállapítva, melly utolsó esetre azon ajánlatot teszem, miszerint a' sz. Gellért hegye' táján építendő kisebbik hídon kívül, az év' jégtől ment szakaiban feljebb a' Nákóház' táján még egy hajóhidat is tartanék fen, mellyen azonban természet szerint hidvámot épen úgy mint az állandó hídon, mindenkinek kellene fizetni; mert különben kiki átláthatja, hogy a' részvénytársaság nem csak aránylag olly kétséges alapra állítandó tőkéinek kamatait nem remélhetné, hanem nevezetes áldozatai, költségei 's történhető kárai után még sajátjából is pótolni lehetne kénytelen.

7. Hogy a' két város' határában 's környékén, a' lakosok' kényelmére 's gyönyörűségére, mulatóhajók, csónakok 's efféléken kívül kisebb gőzhajókat is tarthassak, a' személyeknek egy partról a' másikra átszállíthatása, és a' két város' legközelebbi tájaira, mint például Promontoriumba kéjutak' tehetése végett. Ez által mulató-házaknak a' két város'

környékén az év szelidebb szakaiban annyira érzett hiánya lenne valamennyire kipótolva, minthogy a most távol eső ollyas nyaraló helyek kényelmesb és gyorsabb egybeköttetés által úgy szólván a lakosok közelébe hozatnának.

8. Szabadságomban álljon, azon hajósoktól, kik hajóikat az illető hidakon egyik partról a másikra húzatni kívánnák, illendő bért vennem, vagy őket attól egészen eltiltanom; — midőn ellenben a' hid alatti átjárást mindenkinek szabadon hagyom, és csupán egy netalán fentartandó hajóhidnál át-bocsátásért, melly mindig költséggel van egybe-kapcsolva, tartanék fen magamnak méltányos díj-szedhetést.

9. Azon esetben, midőn a' természet a' két várost jég híddal ajándékozná meg, azt mindenki, mennyiben az illető hatóságok személyes életbiztosság tekintetében megengednék, fizetés nélkül szabadon használhatná ugyan, de olly világos kikötéssel részemről, hogy semmiféle parti hidak, pallók vagy a' partról a' jégre átmehetesül szolgáló bármi néven nevezendő illyféle készülétek senki által oda ne helyeztethessenek, 's ne használtathassanak; mire nézve az illető törvényhatóságok segédelmét hasonlólag kikérem. Ugyanis átlátható, hogy ollyas készülétek által, csak egy kissé keményebb tél alkalmával, a' társaság jövedelme gyakran tetemes csorbát szenvedhetne.

10. Noha az építéshez honi munkásokat 's bel-földi készítményeket szándékom lehetőségig használni: mindazáltal, a' mennyire Clark és Rennie urak dologhoz értő külföldiek' meghívását elkerülhetlenül szükségesnek tartanak, azoknak ezen országban az építés' ideje alatt leendő szabad tartózkodását, 's mesterségük' szabad gyakorlását, és a' kün készítenő erőművek 's műszereknek szintugy mint az egész építmény' tökéletes végrehajtására és mindenkori épségben tartására megkívántató vasnak és vasrészeknek vám nélküli szabad behozatását kérem.

'S ezek azon fő javaslataim, melyeket az 183% 26. törvény-cikk' foganatosíthatása végett cs. kir. Fenséged 's a' főmélt. országos Küldöttség' kegyes jóváhagyása alá terjeszteni bátorlódok; az e' tárgybani tanácskozások' folyamata alatt netalán kifejlődhető kisebb részletek iránt cs. kir. Fenséged 's a' főmélt. országos Küldöttséggel leendő további értekezhetést alázatosan fentartván magamnak.

Az építési költségek' feljegyzései az illető művészek' ide mellékelt jelentéseikben foglaltatnak; mire nézve meg kell jegyeznem, hogy általán véve az építőművészek' díjai, és különösen Rennie ur' jegyzékében a' két parti feljárások' és az utolsó árvíz óta szükségessé lett nagyobb emelkedések' költségei sincsenek bele értve. Clark ur, tereit már az utolsó árvíz előtt akképen és olly emelkedésre

készítette, hogy azok igen csekély módosítással ezen legmagasb vizállásnak is megfeleljenek.

Egyébiránt minthogy bizonyossággal sem azt ki nem számíthatni, mennyi jövedelmet hozna jelenleg egy Buda 's Pest közt építendő állandó hid, mellyen mindenki fizetne, sem azt: jövendőben mennyire mehetne azon jövedelem; más részről pedig az ország semmi történhető kárért vagy túlköltségért nem kezeskedik, hanem mind a' történhető kár, mind az illyes túlköltség egyes egyedül a részvénytársaságnak esik terhéül, 's ekkép igazságos, hogy ennek, kockáztatásaért, az eredhető haszon és lehető költség — kevesebbség történhetőleg javára szolgáljon: — úgy hiszem, hogy az illy építéseknel már magokban is bizonytalan költségvetések a' vállalat' feltételeinek meghatározására nem szolgálhatnak alapul, 's pedig annál kevesbbé, mint hogy némi egyéb idővel támadható új vállalatok, mint például a' Duna' bal partján Vácznak menendő vasút, melly létesülése' esetére a' két város' felvirágzása ellen felette hátráltatólag hatna, — a' hid' jövedelmezését tetemesen csorbíthatják.

Mindezek után az egész ügy csak azon fordul meg, vajjon cs. kir. Fenséged 's a' főmált. országos Küldöttség financialis tekintetben az én személyembe — és technical tekintetben Clark és Renie urak' személyeibe helyeztetnek-e bizodalmat. Mert ha eléggé szerencsés leszek ezt megnyerhetni,

akkor meg fogom mutatni a' világnak — és ez legyen válaszom mindazon gyűlöletesre, mivel a' közönségnek egy része illetett — hogy nem alávaló pénzvágytól indítva ohajtottam Buda's Pest városainak állandó egybekapcsolását létesíteni, — hanem egyedül azon tiszta szándékomnál fogva: a' közjót és Magyarországnak virágzását tehetségemhez képest ez által is előmozdítani; — Clark és Rennie urak pedig be fogják bizonyítani, hogy Angliában szerzett hírnevöket Magyarországhban is fentartani képesek. De minden esetre jutalmam leendő azon öntudat, hogy bizonyosságát adhattam, milly örömet használok minden alkalmat, hazámnak szolgálatot tehetni, és hogy legalább olly művészek' előállítását eszközöltem, kik Buda's Pest' városai' állandó egybekapcsolásának lehetőségéért, azoknak legkisebb veszélyeztetése nélkül, kezekedni képesek és valósággal kezekednek is.

Melly alázatos előterjesztéseim' kegyes fogadtatásáért esedezván, legmélyebb tisztelettel maradok cs. kir. Fenséged' és a' főmélt. orsz. Küldöttségnek Pest Augustus' 20. 1838.

alázatos szolgálója

B. Sina György.

FELVILÁGOSÍTÓ FÜGGELEK.

Fenséges Cs. K. Főherczeg Országunk' Nádora,

Főméltóságú országos Küldöttség!

Minthogy Buda és Pest' áliandó egybekapcsolását, melly már annyiszor forgott szóban, létrehozni valóságos eltökélett szándékom, más részről azonban tudva van előttem, mennyi előítélet és hibás vélemény uralkodik ez iránt a' közönségben: méltóztassék, kérem, csász. kir. Fenséged és főmélt. országos Küldöttség kegyesen megengedni, hogy a' tárgy' felvilágosítására ezennel még némieket előterjeszthessek.

Az ország' gyűlése, melly a' kérdéses híd' építését elhatározó törvényt hozta, 1836ki Majus 2-án oszlott el. Méltóságos Gróf Széchényi István urnak, mint az ő cs. kir. Fensége országunk' Nádora által ideiglen kinevezett kisebb hídválasztmány el-

nökének földtekénk' minden tőkepénzeseihez és vállalkozni-szeretőihez intézett felszólítása ugyanazon év' junius 10-én jelent meg a' hírlapokban; úgy hogy mindenkinek, ki e' tárgyról tudni, 's annak felvállalására ajánlkozni kívánt, ebbeli szándékának közölhetésére nézve teljesen elég volt téve. Senki azonban magát nem jelentette, és az egészet felette veszélyes merénynek tartották, melyre a' megkívántató tőke alig, vagy csupán csak tiszta hazafiui kinézések mellett lenne egybeszerezhető. Illy körülmények közt több érdemes férfiaktól, sőt felsőbb helyről is — 's egyes egyedül Magyarország' virágzásának technicailag is lehető előmozdítása' tekintetéből — felszólítottam: alkotnék társaságot nemvem alatt a' végett, hogy a' még csak írott törvényt díszére a' magyar nemzetnek, melynek tagja lenni büszke vagyok, életbe hoznám. Sokáig nem tudtam elhatározni magamat. Sokféle foglalatosságaim, élemedettebb korom, melyben már nem igen szeretjük napjainkat felhalmozott munka által keseríteni — erősen visszatartóztatának: míg végre számos megújított biztatgatások után a' tárgyat közelebbi vizsgálódás alá vevén azt találtam, mikép ez egyike azon vállalatoknak, melyek szilárd alapra állítva, kedvező körülmények mellett a' részeseknek koczkáztatásaikért méltányos és megérdemlett jutalmat is hozhatnak, 's ennél fogva érdemes volna azt annál is inkább megindítani, minthogy sikerülése által hazánkra többféle nem kis haszon fogna háramlani; 's én e' szerint, egyedül a' köz-

jó előmozdítását óhajtó szándéktól vezérelve a' hoz-
zám intézett felszólításoknak végre engedtem.
Milly kevésbé indított engem e' lépésre nyereség-
vágy, minden okos ember megítélheti, ki előtt csak
félig meddig is tudva van, milly bizonytalan és
aránylag csekély jövedelmet nyujtanak külföldön
az állóhidak — megítélheti továbbá az, ki viszo-
nyaimat ismeri, mellyeknél fogva, nekem nem
egy, hanem számos sokkal nyereség-ígérőbb vál-
lalmányok kínálóznak, mint Buda és Pest váro-
sainak állandó egybekapcsolása lenne. Alig volt
azonban tudva, hogy én az ügyet felvállalni elha-
tároztam, már is a' közvélemény úgy szolván 24.
óra alatt egyik tulságból a' másikra szökött által, 's
a' nagy közönség ott, hol nem sokkal ez előtt csu-
pa veszélyt 's veszteséget látott, most egyszerre a'
legbiztosb 's legdusabb aranybányát vélte fellelni.
Kiváltképen hallható vala csudákozása, 's majdnem
mondhatnám neheztelése a' közönségnek az iránt,
hogy én 100. esztendőre terjedő kiváltságot kér-
tem, mintha ezzel olly hallatlan 's a' nevem alatti
társaság által viselendő terhekkal legkisebb arány-
ban nem álló kedvezést kívántam volna. De ha te-
kintetbe vesszük Fenséges cs. kir. Főherczeg, Fő-
mélt. orsz. Küldöttség, mikép Francziaországban ki-
sebb szerű hidakért is 99. kiváltsági évet szoktak
adni; és Angliában, hol a' világ' legnevezetesebb hid-
jai léteznek, ezek a' vállalkozóknak olly móddal
engedtetnek által, mi szerint ők azokat nem 100.
évi, hanem örökös tulajdonuknak tekinthetik; mi

azon országok' gyakorlata szerint, — mellyel mi nem bírunk, 's nem is bírhatunk, nálunk eddigelé hasonló munka sem kezdve sem végezve nem lévén — világos bizonyságul szolgál arra, hogy az illető törvényhozóságok, hasonló munkák' végbevitelének lehetővé tétele végett elkerülhetetlenül olly nagy engedményeket voltak kénytelenek adni; — ha továbbá fontolóra venni akarjuk, mikép sem Franciaországban, sem Angliában egy híd sem létez, mellynek valósítása mindent összevéve, annyi nehézséggel 's aránylag annyi költséggel lett volna egybekapcsolva, mint a' Buda és Pest közt építendő állandó híd: — mind ezt tekintetbe véve, mondom, kiki megvallani lesz kénytelen, hogy az általam kikötött 100. év teljességgel nem hallatlan, tulságos követelés, hanem csupán csálhatlan számokra állított hidegvérű számolásnak eredménye, melly számolás, ha Franciaország 's Anglia' példái általánosan kivált a' legutolsó áradási szerencsétlenség után, a' 100. év mellett is inkább tán veszteség mint nyereség' következését gyanítatja, 's az által is sokkal kedvezetlenebbnek mutatkozik, mint a' franciaországi 's angolai hídaknál szokott lenni a' dolog, mert ott tudtomra egy vállalkozó sem volt, ki az illy oriai építmények sikeresítésével már már magával járó teheken kívül még azon kötelezést is magára vette volna, mellyre én ajánlkozom: — „hogy t. i. a' megszabandó kiváltsági évek' elfolyta után, a' felállítandó közlekedési eszközt legjobb állapotban átadandom, azon ideig pedig, általam benyújtandó

jegyzék szerint, egy tartalék — pénzalapot a' fő országigazgatásnak akármikor kimutatandót, alkotni 's világosságban tartani kész vagyok, mellynél fogva az, netalán nagyobb megrongáltatás' esetére is szakadatlan haszónvehető állapotban tartathassék. Ha ezenkívül még a' javaslatban lévő váczi vasut, melly által Buda 's Pest elmellőzve, 's ekkép virágzásuk nem kevésbé hátráltatva lenne, 's tán idővel még egyéb hasonló vállalatok is létesülnek, — akkor a' részvényesek számolásai teljességgel semmi kedvezővel sem kecsegtethetnek.

„De az én feltételeimnek csekélyebbeknek kellene lenni, mint a' franczia 's angolországi vállalkozókéi, minekutánna honunkban minden olcsóbb — ezt mondták sokan. Szorosabb vizsgálat azonban és a' hozzáfogás olly rendkívüli munkákhoz épen ellenkezőt mutat: hogy t. i. a' pesti hid Franciaországban sőt Angliában is — ugyanazon helybeli 's éghajlati viszonyokat téve fel, sokkal kevesebb költséggel lenne valósítható mint nálunk, a' mit Plews és Slater urak' jelentése is világosan bizonyít, minthogy Angliában mind a' vas és faragott kő nagy darabokban, mind az illy munkákhoz alkalmas mesterembereknek napdíja — millyek nálunk nem is találhatván nagy költséggel külföldről hozatandók — sokkal kevesebbe telik mint Magyarországon; erőművek, felügyelők, igazgató építések pedig illyes munkákra épen olly kevésbé léteznek nálunk, 's így ezeket is kimondhatatlan

költséggel 's egyéb áldozatokkal szükség megszerezniük.

A' közönség' egy része az általam kikötött vámjegyzéket találta túlságosnak. De úgy látszik, megfeledezett arról, hogy e' vámjegyzék, mint a' volt tapasztalás szerint sem a' két városi közlekedésre, sem az általános kereskedelemre nézve nem káros, nem általam hanem az ország' törvényhozása által szabott ki, 's így én ekkép semmi egyébét nem kértem, mint mit a' törvény már megengedett, olly megjegyzéssel mindazáltal, hogy én a' közönség java 's kényelme végett nem csak előfizethetést, hanem — ha a' részvényes társaság fenállásával csak valamennyire is összeegyeztethető lenne — a' vám leszállítását is fognam eszközteni.

„Illő volna az építéshez inkább honi művészek 's munkások segítségével élnem, 's teljességgel semmi külföldi anyagszert mint vasat: 's efféléket nem használnom, ekkép a' nemzeti ipar' felerkentése 's a' pénznek az országban maradása éretvén el, — ez is egyike azon megjegyzéseknek, mellyek a' nagy közönségben hallhatók valának. Mi az első illeti, erre nézve maga a' főmélt. orsz. Küldöttség, 1837-ki június' 11-én tett abbeli határozata által: hogy „a' kérdéses híd' építése egyáltalában csak olly művésznak adassék át, ki már ezelőtt valamelly hasonló nagy munkát tökéletességre hozván, magát minden tekintetben illy vállalatnak végbe-

vitelére alkalmasnak lenni megbizonyította“ — minden belföldit előlegesen kizárt, miután itt még senkinek alkalmja nem volt — ámbár honi művészeink közt kétségkívül több jeles fő találkozik — ollynemű munkák' végbevihetésére, mellyek nehézségre nézve a Buda's Pest közt építendő álló hidhoz csak távolról is hasonlíthatók volnának. 'S e' határozat felette bölcsen történt; mert jóllehet igen kívánatos volna, hogy a' vállalat technikai részét idevaló művész vezérленé, ekképen egyúttal nem csak a' két város' szándéklott egybekapcsolása, hanem honi talentumok' felserkentése és megjutalmazása is eszközöltetvén: mindazáltal tán nem egészen tanácsos, e' vállalattal mellékcélokat is egybekötni akarni, — miután a' megoldandó feladat már magában is olly nehéz, miszerint örvendeni kell, ha az egyedül, minden egyéb hozzácsatlandó akadályozások nélkül szerencsésen végbe-mehet. Hasonló tekintet alá jó, alázatos véleményem szerint, azon kívánság is, melly szerint, csupán honi készítményeket kellene az építéshez használni, hogy ekképen belföldi termesztőink segítenének elő. Bármilly ohajtható volna is ez, úgy hiszem: nincs helyén, ezen nola igen dicséretes de mégis itt csak mellékes cél miatt a' főczél sikerülését ha nem is közvetlenül kockáztatni, de minden esetre kiszámíthatlan idővel hátrább vetvén közvetve a' legnagyobb veszélynek tenni ki. Mert jóllehet a' magyar és cseh vas épen olly jónak, ha nem jobbnak, a' stájer pedig tagadhatlanul jobb-

nak ismértetik mint az angol vas, mindazáltal amazok gyártása, főkép lánczhidakra, mellyeknél a' lehető legnagyobb bevégeztség kívántatik meg, oly annyira hátra áll, hogy elsőbb tetemes előkészületeket kellene létesíteni, mellyekhez nagy pénztökek volnának szükségesek, ezek azonban, az egy vagy több hídnek is építése végett teendő költség meg nem térülvén, nem gyümölcsözőnének 's ez okból egybe sem szereztethetnének; melly előkészületek továbbá annyi időbe telnének, hogy míg azok létesülnének, addig hihetőleg maga a' híd is már készen állhatna. 'S ezen kívül miként lehetne tölem, miként Clark és Rennie uraktól a' rendkívülig nagyszerű munka' sikerüléséért igazsággal jót állást hívanni, ha kezeink megkötetvén akadályozva volnánk, azon forrásokból méríthetni, mellyeket az építő művész legalmasabbnak ismer? Mire nézve a' dologhoz értő külföldieknek építés' ideje alatt szabad itt tartozkodását, 's illető mesterségük szabad gyakorlását, és mind annak, mi a' híd építéséhez 's fentartásához tartozandik, vámnélküli behozathatását illető kérelmem' tevésére csupán a' vállalat rendkívüli nehézsége kényszerített.

„A' hídát építendő művészeknek előbbi tél' alkalmával hosszabb ideig a' hely színén kellett volna tartózkodniok, a' jégnek és zajnak láthatása végett“ — ez is egyike volt a' közönségben forgott ellenvetéseknek. És méltán. Mert tagadhatatlan,

hogy a' jég' elindulása 's általában a' jégjárás Bu-
 da 's Pest városai közt gyakran olly komoly tü-
 neményként jelenik meg — a' mint fájdalom! e' fo-
 lyó évben is történt — hogy azt látni kell, ha
 ki magának a' Duna' hatalmáról helyes képzetet
 kíván szerezni. Ugyanez okból tartottam én is
 szükségesnek, a' magok nemében legcompetenseb-
 beknek ismért két angolt, Plews és Slater ura-
 kat a' hely' színére meghívni, hol ők e' folyó évi
 Februar' 4-étől fogva Martins' 18-áig tartózkod-
 ván, végre szemtanúi levének azon gyászesetnek,
 melly a' két várost érte, melly azonban — ha már
 elkövetkezése a' gondviseléstől kimérve volt —
 az építendő állóhid' ügyére nézve épen legalkal-
 masb időponthban fordult elő, a' vállalat nehézsége
 's veszélyességének, legfelsőbb fokán, épen azok
 előtti feltüntetésére, kikhez az oszlopok' 's effélék
 építése tartozik. Voltak, kik Plews és Slater urak
 helyett inkább Clark és Rennie urakat kívánták
 volna az utolsó áradás szemtanúinak, minthogy
 ezek lévén — úgy mondák — az igazgató művé-
 szek, vizsgálataikat illy nevezetes alkalommal ne-
 kik személyesen, nem pedig alárendelteik által kell
 vala megtenniök. Itt azonban szükség lett volna
 tudni, hogy Plews és Slater urak Clark és Ren-
 nie uraknak teljességgel nem alárendelteik, és so-
 ha nem is voltak azok; hanem valamint minden
 munkánál általában nagyobb elosztás létezik az an-
 goloknál mint a' szárazföldön — 's ez tán mun-
 káik olly nagy tökéletességének is fő oka — 's

mindenki valamelly egésznek csupán egy ágára adja magát, de ebben épen azért olly gyakran, kitünő jelességet ér el: úgy van ott a' hídépítés munkája is sokkal inkább elosztva mint nálunk. Clark és Rennie urak például — ámbár általok vezérlett minden építés' összesége kezeikben van központosítva — a' munka különféle részleteibe, millyenek: a' zárgátok' (Fangdämme) felállítása, nagy kődarabok' szerzése, a' láncszemek' elkészítése, az egésznek összeállítása 's a' t. 's a' t. csak annyiban avatkoznak, a' mennyiben arra szükséges, hogy — ők lévén főigazgatók — minden az ő tervükhöz alkalmazva, 's az egészbe illőleg végeztessék, míg a' végbevitel' módjával keveset vagy semmit sem gondolnak, ez mindig azok feladása és dolga maradván, kik az egészet alkotandó részeknek mesterei. Mikből kivilágul, hogy Plews és Slater' jelenléte az említett szomorú esetről sokkal célirányosabb, sőt egyedül volt célirányos; mert sem Clark, — sem Rennie ur hídoszlopot soha közvetlenül nem épített, Plews és Slater urak ellenben hídoszlopokat és efféle építményeket már legnagyobb tökéletességben közvetlenül állítottak fel.

Továbbá közönségesen azt is méltánytalannak állították, hogy én a' kibocsátandó részvényeknek csak egy harmadát vagy felét ajánlom a' két város és az ország rendelkezésére, és általában e' tekintetben is, mint az egész vállalatra nézve részen teljességgel nem egy közhasznú munka végre-

hajtásának ohajtását, hanem merően a' részvények' felverése által nyerekedni vágyást akartak találni. Ha azonban meg gondoljuk, cs. kir. Főherczeg, főmélt. orsz. Küldöttség! milly összeköttetésben állok én igen számos bel-és külföldi kereskedő házakkal, melyeket hasonló vállalatokbani részesülhetésből lehetetlen kizárnom; ha továbbá figyelembe vesszük, hogy én magamat leköttelezém a' megszabandó kiváltsági évek' lefolyta után a' felállítandó közlekedési eszközt legjobb állapotban átadni, azon ideig pedig, általam benyujtandó jegyzék szerint egy tartalék-pénzalapot a' fő országigazgatásnak akár mikor kimutatandót, alkotni 's világosan tartani, mellynél fogva az, netaláni nagyobb megrongáltatás' esetére is szakadatlan haszonvehető állapotban tartathassék: — nem csak méltányosnak hanem szükségesnek fogjuk találni, hogy a' részvénynek egy része nálam maradjon meg, mert ha mind idegen kézbe menne, és én mint a' valálkozó társaság fő tagja és vezére nevezeteseb részvény számot nem tartanék meg, valljon ez az ügynek olly szükséges hitelét előmozdítaná-e? és valljon lehetne e' tőlem ígátsággal kívánni, hogy az említett terhes kötelezéseket magamra vegyem, ha a' vállalat' tőkéjében semmi részem nem volna, és minden előleges költségeimnek csak valaha is lehető megtérülésétől mindigre ellénnék tiltva? Ha én Fenséges cs. kir. Főherczeg, főmélt. orsz. Küldöttség! első Nyilatkozásomban azon ajánlást teszem vala, miszerint én a' vállalat vezérletét átveszem ugyan,

a' részvényeket azonban másoknak engedem által, és számomra tiszta hazafiságom' bizonyságaul egyetlen egyet sem akarok megtartani, valljon akkor ismét nem azzal vádoltak volna-e, mintha én csupán hiú dicsnévre vágnám a' nélkül, hogy a' tengerben és veszélyben is másokkal osztozni kívánnék? Bizonyosan! És ennek megmutatásaul csak azon nyilatkozást kellene adnom, hogy én most, ha minden előköltéseim megtérítetnek, és a' fentebb említett kötelezéstől feloldatom, minden részvényt egyetlen egyet sem véve ki, az országnak engedek által. Nem kételkedhetünk, hogy a' közönség ez ajánlatomban semmi egyebet nem fogna látni mint oly szándékot, melly szerint most — inkább megokulásom után — bölcsen visszalépni és a' vállalat' dicsőségét magamnak tartva, annak végbevételét és az ezzel egybekötött veszélyt másokra hagyni kívánnám; és nem gondolható, hogy a' szükséges tőkének egybekerülnének, hacsak helyettem ismét oly valaki nem venné által a' vállalat' vezérletét, ki anniak a' közönség előtt hitelt szerezni képes volna.

Az utolsó gyászest — ellent nem állhatván azon atyai kegyesség és gondoskodás, mellyel Ő cs. kir. felsége és cs. kir. Fenséged — sem azon közrészvét, mellyel az egész austriai monarchiának lakói a' két városon ejtet sebekét enyhíteni ügyekeznek — a' vállalat' finansziái részét tagadhatlanul felével vagy legalább egy harmadával lejebb szállította. Ezenkívül a' közönségnek azon felinge-

rült heve is: „vaktában bármilly előfordulható vállalatnak neki esni“ — sok remény csalódás után már jó formán lecsillapúlt. Ugy hogy, ha szándékom alávaló nyerekedés, nem pedig valósággal a két város állandó egybekapcsolásának létesítése volna, e' mellett egyedül a' ráfordított tőkék, fáradság's kockáztatásnak a' vállalat lehető sikerüléséből igazsággal várható kipótlását remélvén: — én bizonyára az ügygyel most, miután az sokkal kedvezetlenebb világba van állítva, felhagynék, vagy követeléseimet a' legujabb eseményekhez szabva feljebb emelném, vagy legalább az egészet nem fognám olly buzgósággal, mint az előtt folytatni. Mind ez azonban nem történik. Én első ajánlatimnál megmaradok, — magamat ugyanazon terhek alá vetem, ugyanazon biztosításokat nyujtom most is mint ez előtt — és szinte ugyanazon kedvezéseket kérem, mellyeket első nyilatkozásomban köték ki, 's mellyeket már akkor is szükségeseknek tartottam, és most — a' körülményeknek rosszabbra fordultával — még szükségesebbeknek 's csupán csak azért tartok elégségeseknek, mert remélhető, hogy a' két város ha nem egyhamar is legalább idővel úgy felvirágozik ismét, miszerint a' nevem alatt egybe állott részvény-társaság is részesülhet valaha azon jutalomban, mellyet méltán megérdemel, és melly kilátás nélkül minden részvényes vállalkozás csupa theoria és üres agyrém. Az ügyet pedig a' történt gyászset után is ugyanazon buzgósággal folytatom mellyel azelőtt, midőn még az egész tárgy mind valóságban

mind a' közönség' véleménye szerint igen hasznosnak mutatkozott! Sőt inkább most még nagyobb buzgósággal látok hozzá a' végett, hogy kisebbbűimnek megmutassam, mikép nyereség csak annyiban jöve számolásomba, mennyiben a' kitűzött hazafiúi czél elérhetésére okvetetlenül szükséges. Mit az által is bebizonyítok, hogy én — mit ezennel cs. kir. Fenséged — 's a' főmélt. orsz. Küldöttségnek jelenteni szerencsém van — a' nélkül hogy tudnám leszek-e szerencsés cs. kir. Fenséged — 's a' főmélt. orsz. Küldöttség részéről ajánlatim' elfogadását megnyerhetni, költségeim koczkáztatásával folyó Augustus' végére Clark urat az alább előadandó okból ismét Pestre meghíttam.

Továbbá a' munkára fordítandó költségek szoros kiszámítását egy része a' közvéleménynek elkerülhetlen szükségesnek tartja arra, hogy erre alapítva az országtól és országigazgatástól méltán kívánható engedményeket meghatározni lehessen, 's megvagyok győződve: sokan tölem egészen részletes költségvetéseket fognak várni. Az illető művészeknek ez alkalommal cs. kir. Fenséged 's a' főmélt. orsz. Küldöttség elibe terjesztett több rendű jelentéseiből azonban kiviláglik, hogy illy rendkívül nagy és nehéz építményeknél, kiváltkép olly országban hol még soha hasonló valami nem vitetett végbe 's ekkép legkisebb iránymértékül semmi nem szolgálhat, még közelítőleg is alig vethetni fela' költségeket előre. De habár Clark és Rennie urak részletes költségve-

téseket küldöttek volna is be, mikép lehetné ezeket igazságosan az adandó engedmények alapjául venni, midőn tapasztalásból tudatik, hogy nem csak a nálunk előforduló közönséges munkáknál, melyekre nézve mégis mindent könnyű felszámítani, hanem még Angliában is, hol nagy építményekhez úgy szolván minden intézkedés készen találtatik, kevésbé kétséges vállalatoknál is, mint a' millyen a' Buda's Pest közt állítandó híd, az építők rendszereint nem 10—20 percenttel hibáznak költségvetéseikben, hanem a' valóságos kiadások közönségesen két, három, sőt többszer annyival is felülhaladják az előleges felszámításokat. Ha azonban lehetséges volna is a' Buda's Pest közti hídra fordítandó költségek mennyiségét bizonyossággal felvetni előre, a' részvény-társaságnak adandó engedmények igazságos kiszabhatására mégis mindég hiányzanék valami, 's ez azon teljes bizonytalanság, mennyit hozhat be valaha a' felállítandó híd. Az egész csupán vélemény' dolga, melly a' hídból várható jövedelmet mindenkinek képzelete és véralkata szerint majd megmérhetetlen kincs gyanánt állítja elő, majd elégtelen mennyiségig nyomja le. Ha már mind a' megkívántatandó költség, mind a' várható jövedelem teljes homályban rejtezik — a' mint tagadhatlanul sűrű lepel is fedi mind a' kettőt — és az egész tárgy szintúgy mint némi egyéb vállalatoknak felszámítása csupán gyanítgatásokra állíthatatik, melyek kedvezőleg de felette kedvezetlenül is fejlődhetnek ki, és végre (mi nekem legnagyobb

gyámoknak látszik) senki sem azért nem kezeskedik, hogy a' híd felépítése a' részvény-társaságnak bizonyosan nem fog többbe kerülni mint a' meghatározandó summa — sem senki a' híd' jövedelmének előre megszabandó bizonyos mennyiségeért jót nem áll: mind ebből önként következik, mikép a' fennálló körülmények közt szoros és részletes költségvetéseket nem nyújthatni be, hanem, a' hídnek a' 26-ik törvényczikk' értelméhez képest létre hozhatása végett, a' nevem alatti részvény-társaságnak vagy más vállalkozóknak, olly engedményeket kell szükségkép nyerniök, millyek külföldön szokásban vannak, millyeket én kérek, és millyek nélkül hasonló építmények még soha nem valósultak és részvényes társaságok által soha nem is valósulhatnak. Szóval: hogy a' cél elérthessék, elkerülhetlenül szükséges — miután az ország sem történhető szerencsétlenség' esetére legkisebb kármentést nyújtani, sem a' hídjövdelem lehető fogyatozásaért kezeskedni nem fog, hanem mind ezt kirekesztőleg részvény-társaságunk lesz kénytelen viselni — mikép cs. kir. Fenséged 's a' főmélt. orsz. Küldöttség nekünk méltó jutalom gyanánt azon lehetőséget is kegyesen nyitva hagyni méltoztassék, mellynél fogva a' munka szerencsés bevégezése után legalább valaha fáradságunk' díját 's nem legbiztosb' alapra állított tőkepénzeink megtérülését remélhessük.

Végre a' közönség' nagy része már is részletes terveket vár, mellyeknél fogva az illető műértők előleg kiszámítani és megítélni legyenek képesek, valljon a' híd' felépítése a' két várost technikai tekintetben nem veszélyeztetné-e. És ez valóban felette nagy figyelmet érdemel úgy annyira, hogy bármint óhajtom is a' két városnak 's általában az ország' gyakran olly sok ideig ketté szakadt részeinek állandó egybekapcsoltatását, mind a' mellett én volnék első, ki az egész vállalatnál nemcsak felhagynék, hanem azt kárhoznatnám is, ha az illető műértők ítéletéből kisülne, mikép annak végrehajtásából a' két városra 's általában a' házára több kár mint haszon háramlanék. Alázatos véleményem szerint azonban a' két város híd nélkül is a' legnagyobb veszélynek van kitéve, mint ezt a' folyó évben történt szerencsétlenség eléggé bizonyítja. Már most csak az a' kérdés, valljon két oszlop mindegyike hét hét ölnyi *) a' Nákóház irányában a' mederbe állítva az áradási veszélyt nevelné-e, vagy sem? Mertha ezt nem teszi, valósággal kár volna, a' hídát fel nem építeni, miután a' két városnak áradástól ment állapotja az álló szabály, az áradás pedig csak a' ritkán történő kivétel,

---

*) Nyilatkozásom szerint a' folyam medrének nagyobb elfoglalásáról semmi esetre nincs szó, minthogy csak kétféle lánczhidat javaslok, t. i. egyet két oszloppal, és egyet minden oszlop nélkül a' mederben, melly utolsót tekintetbe sem szükség venni e' helyütt, általa a' folyam' ágya egyetlen egy vonallal sem tétetvén keskenyebbé.

's így rossz számolás volna a' ritkán történő kivétel miatt, melly különben is a' híd' felépítése által sem gyakrabban, sem veszélyesebben nem fordulna elő, a' városok és ország mindennapi kényelmét annyira csorbítva hagyni, vagy más szavakkal: az állandó egybekapcsoltatás kényelméről lemondván, az áradások veszélyének mégis kitéve maradni. A' kérdés tehát csak az, mint mondtam, valljon két oszlop, mind a' kettő összesen 14. ölnyi vastagságú a' Nádkőház előtt a' mederbe állítva nevelné-e az áradásokat vagy sem. Mind Clark úr és Plews és Slater úrak mind Rennie úr — mint jelentéseikből 's szóbeli nyilatkozásaikból kitetszik — azt hiszik, hogy legkevesbé nem nevelnék, mert a' híd alatt az oszlopok által elfoglalandó hely' lehúztavál is sokkal téresebb vízfolyás maradna, mint a' sz. Gellérthegy szoros, mellyen az egész víz és jégtömeg keresztül menni kénytelen. És még több más a' dologhoz igen értő férfiak is hasonló véleménynyel vannak, sőt némelyek azt is állítják — mint számos hírlapi cikkében olvasható vala — hogy a' nevezett helyre állítandó 1—2. oszlop nagyobb jégtorlás ellen, melly mindig főoka az áradásoknak, kedvezőleg hatna, mint hogy a' nagyobb jégtáblákat megtörvén, ezek könnyebben csúszhatnának el. Mások ellenben azt tartják, hogy hidat építeni teljességgel nem volna tanácsos, mielőtt a' Duna nem szabályoztatik, és e' két munkát sorosan egybekapcsolva kellene végezni. Mellyik helyesebb e' nézetek közül, nem tudom, 's nem is akarok itélni felőle, minthogy ez kirekesztő-

leg műértők körébe tartozik, noha hasonló tárgyakról, kivált újabb időkben, gyakran a' legavatatlabb is, ki sem a' szükséges ismeretekkel sem tapasztalással nem bír, elhatározó ítéletet vél mondhatni. Az illető műértőknek szükség tehát minden esetre elhatározni, valljon összesen 14. ölnyi vastagságú két oszlopnak a' Nákóház előtti vonalon a' mederbe állítása az áradási veszélyt nagyobbítaná-e, vagy sem; és valljon általán véve a' hídépítésnek szükségkép a' Dunaszabályozással egyetemben kell-e történnie? Ehhez azonban úgy hiszem Fenséges cs. kir. Főherczeg, főmélt. országos Küldöttség! nem kívátnak részletes tervek, miután alázatos véleményem szerint a' tervek' megtekintése és vizsgálata technikai tekintetben csak annak elhatározására terjedhet, valljon a' hídépítés a' két várost 's annak környékét veszélyeztetné-e, vagy sem; mert magát a' híd építését illetőleg, erre nézve — a' nélkül hogy cs. kir. Fenséged 's a' főméltóságú országos Küldöttség bölcsességét megelőzni, vagy igen jeles honi műértőink ismereteit csak legtávolabbról is kétségbe vonni akarnám — nem láthatom jól által, hogy cs. kir. Fenséged 's a' főmélt. orsz. Küldöttség által tett abbeli határozat után, melly szerint a' kérdéses híd építése egyáltalában csak olly művészre bizathatik, ki már ez előtt valamelly hasonló nagy munkát tökéletességre hozván, magát minden tekintetben illy vállalatnak végbevitelére alkalmasnak lenni megbizonyította — miképen lehetne a' hasonló munkákat már végbe vitt Clark és Rennie úrak' részleteit ollyasok-

nak megvizsgálniok, kiknek még nem volt alkalmuk theoriájokat olly nagy mértékben, a' millyen a' kérdéses feladat, sikerült praxis által is megvilágosítani. Minthogy azonban az építendő híd némének cs. kir. Fenséged 's a' főmélt. orsz. Küldöttség által, az illető műértők ítéletének fentartása mellett, leendő elhatározása esetére még több részint a' 'közhátorság' körébe vágó, részint az építés módját illető kérdés adhatná magát elő, legcézirányosbnak tartottam — időnyerés' tekintetéből — Clark urat, mint már fentebb is említém, ismét egyenesen Pestre meghívni, hol e' folyó hónap végével várom őt, hogy az illető műértők részéről netalán teendő kérdésekre azonnal felelhessen, 's ekkép az egész tárgy minélelőbb valóságra fejlődhessék.

És ezek azok, miket a' híd' ügyét illető közvéleményre nézve — a' mennyire az tudomásomra jutott — cs. kir. Fenséged 's a' főmélt. orsz. Küldöttségnek mély alázattal előadnom szükségesnek tartottam. És pedig nem azért, mintha legtávolabbról is gondolnám, hogy a' 'sokaság' közönségesen olly üres, 's majdnem mindig egyoldalú 's felületes beszéde legkisebb befolyással is lehetne határozatára a' főmélt. orsz. Küldöttségnek, melly az országgyűlésé által olly nagy hatalommal ruháztatott fel, mellynek elnökségét cs. kir. Fenséged méltóztatik viselni, 's melly bölcsen megfogja ítélni tudni, mennyire alapulnak kérelmeim igazságon — hanem egyedül azon okból — és ezzel én magamnak tartozni véltem —

hogy ugyanazon sokaságnak, melly személyemet és indító okaimat balul 's egészen hibásan ítélte meg, e néhány felvilágosításaim által — mellyek hihetőleg később tudtára fognak jutni — szeme elibe állítsam — akár létesül a' Buda 's Pest közti állandó híd, akár nem — mikép szándékom tiszta és követeléseim csak a' munka végbevihetésének megfelelőek voltak.

Mielőtt azonban e' soraimat befejezném, cs. kir. Fenségedet 's a' főmélt. orsz. Küldöttséget arra kérem mély alázattal, hogy mind benyújtott alázatos nyilatkozásomat, mind e' felvilágosító függelékem úgy érteni ne méltóztassék, mintha én a' Buda 's Pest közt létesítendő állandó egybekapcsolás eszközhétésének legjobb módja iránt semmi árnyéklatoknak helyt nem engednék. Javaslataimat Clark és Rennie urak tanácsa után 's részint saját nézeteimhez képest úgy tettem, mint legjobb belátásom és lélekismertem sugalák. Már most a' cs. kir. Fenséged 's a' főmélt. országos Küldöttség által netalán szükségesnek látandó útbaigazítás 's felvilágosításért esedezem, nyilván kijelentvén itt, hogy az 183% 26-ik törvényczikknek a' dicsőségesen uralkodó felséges ház' 's a' magyar nemzet diszére 's javára holt betűkből életre hozhatását elősegíteni ohajtván, minden végbevihetőre, mi e' tárgyban cs. kir. Fenséged 's a' főmélt. országos Küldöttség által rendeltetni fog, teljes készséggel ajánlkozom.

Ha például azon helyzetek, melyeken az illető két hidat építetni javaslom, nem felelnének meg; ha a' partok feltöltése és az általam a' Nákóház előtt minden használatra építetni javasolt lánczhíd mellett tán alább a' sz. Gellért hegye' táján még egy hajóhidnak is fentartása látszanék kívánatosnak, stb. stb. méltoztassék kérem, ez iránt 's mind ennek kivihetőségére nézve csak kegyes utasítást adni, én bizonyosan, mennyire csak a' lehetőség engedi, teljes ügyekezettel azon leszek, hogy cs. kir. Fenséged 's a' főmélt. orsz. Küldöttség' kívánságát 's parancsát pontosan teljesítsem, 's ekkép bölcsességük által vezérelve azt, mi a' két város' 's általában az egész haza állandó egybe kapcsolásául legalkalmasbnak találattik, minél előbb létre is hozzam. Legmélyebb tisztelettel maradván Császári Királyi Fenséged, 's a' főmélt. orsz. Küldöttségnek Pest Augustus 20-án 1838

aláíratos szolgálja

Báró Sina György.

A.)

WILLIAM TIERNEY CLARK,

JELENTÉSE

BÁRÓ SINÁHOZ

(angol' eredetiből fordítva)

Bécs, Sept. 26. 1837.

Uram,

Különös szerencsémnek tartom, hogy Báró úr a' Buda's Pest közt felállítandó híd' építésének igazgatásával engem szándékozik megbízni; de kötelességemnek hiszem egyszersmind, azon nehézségekre figyelmeztetni, mellyeket e' tekintetben észrevettem.

A' közlekedés Buda's Pest közt már jelenleg is igen nagy levén, idővel pedig kétségkívül még sokkal inkább nevekedvén, annak tökéletesen megfelelő biztos és erős egybekapcsolási módról szükség gondoskodni; és meg vagyok győződve, hogy Báró úr, magas helyzetében, szintolly kevéssé engedné nevét valamelly napi fényű és hasznú vállálathoz kötni, mint én, az általam végrehajtott különféle

munkák után, nem tökéltethném el magamat olly munka' vezérlésének átvételére, melly nem a' legbiztosb mód szerint végbevive, és tartósságára nézve századokra számítva nem volna.

A' magyar királyi építési fő igazgatóságnak Andrásy és Széchenyi grófok által még 1832-ben — melly idő óta e' tárgy' vizsgálatával sokat foglalatostkodtam — velem közlött előmunkálatai, — azon adatok továbbá, mellyeket 1834-ben tett pesti utamkor, 's legközelebb Báró úr' felszólítására ismét a' hely' színén végbevitt vizsgálódásaim által szereztem, olly véleményre hoztak, hogy Buda 's Pest' városainak a' különféle tervek és szelvények (sectio) szerinti bármellyik ponton eszközöndő álló egybekötésére semmiféle híd olly alkalmas nem leendő, mint függő lánchíd; mert az ehhez kívántató oszlopok' csekély száma a' folyamnak és jégnek kevesebb akadályt okoznak, mint kő vagy öntött vas híd, és mert a' feljárásnak illy hídnál nem szükség olly magasnak lenni mint kő vagy öntött-vas hídnál. E' véleményemet már 1832-ki November' 10-ikén közlöttem Andrásy és Széchenyi grófokkal; 's a' hely' színén tett legközelebbi vizsgálódásaim abban még inkább megerősítettek.

Kő-ívű hidat a' tervek és szelvények (sectio) által ábrázolt bármellyik helyzetben lehetne ugyan építeni; de ez a' folyam' és jég' útjába rakandó oszlopainak tetemesb száma miatt, nagy kockáz-

tatással járna, úgy hogy, ha az oszlopok magokban a' híd' felépítését nem teszik is kétségessé, azoknak száma és vastagsága bizonyosan nevelné az áradási veszélyt. Ide járul még az, miszerint a' budai részen alkalmas feljárást, nevezetesen magánybirtok lerontása nélkül, lehetetlen volna készíteni.

Vas híd, kő oszlopokra, annyiban érdemlene kőhíd előtt elsőbbséget, mivel keveseb oszlopot kívánván a' folyam és jég ellen kisebb akadályt képezne; egyébiránt szintolly nehézségnek, és a' budai feljárást illetőleg ugyanazon alkalmatlanságnak lenne alávetve, melyet a' kőhídra nézve említettem. A' leges legnagyobb nehézség azonban a' kívántató vas' megszerzésében állana, mellynek lehető legjobb minőségűnek és öntetűnek kellene lenni, 's mellyből olly nagy darab öntvények volnának szükségesek, hogy azoknak Angliából kihozatása majdnem a' lehetetlenséggel határos; Angliában pedig, ítéletemszerint, azért kellene okvetlenül készülniök, mert e' tekintetben tett legszorosb vizsgálódásaim után meg vagyok győződve, mikép ollyas gyártásokra a' szárazföldön sem elegendő tapasztalás sem a' szükséges segédszerek nem találkoznak.

Fa híd kő oszlopokra, a' millyen Amerikában több létezik, a' Dunán is állhatna fel, de illyest oszlopainak nagy száma miatt nem javasolhatni, 's azért sem, mert egész felülepítménye fából levén, tar-

tóssága rövid időre terjedne 's évenkénti javíthatásai nevezetesen volnának, mi a' magyarországi törvényhozó test és Báró úr által kitűzött czélnak teljességgel nem felelne meg. 'S minél tovább fontolgattam a' tárgyat, annál erősebb lön meggyőződésem, miszerint a' fenálló körülményekhez képest függő láncz híd az, melly Buda 's Pest' városainak állandó egybekapcsolására legalkalmasb, 's eddigi tapasztalásomnál fogva bátran állíthatom, hogy ilyes híd tökéletes biztossággal és a' czélnak egészen megfelelőleg valósítható is, csak hogy — hozzá kell adnom — annak minden részeiben lehető legtökéletesebbé tételére semmi költség ne kíméltessek.

Nem szükség Báró urat mind azon függő hidak' hosszas előszámlálásával fárasztanom, mellyek Franciaországban rosszul ütöttek ki; annyit mindazáltal helyén lenni gondolok itt megjegyezni, hogy az említett hidak' elpusztulását főkép a' szükséges tudomány- és tapasztalásnak, mellyek egyedül nyújthatnak elég szilárdságot és biztosságot ilyes munkáknál, hiánya — és azon körülmény okozta, melly szerint az azokra fordított pénz általán véve nem volt elégséges a' munka' tökéletessé tételére. — A' néhai Telford úr által és általam Angliában épített függő hidak ellenben, minden veszélynek daczolván, e' mai nap is szintugy sértetlenül 's erősen állanak, mint megnyittatásukkor állottak, 's mikor leendő elenyészhetésük' idejét meg sem is

határozhatni előre. De lehet még sokkal erősebb függő hídakat is építeni, mint a' már létezők.

Az építés' lehetősége után az arra szükséges tőkepenz' mennyiségét kell tekintetbe vennünk. E' pontra nézve azonban bajos valami bizonyost mondani, miután olly felette sok függ a' körülményektől, mellyek előre nem láthatók: csak egy kedvező tél az építés közben jóval kisebbítheti, ellenkező pedig nevezetesen öregbítheti a' költséget.

A' hídhoz kívántató vas és kő' mennyiségét jóformán kiszámíthatni. Minthogy azonban a' folyam' medre és a' két part nagyobb részint homok 's agyagból áll, és a' víz' színe közönséges és legmagasb foka közt 25 lábnyival változik: teljes lehetetlen, akár a' mederben akár a' parton építendő oszlopoknak jó 's biztos alapot zárgátok (Coffer-dam, Fangdamm) használása nélkül rakni. Ha már e' munka víz-szük évbe esik (mirről semmi bizonyost nem tudhatni előre), a' zárgátok felével is előállíthatnak azon summának, melly víz-bő esztendőben szükséges; miután azonban ez előre nem látható, a' számításokat rendkívüli esetekre kell tenni, és egy tavasz és őszi közti idő, kedvező évben is, alig elégséges egy zárgátot a' mederben bevégezhetésére, mihez képest ha a' következő tél lágy, a' zárgát sértetlenül maradván az oszlopok 's kőmivesi munkák messze előre haladhatnak; ha ellenben szigorú tél követ-

kezik nagy jégtömegekkel, a' zárgát hihetőleg megkárosul, annak kijavítása sokba telik, 's ekkép nem csak sok pénz hanem idő is yesz, mit ollyas munkánál, melly egyedül tökéletes elkészülte után kezd jövedelmezni, különösen számba kell vennünk. De ha több szigorú tél következik egymásután — mi ezen országban mint hallom nem ritka eset — ugy biztos számolási alapul épen semmit sem vehetni. Hogy azonban Báró urnak mégis némi iránymértéke lehessen előleges számolásainál, minden körülményeket tekintetbe véve annyit mondhatok, hogy egy czélirányos és tökéletes erős híd, az ide zárt rajzból látható vonalon, 300,000 font sterlinget túl nem haladó summával felépíthető. Szükség itt megjegyeznem, hogy az általam 1832ben Andrássy és Széchenyi grófokkal közlött költségvetés olly erősségű hídra volt számítva, a' milylenek Angliában léteznek; mióta azonban a' helyzetet láttam, azt hiszem: a' Buda's Pest közt építendő hídnak erősebbnek kell lenni, mint akár-mellyike az egyebütt találtatóknak.

Mi a' hídhoz való vasat illeti, elhatározott véleményem: mikép azt a' szárazföldön olly fokú jóságban és pontossággal teljességgel nem gyárthatni, minő a' biztosság' elérhetése végett okvetlenül szükséges; ide járulván még, hogy annak gyártása és próbálása vagy magam' vagy megbízottaimnak szüntelen figyelmét és személyes felügyelését is megkívánandja.

Több honi kőbányát vizsgálván meg azt talá-
tam, hogy a' farkasvölgyi (Wolfsthal) gránit és a'
csobánkai kő a' kívánt célnak megfelelnek.

Az építendő híd' helyéül az ide mellékelt rajz-
ban látható vonalt tartom legalkalmasnak, és noha
a' rajzon megjegyzett többi pontot is megvizsgáltam
's nem kétlem: azoknak mindegyikén épülhetne híd;
— mindazáltal az imént említett helyet azért hiszem
legalkalmasnak, mivel ott a' budai részen (lásd a'
rajzot) a' várhegy annyira elhajlik a' folyamtól, 's
a' part mind széltében mind hosszában olly kedvező
alkotásu, miszerint egy igen könnyű feljárás' esz-
közlhetése végett a' mostani kocsiúton csak keveset
szükség változtatni. A' pesti részen hasonlólag ked-
vező a' partmellék, hol szintolly alkalmas feljárás
készülhet a' nélkül, hogy egyetlen egy épületet is
lerontani kellene; 's a' két városi közönség' kényel-
mét tekintve is, e' helyen állana a' híd legalkalma-
sabban.

Gyalog-hídat, minden oszlop nélkül a' folyam-
ban, a' rajzon látható vonalnál lehetne építeni, mint-
egy 120,000 font sterlingért.

Pesten létemkor többek' részéről nagy aggodal-
mat hallék az iránt kijelentetni, hogy a' folyamba
helyzendő oszlopok a' jégnek ellent nem állhatná-
nak, és hogy azok' vastagsága nagyobb vízáradáso-
kat fogna okozni, miért is teljességgel szükséges

volna, mikép a' jégindulásnak láthatása végett vagy magam vagy egy általam megbizandó hozzáértő művész a' telet ott tölténé. Orosz és Svéd-országokban szerzett adataim részemről minden ebbeli aggodalmat, melly sokakat olly nagy mértékben fog el, elhárítanak, és én meg vagyok győződve, hogy a' dunai jég az oszlopokat soha nem veszélyeztetheti; mi pedig nagyobb áradások' okozhatását illeti, e' tekintetben sem tarthatni semmitől is, miután az építendő híd alatt még mindig marad legalább annyi szabad víztér, mennyi a' mostani legszorosb vonalnál létez.

Hallottam továbbá Pesten létemkor azt is, mikép az ottani Duna-partok' szabályozása hozatott javaslatba, mi valóban felette kívánatos is; és a' partok' fentartása 's megóvása különös felügyelés alá helyezettvén, a' rendőrségnek megakadályozni kellene, nehogy a' folyamba mindenféle szemét és sepredek szórassék; mellyet az áradó víz elmosván Csepel' szigeténél rak le, 's melly ezt századok óta szüntelen öregbítvén, a' vízáradásokat bizonyosan nem kissé segíti elő, melly beszemetelést ez okból célirányos rendszabályok által lehetőleg megszüntetni volna szükséges. De teljesítessék csak bár miként a' partok' szabályozása, ez a' hídépítésnek legkisebb akadályaul sem szolgáland, e' két tárgy akár egyszerre egymással, akár külön külön végeztethetvén.

Angliába visszatérvén, Báró úr ottani ügyviselőjének jövő November' 10-ikén vagy az előtt fogom átadni a' javasolt híd' tervét és szelvényrajzát, mellyből az oszlopok' helyzete, és a' hídhoz vezető két parti út- vagy feljárásnak hajlása és emelkedése lesz látható. 'S ha Báró úr jönnek találándja, rám bízni a' munka' vezérlését, szerencsemnek tartandom, szerződés által e' következőkre köteleznem magamat:

1-szer. Minden részletes tervet és kimutatást egymás után, a' mint a' munka' folyamata alatt kívántatni fog, a' külön munkavállalók (contractor) szerződéseivel együtt elkészíték és kézhez szolgáltatok.

2-szor. Az egész munkát vagy személyesen vagy hozzá tökéletesen értő megbizottaim által igazgatom.

3-szor. A' vas' gyártására 's próbálására Angliában személyesen és megbizottaim által felügyelek, és annak minél hamarábbi átküldetését eszközölöm.

'S mind ezek után legkevesebbé sem kétke-dem, hogy ha a' munka javaslato m szerint hajtatik végre, (mire lesz gondom), mint erős és tartós

építmény a' kitűzött czélnak tökéletesen meg-
felelend.

William Tierney Clark s. k.

Bécs Sept. 26. 1837.

U. I. Báro úr kívánságára a' többi rajzokkal
együtt, egy gyaloghídat tárgyazó vázlatot is fogok
küldeni.

B.)

PLEWS ÉS SLATER'

JELENTÉSE

BÁRÓ SINÁHOZ

(az eredetiből fordítva).

Vadászkürt vendégfogadó, Pest,
Martius 19. 1838.

Báró úr,

Kivánsága' következtében szerencsénk van e' f. évi Februar 4ikétől mint ide érkezésünk' napjától kezdve mostanig tett észrevételeinket ezenel közleni:

Hallomásból értesíteténk, hogy a' Duna víze és jege régóta nem veszélyeztette annyira a' két várost 's annak tájékát mint e' télen; és ámbár a' Duna' e' rendkívüli állapotja, az említett két városra 's némelly Duna melléki vidékekre nézve, felette szomorú következésü lön, mindazáltal mennyire a' mi célunkat illeti, örvendenünk kell, hogy az idei zaj-eltakarodásnak személyes tanúji

lehetvén alkalmat nyerénk, a' folyamot legveszedelmesb állapotjában láthatni.

Kétséget nem szenved, mikép a' folyam' szélessége, mélysége, és a' rajta zajló jég felette nagy tekintetűek, és hogy a' két part' állandó egybekapcsolása azon emberi vállalatok közé számítható, mellyek nem mindennap 's nem mindenütt találtnak, 's mellyeket csupán a' legnagyobb mesterség 's igen nevezetes költség hozhat létre. Mind e' mellett azonban bátran állíthatjuk, hogy sem a' két várost sem magát a' közlekedést legkisebb veszélylyel sem fenyegetendi olly állandó híd, melly a' nehézségeknek megfelelőleg és hozzáértő művész' felügyelése alatt állítatik fel a' két város közt.

Többszer vala alkalmunk a' jég' hatását láthatni folyókon; mellyeken Angliában építettünk erősebb fagygyal mint a' millyet itt tapasztalánk; és noha Anglia' déli részeiben a' tél általánvéve nem olly szigorú mint véleményünk szerint itt; mégis 1830ban, midőn a' londoni új híd épült, és a' folyamban e' végett négy zárgát (Cofferdam, Fangdamm) állott, olly erős fagy uralkodék, hogy a' jég legalább hat lábnyi vastagságu volt, 's olly jégtömegek torlódtak fel, mellyeket itt nem láttunk, munkáink mindazáltal sértetlenül maradának, 's azt bátorzkodunk állítani, hogy habár a' dunai zaj még nagyobb volna is — mi néha megtörténhetik — mint a' millyennek mi

találtuk, bizonyosan sem a' híd' oszlopainak nem ártana, sem az áradásokat legkevesbé nem nevelné, feltéve,

Hogy igen kevés oszlopú híd állíttassék;

Hogy az oszlopok legnagyobb gonddal és lehetőleg erősen legyenek építve; 's végre

Hogy a' híd ne álljon a' folyam' legkeskenyebb részén.

Az oszlopok lehető keves számát annyira szükségesnek tartjuk, miszerint semmi egyébfelét mint függő láncz hidat nem ajánlhatunk.

Mi több munkát vittünk végbe Rennie urak 's más legjelesb művészek alatt, kik nem építettek ugyan láncz-hidakat, 's ez okból illyeseket nem is ajánlhatnak annyira; mindazáltal független és részlehatatlan létünkre teljesen megvagyunk győződve arról, hogy sem kő sem öntött vashíd Buda 's Pest közé annyira nem alkalmazható mint függő láncz híd.

Kő vagy öntött vas híd 7 vagy 8 oszlopot kívánna, mellyek a' zárgátokkal és ívezetekkel (centering) építés közben annyira akadályoznák a' jégjárást, miszerint nem csak nagy áradások következnének 's így a' két város felette veszélyeztet-

ve volna; hanem az ívezetek' állásainak szétromboltatása által magok a' munkák is kockáztatva lennének. Azt mondani nem akarjuk, hogy habár 8 oszlopu híd is biztosan nem állana a' két város közt miután már elkészült; sőt azt hiszszük: illy híd sem magának sem a' két városnak legkisebb veszélyt nem okozna, ha olly helyen építenék mint például a' b. a. vonal, hol alatta az oszlopok' szélességén kívül is még mindig tágasabb felületű vízfolyás maradna mint C. D. vonalnál van; mert tegyük fel: b. a. vonalnál, hol a' folyam' szélessége 260 öl, 8 oszlop helyezettnek a' folyamba, mindegyik 5 ölnyi szélességű, 's így ezek összesen 40 öllel tennék szorosabbá a' medret, mégis 220 öl maradna szabadon, holott C. D. vonalnál csak 165 ölnyi szélességű a' folyam, melylyen a' jégnek szükségkép keresztül kell mennie, 's következőleg 55 öllel keskenyebb mint b. a. nál volna a' híddal együtt. Felette nehéz ha nem lehetetlen lenne kő vagy vas ívű hidat állítani Buda 's Pest közt a' következő igen megfogható okokból: Az ívek' egyensúlyának fenttarthatása végett egyszerre négy oszlopnál kevesbet nem lehetne építeni, és minthogy az oszlopok szükségkép zárgátokban építenének, 's mind a' négy faívezet — mellyeknél fogva a' híd' ívei készülnének — egyszerre állna a' folyamban, természet szerint a' vízszíne nek fele el lenne foglalva az építendő híd' helyén, 's ekkép vagy a' jég torlódnék meg 's áradást okozna, vagy az ívezet rontatnék el. Ha

lehetséges volna, négy oszlopot és ívet egy, két, három 's tán több esztendő alatt elvégezni, ugy ezek mégis tán biztosan elkészülhetnének, mert ha jól értesítetünk, néha néha több igen lágy tél követi egymást; de tegyük fel: a' híd' egyik felének építése különös szerencse mellett épen olly kedvező évsorba esnék, valljon hihető-e, hogy a' többi 4 oszlop' készülését is szintolly szerencsés körülmények kísérnék? Tekintetbe véve azon állapotot, mellyben a' magyarországi kőbányákat találtuk, és a' londoni új híd' építésénél nyert tapasztalásunk után ítélve, merjük állítani, hogy egy kő vagy vas ívű híd 10 — 15 esztendőnél előbb fel nem állhatna. Azonban nem akarunk úgy értetni, mintha akár kő akár vas ívű híd' építését teljességgel lehetetlennek tartanók; és hisszük azt is, hogy az áradás' veszélye a' két városi partoknak még a' hídépítés' kezdete előtt rendes feltöltetése által elmellőztethetnék, és az oszlogátok 's ívezetek' szétromboltatását vagy megkárosítatását illetőleg, azokat minden tavasszal ismét újra építeni vagy kijavítani lehetne, mig az egész el nem készülne; de mennyi idő- és költségveszteséggel járna mind ez, azt teljességgel meg nem mondhatja senki. Továbbá mi a' kő vagy vas ívű híd' építési költségét illeti, a' londoni új híd' építésére fordított summát véve mintául, és feltéve hogy minden annak rende szerint folyna, semmi nehézség vagy szerencsétlenség nem adván magát elő — egy ollyas híd 800,000 — 1,000,000 font ster-

lingbe minden bizonynyal kerülne. E' tekinteten kívül még nagy nehézség fordulna elő a' feljárások' elkészítésében is, minthogy a' hídnak olly emelkedésünek kellene lenni, miszerint jég és hajó a' legmagasabb vízállásnál is szabadon járhasson alatta. — Ha a' part mind a' két felől magasabb, vagy Magyarország' éghajlata szelídebb volna, az egész ügy más és sokkal kedvezőbb nézetek alá jőne, de a' dolgok' fekvését úgy véve mint azok állanak, Báró urnak minden nehézségekre elkészülve kell lennie, mellyeket ezennel őszintén szemei elibe kívántunk állítani, magára hagyván annak elhatározását, milly nemű hídát tart a' fenálló körülményekhez képest legillőbbnek.

Függő láncz híd' építésénél az említett nehézségek közül több elmarad. Két oszlop a' mederben elég; és nem levén ívek, ívépítő fa ívezet sem kell; egy oszlop a' másik után épülhet; 's minden akadály a' munka' folyamata alatt egyetlen egy zárgátból áll, melly a' folyam' szélességéből csupán 15 ölet vesz el. Már most tegyük fel: N. N. vonalnál a' Nákóház előtt, hol a' folyam' szélessége 210 ölnyi, lenne egy függő láncz híd építendő. Az első oszlop' építésénél csupán 15 ölnyi akadály volna a' mederbe helyezve, még 195 ölnyi szabad víztér hagyatván fén; a' második oszlop' építésével, elszedetvén az első oszlop' zárgátja, az akadály egyedül 22 ölnyre nevednék, 's a' szabadon hagyott víztér még 188 ölnyi volna, vagy is 23 öllel szélesebb mint

C. D. vonalnál, hol a' folyam' szélessége csak 165 öl; és az egész híd' elkészültével a' két oszlop csupán 14 ölet foglalván el, a' híd alatt 196 ölnyi szabad nyílás maradna, melly 31 öllel több mint a' C. D. vonalnak, mellyen minden jég kénytelen keresztül tolúlni, mostani szélessége.

Egy illyes híd a' C. D. vonalnál, vagyis a' folyam' legszorosb részén építve kétségkívül nevelné az áradási veszélyt, ha a' partok előbb szükséges magasságra nem töltetnének fel. De ezen feltöltés' esetére két oszlopú hidat még C. D. vonalnál is nagyobb biztossággal lehetne építeni.

Nem tudjuk: szándéka-e Báró úrnak a' két part' feltöltését is magára vállalni, vagy annak végrehajtását a' két városra hagyni, mellyek azt lassankét sokkal olcsóbban és alkalmasabban teljesíthetnék. Azt sem tudjuk, mellyik ponton kívánja a' kérdéses hidat felállítani. De nem kételkedünk, hogy a' partok' mostani állásánál, azoknak legkisebb változtatása nélkül is, két oszlop' építése a' folyam' medrében N. N. vonalnál a' Nákóház' táján legkevesbé sem nagyobbítná az áradási veszélyt, melly veszély-nagyobbítás csak a' legkeskenyebb helynél lenne feltehető, mert noha e' szorosnál valamivel mélyebb a' meder, a' folyam pedig sebesebb, a' jég mindazáltal fenlebegési tulajdonánál fogva mindig a' víz' színeire törekszik, következőleg a' legszorosb helyen megdugulván vagy feltorlódván nagyobb távolság-

ra visszahatást okoz, melyet az egyenesen e' szorosnak irányában fekvő és a' vizet 's jeget fentartó Csepel szigeti csúcs még inkább nevel.

Mi a' lán cz híd' biztosságát és megfelelését illeti, teljesen meg vagyunk győződve, hogy ha oszlopai zárgátokban, a' szükséges gonddal 's olly ügyességű 's tapasztalásu férfiúnak felügyelése alatt építetnek, mint a' millyennek W. T. Clark úr ismertetik, ki az építészet' e' nemében minden bizonynyal legelső művész a' most élők közt — Báró úr minden legkisebb aggodalom nélkül függő lán cz hidra tőkélheti el magát vállalatában. Mint hallottuk, némelly itteni építészek olly véleménnyel vannak, miszerint az oszlopok' építéséhez nem szükségesek zárgátok (coffer-dams, Fangdämme) hanem lebo csátó szekrények (caissons) is elegendők volnának. Illy vélemény tapasztalatlanságból eredhet, és akár lesz szerencsénk Báró urral szerződésre lépünk akár nem, kénytelenek vagyunk illy véleménnyel egyenesen ellenmondani. Ha több példa nem volna is annak megmutatására, milly czéliránytalan az oszlopépítésnek e' módja, elég említenünk a' Temzén levő Blackfriars és Westminster hidakat, mellyek szekrényekkel épültek: az első e' pillanatban van javítás alatt, és alapjainak biztosítása végett épen most készítenek zárgátokat, mellyek 10,000. font sterlingbe bizonyosan bekerülnek; a' Westminster-híd' alapjai pedig 25 esztendő óta szüntelen igazítás alatt vannak, a' kormánynak évenkénti iszonyú költ-

ségére. Ha e' hidak zárgátokkal épülének, azon javítgatások nem lettek volna szükségesek. Ehhezképest azt tanácsoljuk Báró urnak: ne hallgasson aféle javaslatokra, mellyek bármilly kecsegtetők is aránylagos olcsóságuk miatt, végre rosszul ütnek ki, kiváltkép olly sebes folyamban mint a' Duna. Hallottuk azt is: sokan azt hiszik, hogy láncz híd nem volna tartós, és a' szél ártalmasan hat rája. Mi nem látjuk át, miért nem volna tartós, miután minden része látható, és az Angliában épültek legkevesbé sem romlottak meg; a' mi pedig a' szél' hatását illeti, a' szélnek kitett felület nagyon csekély levén, annak hatása is erre csak felette csekély lehet. Ugy hogy mind ezen ellenvetésnek és a' kérdésnek minden oldalu megfontolása után is, ismételve függő láncz hidat ajánlunk, két oszlopra, N. N. vonalnál a' Nákóház előtt, melly helyzet legkedvezőbb mind a' két parton, nem levén itt, mint halljuk, semmi magányos birtok kisajátítandó, és e' vonal levén a' két városi kereskedés és közlekedésre nézve is legalkalmasb — hól Báró úr, vállalata' sikerére és honfitársai méltó tetszésének megnyerésére bizonyos számot tarthat.

Az ügy' gazdasági részét illetőleg, és valljon Báró úr költségei 's fáradságainak veendi-e jutalmát, arról mi semmit nem mondhatunk, mint-hogy adataink nincsenek a' híd' jövedelmének megítélhetésére. Az építés' költségeit szintolly kevéssé határozhatjuk meg habár közelítőleg is mindaddig,

mig a' részletes rajzok és külön kimutatások kezeinkbe nem kerülnek. Mindazáltal kötelességünknek tartjuk megjegyezni itt, hogy mi minden építő-szert drágábbnak találunk ezen országban mint Angliában. A' zárgátokhoz legjobb tölgyfa vagy veresfenyű szükséges, minden másféle itteni fát nem verhetni le a' víz medrébe. A' csobánkai kő igen jó, de felette sokba telnék, mert a' kőbánya olly állapotban van, melly szerint nagy summákat kellene költeni még a' végett, hogy bármilly kivánt mennyiségű kő, nagy darabokban, kikerülhetne belőle, a' két oszlophoz és a' hídfőkhez pedig számos nagy darab kő lesz szükséges igen rövid idő alatt, mi a' költséget okvetlenül még inkább neveli. Az oszlopok' külsejéhez farkasvölgyi (Wolfs-thal) gránit kívántatik, melly jó minőségű. De mennyibe telik annak nagy darabokban 's rövid idő alatti kiállítása, arról nem ítéltünk; sok függ azonban a' kőbányákhoz vezető utak' állapotjától és attól, valljon a' kőfejtők olly nagy mennyiséget mint kívántatni fog, rövid idő alatt előállíthatnak-e. Mihezképest Báró urnak el kell készülnie lenni arra, hogy a' bányák' megnyitása és a' hegy' felületéről a' földnek és haszonvehetlen köveknek elmozdítása, mi által több munkás dolgozhassék és a' megkívántató minőségű gránithoz lejutni lehessen, — nagy költségbe kerülend. Visszafelé Pestről Bécsbe Farkasvölgynek veendjük utunkat, és az ottani kőbányákat megtekintvén, azok' állapotjáról jelentést fogunk tenni. A' mi magát a' híd építését

illeti, mihelyt annak neme elhatározva lesz, minden építészert előlegesen elkészíteni szükséges, hogy ekkép a' híd lehető legrövidebb idő alatt állhasson fel, mert nagy csorbát szenved a' tőkepénz, ha sokáig gyümölcsözés nélkül hever, addig pedig, míg a' közösülés megnyitva, azaz a' híd tökéletesen felépítve nincs, jövedelemre nem számíthatni. Mennyi idő alatt készülhet el egy függő láncz híd két oszlopra, az N. N. vonalnál, igen nehéz megmondani; de nem hisszük, hogy 4 évnél előbb felállhasson, és ez idő alatti elvégezhetésére is derekasan hozzá kell látni.

Nem lesz ellenvetésünk, Báró urral szerződésre lépni, mely szerint az oszlopok' és hídfők' építéséhez megkívántató zárgátok' csinálását, kőműves munkát, a' zárgátok' karóinak a' meder' fenekével egyirányos elvágását és minden ide tartozó munka' megtételét magunkra vállalnók, feltéve hogy az, Clark úr vagy valamely általa rendelendő személy' igazgatása alatt vitetik végbe, minthogy teljes meggyőződésünk szerint neki függő láncz híd' építésében több tapasztalása van, mint akármely más mechanicusnak. De ez uttal ki kell jelentenünk, hogy a' szerszámok és különféle erőművek Báró úr költségén Angliából lesznek megszerzendők, melyek azonban a' munka bevégezése után saját tulajdonai maradnak, állanak pedig körülbelül ezekből:

(Itt az eredeti Jelentésben számos műszerek és erőművek jegyeztetnek fel, melyek nálunk legnagyobb részint nem csak valóságban nem léteznek, de névszerint sem ismeretesek.)

Tapasztalásból tudjuk, hogy jó és tökéletesen kipróbált szerektől felette sok függ, mert ha azoknak legcsekélyebbike is enged, az egész munkát hátra veti, és a' zárgátok' építésénél hihetőleg egy évet veszítet el, mi azonban 20—30 ezer font sterlingnyi költséget okozand. Noha azt hisszük: az itt termő vas igen jó és tán az angolt is felülhaladja; a' gyártás' módjára nézve mindazáltal az itteni hámorok, szükséges erőművek' hiánya miatt, annyira a' mieink mögött állanak, hogy egyedül Angliában készült vasnak használatát tanácsolhatjuk, és ismételve kijelentjük, mikép építési szerződésre is csupán ezen feltétel alatt léphetnénk, melytől a' vállalat' sikere, következőleg Báro urnak és minmagunk' becsülete is függ.

Hallottuk, hogy némelyek a' szükséges vas' gyártására belföldiek' megtanítását kívánnák. Ez kétségkívül rövid idő alatt megtörténhetnék és a' szükséges gyárok' felállítására is találkoznék elég tőkepénz; de nem tartanók helyesnek, ha Báro úr ilyesbe avatkoznék, miután a' hídépítésnél időnyereségnek kell legfőbb tekintetnek lenni, és azt hisszük: mielőtt ollyas belföldi gyárnokok képződhetnének, a' híd már készen fogna állani.

Azon kérdésre, mennyire menend a' híd általános építési költsége, nem vagyunk képesek közelítőleg is felelni; mert sok függ a' körülmények' minőségétől: lágy telek például és alacson vízállások nagy költségkiméleést okozhatnának, ellenkező esetben pedig a' kiadás nevezetesen szaporodnék. Azt mindazáltal állíthatjuk, hogy hasonló híd Magyarországon sokkal többbe kerülend mint Angliában, és pedig a' következő okokból: — Az építő készülétek 's műszerek' nagy részének, valamint a' vasnak is, elkerülhetlenül Angliából kell hozatnia, 's így ezeknek eredeti árához természet' szerint hozzáadandó még a' vizen és szárazon hozatal', a' kárbiztosítás', vám' költségei, kamatok és idővesztés. Épület-fát itt nem szerezhetni olcsóbban: a' veresfenyű nagyon drága levén; a' tölgynek tökéletes kifaragása pedig nevezetes költségbe kerülén. Mi pedig a' követ illeti, félünk, hogy az még egyszer annyiba telik mint Angliában, minthogy az itteni kőfejtőknek nincs hozzávaló készületük és szerszámuk, mellyekkel nagy darab köveket könnyen kiállíthatnának, és nagy kiadást okozand a' kőbányáknak olly állapotba helyezése, melly szerint nagy mennyiségű követ rövid idő alatt lehessen nyerni belőlek; a' bányáktól a' folyóhoz vezető utak' rossz mibenléte még inkább nevelendi a' költséget. Magához a' híd' építéséhez is továbbá számos munkást kell Angliából kihozatni; az itteni lakosok nem értenek a' mi szerszámaink és erőműveinkhez, és mielőtt őket azokhoz hozzá szoktatni lehetne, addig az egész híd már majdnem fel-

épülhetne; 's noha az élelem sokkal olcsóbb Magyarországon mint Angliában, más részről azonban egy munkás sem hagyandja el Angliában levő keresetét, külön nagyobb jutalom nélkül, úgy hogy ollyas munkásoknak kihozatása 's ismét haza küldetése bizonyosan sokba telik, de végre mégis gazdaságosabbnak fog mutatkozni, kivált időnyerésre nézve, melly illy roppant munkáknál legfőbb tekintet érdemel. Általában Angliából a' szárazföldre hasonló munkák' végbevitelére végett kijövő emberek, az igazgató mérnöktől kezdve le az utolsó köz munkásig, a' fenemlített okoknál fogva jóval több költségbe kerülnek, mint ha saját hazájokban használtatnak. 'S ekkép mind ezeket megfontolva könnyen átláthatni, mikép egy, Magyarországon építendő híd sokkal költségesebb mint ha Angliában építenék; 's e' figyelmeztetéseink szolgáljanak feleletül Bárá úr' kérdéseire.

Mi azon aggodalmat illeti, valljon a' Casino' táján építendő két oszlopu híd nem fogja-e nagyobbitni az áradási veszélyt, következő megjegyzést batorkodunk tenni. A' Martius 13, 14, 15, és 16-dikán, midőn a' Duna víze, úgy véljük, eddig tudva levő legnagyobb magasságra duzzadt fel — tapasztalt jégzajlás világosan mutatja, hogy az áradás' egyedüli oka először a' C. D. vonali szoros, hol minden jég kénytelen keresztül tolni; és másodszor a' Csepel-szigeti csucs, hol minden a' folyó által oda hordott szemét 'sat. leülepszik, 's ez által a' folyam' lomhasá-

ga miatt szükségkép jégtorlásnak kell következni, mely lassanként megfenekelvén valóságos keresztgátot képez a' meder' nagyobb részében.

A' C. D. vonali szorost állítván az áradás' egyik főokául, meg kell jegyeznünk, hogy Martius' 13kán, midőn a' jég indulni kezdett, annak a' két parthoz nyomódása nagy összehalmozódást okozott a' folyam' szélein, 's ekkép egy fentebb építendő két oszlopu híd legkisebb akadályt sem képezne, sem a' két város' elárasztását teljességgel nem nevelné. Igaz: a' jég magasra feltornyosult a' mostani hajóhid' helyén, mely a' C. D. vonalon 390 öllél áll feljebb; de mi volt ennek világos oka? Semmi egyéb, mint az említett C. D. vonal' keskenysége; mire nézve tekintetbe kell vennünk, hogy a' folyam' némelly részein uszó roppant jégablák az említett vonal' szélességét jóval meghaladák, következésképp e' szoroson nem mehetének keresztül a' nélkül, hogy előbb darabokra ne repedezzenek és fel ne halmozódjanak, midőn a' partra és parthoz nyomódó darabokkal a' folyam' nagyobb szélessége gátként majdnem egészen betöltetett és a' C. D. nál lévő szorossal egyirányossá tétetett, egyedül a' folyam' fentebbi részein terjedvén ismét lassanként a' szabad folyás széljebb.

Csepel' szigetére nézve pedig azt véljük, hogy az általa okozandó akadály napról napra nagyobb lesz, 's így az akármikor előfordulható áradási

veszélyt is mind inkább nevelni fogja, hacsak 1szer a' sziget' két oldalán nagyobb mélység és sebesebb vízfolyás nem eszközöltetik, és 2szor Ha a' népes és szüntelen nevededő két városból kihordott szemétnek 'sat. Dunába öntetése ellen, melly mint halljuk, jelenleg minden megszorítás nélkül gyakoroltatik, czélirányos rendszabások nem tétetnek.

Azonban legnagyobb gyámokul annak megmutatására, mikép két oszlop az N. N. vonalnál legkevesbé sem okozna áradást, sem azt nem nevelné — azon lett dolog szolgálhat, melly szerint a' víz csak akkor nőtt inkább és akkor kezdte előnteni partjait, midőn az egész folyamról Buda és Pest közt már eltisztult a' jég, világos bizonyossággal, hogy a' kiöntések' okát minden egyébben kellene inkább keresni, mint két oszlopnak a' javasolt N. N. vonalnál leendő állásában.

Szomorú szívvel mondhatjuk, hogy szemtanúi valánk azon iszonyú csapásnak, mellyel a' Duna' árvize borítá el Pest városát, és azt hisszük: egy álló híd nagy szolgálatot tett volna a' lakosoknak, kik közül sokan vagyonukat Buda' magasabb részeire áthordhatták, vagy éltüket is biztosságba helyezhették volna rajta; és mi felépítése' lehetőségét illeti: feltéve, hogy láncz híd lesz két oszloppal, ismételve teljes meggyőződésünk szerint azt nyilatkoztatjuk ki, hogy — a' mennyire saját sze-

meinkkel vettük észre — ha egyszerre csak egy zárgát készül: ez felette csekély akadályt fog okozni a' víz- és jégfolyásnak, és a' zárgát sem szenvedend; a' már elkészült oszlopok' alapjainak alámosását illetőleg pedig, ez teljesen el lesz mellőzve a' zárgátok' karóinak alul köröskörűli elvágása által, melly kellőleg végezve minden veszélyt elhárítand, mellynek annyi becses ház, egyedül ilyes ótalom' hiánya miatt van kitéve.

Maradunk

Báró urnak

alázatos szolgálói

PLEWS JÁNOS s. k.

SLATER SAMU s. k.

C.)

PLEWS ÉS SLATER'

JELENTÉSE

W. T. CLARKHOZ

(angol eredetiből fordítva.)

Trinity Square Boro'

April' 14. 1838.

W. T. Clark urhoz

Az urnak 1837-ki December 26-ikán költ levele 's velünk több ízben szóval közlött utasításai' következtében szerencsénk van ezennel jelteni, hogy miután Hamburgnál partra nem szállhattunk, utunkat Calaisnak vevénk és Bécsben Januar' 30-ikán érkeztünk meg. Más nap Báró Sina' tiszteletére mentünk, ki a' következő napon Pestre leendő utazásunk iránt tüstént rendeléseket tett, az időjárás közönséges felengedésre mutatván. Az utat Bécsen tul olly rossz állapotban 's olly tele hóval találtuk, hogy Pestre csak Februar' 4-ikén érkezhettük, mire minden felengedési jelenség ismét eltűnt vala már. Más nap reggel, miután gróf Széchenyi-

nél udvarlásunkat megtettük, tüstént az úr' utasításainak teljesítéséhez fogánk, és tapasztalásunk eredményeit a' következőkben adjuk elő.

Figyelmünket mindenek előtt a' folyam' állapotjára fordítánk, mely egészen be volt fagyva, és a' jeget, az építendő híd' oszlopainak helyéhez olly közel a' mennyire csak gondolhatók, két léket furatván, a' budai részen 6- a' pestin pedig 10 lábnyi vastagságúnak találtuk, e' vastagságból azonban valóságos jég csak mintegy 1 láb volt, a' többi félig fagyott hóból állván. Így maradt a' folyam Martius' 9-kéig, midőn az egész zaj egy nagy tömegben megindulván mintegy 350 yardnyi távolságra ment, hol Martius' 13-ki délutáni 2 óráig maradt, midőn ismét újra mintegy 400 yardnyival odébb mozdult, míg 5 órakor közönséges eltakarodása kezdődött, a' jég azonban a' csillagásztorony alatti szorosnál megakadván a' folyamot olly hirtelen feldagasztá, hogy éjfél előtti 11 órakor a' város' nagy részét víz borította. Martius' 14-kén délután 2 óra tájban a' jég kiszabadult ugyan a' szoroshól, de a' Csepelszigeti csucsnál a' két siker mederágban annyira megrekedt, hogy ez által Martius' 16-kán éjfél utáni 2 órakor az árvíz a' budai mérték szerint 29 láb $4\frac{1}{4}$ hüvelk rendkívüli magasságra hágott, mely állásában néhány óráig maradt, míg ismét fokonyként apadni kezdvén, 18-kán reggeli 8 óra tájban 20 láb $9\frac{1}{4}$ hüvelkre szállott le; 's eddig terjedtek a' mi vizsgáló-

dásaink is. Meg kell itt jegyeznünk, hogy nehéz volna elhatározott véleményt adni az iránt, milly hatása leend olly sebes vízzel menő iszonyú tömegnek a' zárgátokra; azt azonban kétségbe nem hozzuk, hogy a' zárgátokat, rendszerinti körülmények közt, tetemesb károsulás ellen megoltalmazhatni olly védalkotványok által, mellyek a' felülről jövő jeget megtörvén és egymásra csusztatván a' gátok mellett bocsátanak el. E' készülétek alkatáról az úr saját tapasztalásából fog legjobban ítélni, mi csupán azt adjuk hozzá, hogy semmi költséget kímélni nem kellene azoknak olly erősekké tételére; a' mint csak fa és vas' czélszerű egybekapcsolása engedi.

Továbbá figyelmünket a' zárgátokhoz megkívántató épületfára fordítánk, 's noha az országnak számosb duna-melléki vidékeit megtekinténk, sehol olly fát, melly a' célnak megfelelne, nem láttunk. Szóltunk azonban Spiegel urral, egy pesti előkelő ácsmesterrel, valamint Fowles urral is, ki a' dunai gőzhajókat építi, 's mind a' kettő bizonyosakká tett bennünket, hogy 50 — 70 láb hosszáságú 's 12—15 négyszeg hüvelknyi épületfát akármennyit lehetne szerezni Tótországból, 160 mérföldnyi távolságra Pesten alul; és pedig az elsőbb nevezett úr azt mondá: a' tölgyfának köb lába 12 pencebe, a' veresfenyűé azonban 3 shillingbe kerülne, a' fejr fenyűt pedig, melly a' mi véleményünk szerint nem állaná ki a' leveretést, helyben Pesten 8 pen-

ceért kaphatni meg. Ugyan Spiegel úr értesített bennünket arról is, hogy egy esztendő bele tel-
 nék, míg az erdők' tulajdonosai a' megrendelendő
 tölgyfát Pestre állíthatnák, mihez képest velök jó
 eleve kellene értekezni; és hogy a' kívánt mennyi-
 ségnek $\frac{1}{4}$ része állíthatatnék ki első évben. Gróf
 Széchenyitől azonban hallottuk, hogy B. Sina sa-
 ját jószágain kiterjedt erdőkkel bír, melyekből a'
 szükséges fa kikerülvén, e' tekintetben minden ne-
 hézség megszűnnék; és mi azt ajánlanók, hogy —
 kívált ha angol építővel köttetik szerződés — a'
 vállalat' előmozdító magok gondoskodjanak a' szük-
 séges fa' megszerzéséről, minthogy ők ismervén az
 országot 's annak segédforrásait, könnyebben te-
 hetik azt. E' tekintetben végre még azon vélemé-
 nyünket jelentjük ki, hogy a' zárgátokhoz szükség-
 kép tölgyfát kell használni; mert a' veresfenyű,
 melly jó minőségű, felette drága, és a' fehér fe-
 nyű ítéletünk szerint nagyon puha a' leverhetésre.

Mi a' követ illeti, megtekintettük a' csobánkai,
 sóskuti, és pesti bányákat, 's mindegyiket olly ál-
 lapotban találtuk, melly szerint, hogy az új hídhoz
 megkívántató mennyiséget csak valamennyire is meg-
 nyerni lehessen, igen nevezetes költségre lesz szük-
 ség a' felület' letisztítása 's új törések' nyitása végett.
 Minek megtörténtével azonban, nem kétkedünk, a'
 célnak megfelelő elég jó minőségű és elég nagysá-
 gu kövek kerülhetnek ki azokból. De itt ismét más
 nehézség adja magát elő: a' köfajtók t. i. nem bir-

nak nagy darabok' töréséhez, kiemeléséhez 's a' bányáktól a' Dunáig viteléhez megkivántató eszközök- és erőművekkel. Ezen kívül az utak is nevezetes javítást kívánnának, mielőtt rajtok olly nehéz terheket hordani lehetne. Szóval: a' bányák' kellő mivelhetése végett még előbb mindenféle eszköz- 's szerszám- 's egyéb illyesekről kellene gondoskodni. Egy ládában Önnek 5 féle kőmustrát küldünk, melyekről különösen ezeket jegyezzük meg:

A' gránit a' farkasvölgyi (Wolfsthal) bányából való nem messze Béctől. E' kő Pesten ritkán használtatik nagy darabokban, és Pestre állítva 4 shillingbe kerül köb lába.

A' mustra szerinti veres márvány Ujfalú táján terem, sokat használtatik Pest' városában és környékén építésben, főkép lépcsőkhez, lépcsői nyughelyekhez 'sat. — vékony táblákban fejtetik, és tér lába mintegy 8 pencebe kerül; nagy darabban ritkán fordul elő — igen foszlékony és réteges, — ára nagy darabban mintegy 1 shilling 4 pence lenne.

Homokkövek mustrái:

1-ső szám, a' csobánkai bányából, szárazon 16 mérföldnyire Pesttől. Ára Pesten köb lábának 1 shilling 4 pence. Zitterbarth úr

azt állítja: e' kőből hetenként 2000—3000 köb lábat szolgáltathat.

2-dik szám, a' Váczi bányából, 8 mérföldnyire a' Duna' partjától és 20 mérföldnyire a' vízen Pesthez. Ára Pesten $12\frac{1}{2}$ pence köb lábának. Hauser úr, mint állítja, hetenként 12,000 köb lábnál többet tudna előállítani.

3-dik szám, a' sóskuti bányából, 16 mérföldnyire Pesttől szárazon. Ára Pesten, köb lábónként 12 pence. Zitterbarth úr úgy véli, 2000—3000 köb lábat kiállíthatna hetenként.

Van még több kőbánya is, melyekből építenek, 's melyek ítéletünk szerint igen jó követ nyujtanának bélelésre, de melyeket a' rossz utak és sok hó miatt nem nézhettünk meg; az általunk megtekintettekhez is valóban nem kis bajjal sőt veszéllyel jutottunk. Nem kételkedünk, hogy követ lehet szerezni olly nagy sőt nagyobb darabokban is mint az úr December' 26-ki levelében említi, de, a' már fentebb is mondtak szerint, ez országban nincsenek készültek, annak az építendő híd' helyére áthordhatására. Meg kell jegyeznünk azt is, hogy a' fen kitett árok a' házépítéshez közönségesen használtatni szokott kövekről értődnek; és azt hisszük: a' bányák' kellő művelésére szükséges eszközök és áthordási gépek' költségeinek hozzájárultával, az

oszlopok' és hídfők építéséhez megkívántató nagyságu kövek még egyszer annyiba fognak telni, mint a' fen kitett árok.

Ezek után az ottani mész' és homok' minőségét vettük vizsgálat alá, és friss meszet és folyói homokot szerezvén azokat következő három arányban elegyítettük össze mustrául: 1szer egy rész homokot egy rész mésszel — 2szor két rész homokot egy rész mésszel, és 3szor három rész homokot egy rész mésszel. E' vegyítékek' mindegyikéből egy kis darabot jól összekeverve 's két cserépszindel közé helyezve 24 napig vízben hagyunk állani, honnan aztán kivetetvén a' mustraládába tettük kis darab mészkövel együtt, az úr számára megvizsgálhatóság végett; a' homoknak arányrésze mindegyik mustrában, az ezeket körül foglaló madzagon kötött egy, két, és három csomó által van megjelölve. A' fentebbi keverékekből szárazon is tettünk félre mustrákat a' mi számunkra, és gondosan megvizsgálván azokat miután megkeményedtek, tapasztalásunkból azt huzhatjuk ki, hogy a' mész jó minőségű; és 3 rész folyói homokkal jó falragaszt (mortar) nyujtand; az úr egyébiránt az átküldött mustrákból maga ítélhet. Mi csupán folyói homokot ajánlanánk hozzá vétetni, mert a' parti homokban nincs elég fővény, és igen sok föld-anyag találtatik. Stegenberger úr, mészkemenczék' birtokosa, állítása szerint, mintegy 70 köb yardnyi meszet szolgáltat hetenként, 15 shillingjével köb yardját.

A' homokot a folyóból kiásni vagy a' kotró-gőz erőművel (dredging engine *) kiszedni kellehe, 's aztán a' kövectől megtisztítván, yardja mintegy 2 shilling 6 pencebe kerülne.

Figyelmezőssel voltunk még az iránt is, mennyire lennének belföldi munkások használhatók a' munka' különféle ágaiban, és mind mások' értesítései mind saját tapasztalásunk után azt hisszük: belföldieket, angolok' társaságában nem használhatni. Angolországi munkás nem érti nyelvöket, és egy személy annyit végez, mint azoknak ketteje vagy hárma. Ennekokáért csupán angol munkásokat kell használni a' gátok' csinálására, az alapok' rakására, az egész kőmunka' végzésére. Belföldiek az anyagszerek' előállítására 's helyre hordására, valamint tőp kőfaragáshoz és egyéb munkáknál is lesznek alkalmazhatók, hol magokban dolgozhatnak, mert angolok közé vegyítve ezeknek bizonyosan csak utjokban volnának és a' munka' folyamatát késleltetnék. E' szerint tehát számos karóverő, ács, kőmíves és kovács lenne Angliából hozatandó, kik, tekintve az itteni kereset' mostani nagy létét, csupán nagyobb bér, költségterítés, és részint a' ki- és visszautazás részint mintegy négy téli hónap által, mellyekben a' munka' a' jég miatt nem folyhat, okozott idővesztésnek megfizetése mellett szánnák el magokat kimenetelre; 's ekkép mind ennél fogva a' munka ott sokkal többbe kerülend, mint Angliában kerülne.

*) Vidra nevű gőz-erőmű.

Szükséges lesz azon kívül Angliából még mindenféle munkáló erőművek- 's eszközöket is küldeni, millyenek: kőfejtésre 's a' kövek' lerakására szolgáló emelőgépek, karóverő és huzó eszközök, kőmives- kőfejtő- ács- és kovács-szerszámok, felvonó 's leeresztő csigák, lánczok 'sat. — Minthogy semmi ilyes Magyarországbán nem találkozik olly nagy súlyu munkára, millyen az építendő hídnál szükségkép lesz, és mellynek, hogy annak idejében elkészüljen, szakadatlanul folynia kell, mert bármilly csekély részének is megakadása az egészet tetemesen hátravethetné. Ugyanennek elmellőzése végett, az anyagszerek' megszerzéséről is jó eleve kell gondoskodni. Vasgyár, mellyből valamelly netalán eltörendő öntvényt kipótolni lehetne, a' mennyire értesíteténk, közelebb mint Bécsben nem létez.

Agyagot a' zárgátokhoz, mellyből nagy mennyiség lesz szükséges, kaphatni mintegy 12 mérföldnyire a' Duna' mentében felfelé; de ezen agyag a' gát' elkészülte után igen rövid idő alatt fog kívántatni, és a' Dunán találkozó hajók nem látszanak annak hordhatására alkalmazhatólag alkotva lenni. Az agyag' kőb yardjának ára, munkával együtt, mennyire kitudhattuk, mintegy 4 shillingbe kerülend', az alkalmas hajók' megszerzési költségét ide nem értve, melly hajók azonban később az oszlopok' köveinek hordására szolgálhatnak.

Az ottani vas, úgy látszik, igen lágý, de véleményünk szerint a' zárgátok' építéséhez használható lesz, és tonnája mintegy 17—18 font sterlingbe telik.

A' kőművesek' szerszámaihoz 's egyebekhez megkívántató aczélt Angliából kell hazatni; az ottani aczél nem levén alkalmas hasonló czélokra.

Vége Pesten tartózkodásunk alatt a' légmérséket minden reggel és este jegyzékbe vettük Fahrenheit' hívmérűje szerint; szintugy feljegyeztük a' Duna' állását is reggelenként 8 órakor a' budai vízmértékről; 's e' két jegyzéket itt közöljük:

(Következik a' két jegyzék).

És ezek Pesten tett általános észrevételeink. Ha még egyéb bármilly felvilágosítást kívánna az úr, mindennel, mi tehetségünkben áll, szívesen szolgálunk; maradván az urnak

alázatos szolgái

Plews és Slater ss. kk.

Az első írt levelét ugyanazon hónap
19-kén vettem, az abban hoztam intézett kérdé-
sekre ezennel van szerencsém válaszolni.

Első kérdés. „Miért szándékozik az úr a gyhá-
loghíd' oszlopait a' mederbe állítani?”

A' végett, hogy ekképen a' közép nyílási osz-
lopok közt kisebb lehessen a' lánczvonat (Span,
Spannung), 's ez által a' partra szolgáló lánczolat'
hossza nagyobbulhasson; mert így a' lánczolat' szeg-
lete az oszlopok' két felén lehetőleg egyenlővé té-
tetvén, az oszlopokat oldalvást levonó súly kiseb-
bül aránylag. Ugyanis minél hosszabb a' középen

függő lánczvonat, annál nagyobb az oldalvást levonó súly 's annál erősebbekké kell az oszlopokat építeni, ellenállhatás végett: holott ha a' lánczolat' szegletei az oszlopok mindkét felén egyenlők, semmi oldalsúly nincs, és az oszlopoknak csupán a' híd' és a' rajta függirányosan ható teher' súlyát szükség tartaniok.

Második kérdés. "Nem volna-e lehetséges a' hidat úgy építeni, hogy az oszlopok a' két parton álljanak?"

Ha a' C.D. vagy g. h. betűkkel jegyzett vonalokon építenék híd' parton álló oszlopokkal, ez 1000 — 1100 bécsi láb hosszúságú lánczvonatot kívánna; 's ámbár ily híd' építése merész vállalat lenne, mindazáltal tökéletes biztonsággal valószínűsíthető, 's én egészen el vagyok készülve annak végrehajtására.

Harmadik kérdés. "Volna-e különbség (a' költségekre nézve)?"

Fentebb az első kérdésre adott felelettemből látható, hogy minél hosszabb a' híd' lánczvonata (span, Spannung), annál erősebbek 's magasabbnak kell az oszlopoknak lenniök, következéleg annál többre is kerülnek ezek. A' lánczok' szelvényteré (sectional area) is aránylag nagyobbulván, ez által azok' súlya és költsége is nevezedik.

Negyedik kérdés. "Mikép' próbáltatik meg a' függő-hidak' erőssége, és biztossága?"

Azon próba, mellynek a' néhai Telford úr által, és általam épített függőhidak vettettek alá, ebből áll: Feltéve, hogy a' vas legjobb minőségű, és a' célznak megfelelő különös mód szerint van gyártva — a' vas-munkának minden része egy e' célra különösen készült erőműben próbára tétetik, és az említett minőségű vasnak egyegy négyszög hüvelknyije mintegy 10 — 11 tonnával felérő erőnek kezd engedni 's nyúlni, és mintegy 26 — 28 tonnával felérő erővel törik el. De nem tanácsos a' vasat egész a' nyújtó pontig megterhelni, vagy próbálni, minthogy túlvitt próba által gyakran sokat szenved, 's miután, mint fentebb említém, a' vas' minősége már meg van határozva, egyedül a' gyártás' jóságát szükség próba alá vetni. Én közönségesen 8 — 9 tonnával felérő próbát szoktam egyegy négyszög hüvelknyi szelvényre (sectio) használni, mi váltig elegendő a' gyártás' megpróbálására és sokkal meghaladja azon terhet, melyet a' lánczoknak tartani kellene, ha a' hidat egymás mellett álló emberek lepnék el, 's mi ekképen legnagyobb kezességet nyújtott minden történhető szerencsétlenség ellen.

Ötödik kérdés. "Milly súlyra van az 1-ső szám alatti; és milly súlyra a' 2-dik szám alatti híd számítva?"

A' nagyobbik híd által birandó terhet így számítottam: Felvéve, hogy a' legnagyobb teher, melly hidat nyomhat, a' híd-út' felületét ellepő egy sereg ember, fejenként mindegyikre 18 négyszög hüvelknyi álló helyet, és egyegy személyre általában 10 stone, vagyis 140 fontnyi testnehézséget számítva, annyi volna mint 62 font a' híd-út' egyegy négyszög lábnyi részére, hozzáadván ehhez a' híd-út' egyegy négyszög lábnyi térének saját súlyát, vagy is 55 fontot, a' két oszlop közti 's emberekkel ellepett híd-út' egyegy négyszög lábnyi térére jutó súlyösszeség 117 fontot tenne. — A' gyalog hídnál a' hídra állható terhet épen annyira számítottam, mint a' nagyobbiknál, t. i. 62 fontra négyszög lábját; de magának a' híd-utnak súlya könnyebb lesz a' gyaloghídnál, minthogy ez csupán 3 hüvelk vastagságu tölgypallóval rakatik ki, míg a' nagyobbik híd' pallózata 5 hüvelknyit tenne, a' rajtafekvő úti anyagszert ide nem értve. — Egyébiránt mind a' nagyobbik, mind a' kisebbik hídra nézve azt javaslom, hogy a' pallózatot vagyis hídutat tartandó rudak öntött vashól készítesse, miszerint az egész építményben semmi fa nem volna, kivéve a' pallózatot és korlátot, 's ezek' tartossága Kyan' vegyítékében leendő megáztatás által jóval elősegíthetnék.

Hatodik kérdés. "Jelen lesz-e az úr a' híd megnyitásánál?"

Bizonyosan.

Szükség megjegyezni itt, hogy a' Duna' szélessége a' terven látható g. h. vonalnál a' nagy templom előtt mintegy 1098 láb, és C. D-nél 1002 láb. A' gyaloghíd a' vonalak' akár mellyikén fel lehetne állítani. Mindkét esetben szükséges volna a' lánczokat a' budai részen a' sz. Gellért' hegyében megerősíteni, a' pesti részen pedig magánybirtok lenne kisajátítandó a' parti oszlop' és feljárás' azon helyén, melly az idemellékelt terven fekete szín által van megjegyezve. A' híd lehetne még a' pontos vonallal jegyzett helyzeten is építeni, melly esetben a' folyam- és halpiacz közt álló épületeket kellene lerontani a' parti oszlop és feljárás miatt, és a' lánczok a' budai részen a' fordó felett vitethetnének a' sz. Gellért' hegyébe. Láthatni a' terven, hogy a' híd x. y. új vonalnál is javasoltathatik, hol, úgy hiszem, kevesebb s így kisebb értékű magánybirtok' megvásárlása kívántatnék, mint C. D-nél.

A' legelőször javasolt g. h. vonal bizonyosan legalkalmasb lett volna, mert a' pesti részen a' láncztartó oszlop és feljárás semmi magánybirtokba nem ütköznék; és noha a' terven megjegyzett helyzetek' akármellyikén építhetni híd, de mint a' terv világosan mutatja, magánybirtok' megvásárlása, kivált a' pesti részen, csupán a' g. h. vonalnál nem szükséges. Ugyanazért az építés töb-

be fog kerülni, ha a' gyaloghíd nem építetik a' g. h. vonalon azon helytelen aggodalom miatt, mintha e' helyen a' víz' medrébe állítandó oszlopok a' víz- és jég-folyásnak akadályul lennének, holott ha a' híd oda építenék is az első javaslat szerint a' Duna' medrébe állítandó két oszloppal, a' híd alatti vízfolyás még is mindig legalább annyi maradna, a' mennyi az most C. D-nél vagyis a' folyam legkeskenyebb részénél, mellyen az egész víz és jégtömeg keresztül megy, 's e' szerint a' javasolt oszlopok nem okoznának nagyobb akadályt, mint a' millyen jelenleg létezik; 's attól sem tartok legkevesbé, hogy az oszlopok jég által vagy bármiként szenvednének.

A' két parton lévő lánczókat a' víztől minden időben megőrizhetjük, és habár néha ki lennének is annak téve, ez keveset, vagy épen semmit sem ártana, miután a' vas vízellenző anyag-szerrel borítatik be.

A' sz. Gellérthegyi hoomlásokat, mellyek mint legközelebb történt, néha a' hegy' alját veszélyeztetik, jövendőre az által lehetne megelőzni, ha a' sz. Gellért' hegyén, az állandó hidnak átellenében, 's annak szélességét valamivel meghaladó hosszúságban czélszerű falak rakatnának.

A' tervből látható, mikép a' gyaloghíd által, akár C. D-nél, akár x. y-nál épülne az, a' vízfo-

lyás egy hüvelknyivel sem szorítatnék összebb, mint a' millyen az jelenleg a' legszorosb helyen. Ha azonban Báró úr, mint hihető, a' g. h. vonal helyet a' C. D. vagy x. y helyzet választására töké- lendi el magát, a' folyás' akadályozását illető hely- telen aggodalom következtében, nagy értékű ma- gánybirtokot lesz kénytelen megvásárolni; 's ez okból el lehet készülvé arra, hogy az építési költség mintegy 160,000 — 170,000 font ster- lingre ramentend.

Azon kérdésekre, mellyeket mult hónap' 26- dikán költ levele foglal magában, következő vá- laszom:

Első kérdés. "Mennyi lesz közelítőleg súlya a' két oszlopnak tetétől talpig!"

E' súlyt bajos meghatározni, míg a' részletes rajzok el nem készülnek, 's míg azon mélység, mellyre az oszlopoknak menniek kell, tudva nincs. De ha az szolopok' magasságát a' víz' ágyától az osz- lopok' tetejéig vesszük, egyegy oszlop' súlya, a' kö- vet köblábonként 145 fontra számítva, mintegy 20,000 tonna lesz.

Második kérdés. "Mennyi lesz súlya ugyan azon híd' két parti falazatának, mellyben a' lánczok me- erősítetnek?"

Azon falazat' mindegyikének súlya mintegy 13,000 tonna lesz, a' kőnek ugyanazon nehézségét véve fel, mint fentebb, és ide nem értve mi az alapokhoz fog kívántatni.

W. TIERNEY CLARK s. k.

hanem a' gyalogut az oszlop mellett megy körül mint az ide mellékelt vázlat mutatja: miután azonban az kívántatik, hogy a' hid nem csak gyalogolók' átjárására, hanem egyéb czélokra is (szoros felvigyázás alatt) használtathassék a' tervet megváltoztatni szükséges, és ehhezképest a' felépítés is többre fog kerülni.

Ambár a' hid eleinte csak gyalogolókra volt számítva, és nem minden egyéb célra is, legkisebb megszorítás nélkül: mindazáltal hiszem ugy is építhetni azt, mi szerint portékák', szarvas marha', lovak', kocsik', ágyúk', s több effélék' áthordására is szolgálhat, de olly megszorítás és intézkedések mellett, melyeket szükségeseknek tartandók, és a' Báro Ur meg lehet győződve, hogy egy illyes hid a' köz város' közlekedésének tökéletesen megfelelne az említett szabályozások mellett, melyeket annak idejében előadandók, ha kívántatni fog.

Ha e' hid a' legközelebbi szerencsétlenség' alkalmával létez vala, Pest városának egész népessége egy nap alatt Buda' dombjaira keresztül költöztethetett, s ez által nevezetes vagyon s több becses élet megmentethetett volna.

W. T. Clark.

Fenséges Császári Királyi Főherczeg ,

Magyarország' Nádora ,

Nagyméltóságu országos Kiküldöttség !

Miután mi alulírtak a' Buda 's Pest közt építendő állandó híd iránt Császári Királyi Fenségednek , és a' Nagyméltóságu országos Kiküldöttségnek 1837ki Junius' 9-kén és 11-kén benyújtott javaslatunkkal soha semmi egyéb cél't elérni nem szándékoztunk mint azt , hogy ezen tárgyat a' dicsőségesen uralkodó fölséges császári háznak 's a' magyar nemzetnek fényére és közjávára valósággal életbe hozzuk , azt az ország' lakosaira nézve lehető leghasznosabban 's célirányosabban előmozdítani segítsük ; azon időtől fogva azonban olly szerencsétlenség érte a' két várost , melly által az egész ügy egészen különböző világban tűnik elő , 's a' nehézségek annyira nevedtek , hogy az , mi az előtt könnyen végbevihetőnek látszott , most nehezebb feladások' sorába tartozik , és ekkép csupán egyesítetett erővel biratathatik szerencsés foganatra : — annakokáért a' dolog sikerének előmozdítása végett czélszerűnek találtuk , magunkat Báró Sina György urhoz csatlanunk , és neki a' Rennie úr

által számunkra készített minden terveket és rajzokat a' vállalat' javaért általengednünk — elég szerencsések ez által is bebizonyíthatni, hogy valamint nem késtünk Anglia egyik leghíresebb híd-építő művészt nevezetes áldozatokkal a' helyszínére meghívni, különféle tervek' készítése végett: úgy most, hogy a' munka' valóztatását elősegítsük, szintolly készek vagyunk saját tehetségeinket, azokkal egyesíteni, mellyek az elkezdett munka' végbevitelére legalkalmasabbaknak látszanak.

Mihez képest Császári Királyi Fenséged, és a' Főméltóságú országos Kiküldöttség a' Báró Sina úr által beadandó előterjesztésben mind azt is feltalálандják, mit e' tárgy' előmozdítására Rennie úr' segítségével, eddigelé a' mi társaságunk tett.

Legmélyebb tisztelettel maradván

Császári Királyi Fenségednek

és a' Főméltóságú országos Kiküldöttségnek

Pesten August. 20. 1838. Eszt.

legalkalmasabb biztosi

Wodianer és Fia és Társai.

Legmélyebb alázatossággal és tisztelettel ma-
radván

Császári Királyi Fenségednek ,
és a Nagyméltóságú országos Kiküldöttségnek
Pesten Augst. 22. 1838. Eszt.

legalízatosabb szolgál
Wodianer és Fia.

43. Nr 210

A'

BUDA 'S PEST

KÖZT ÉPÍTENDŐ

Á L L Ó - H Í D'

TÁRGYÁBAN KINEVEZETT

ORSZÁGOS KÜLDÖTTSÉG

MUNKÁLATAI.

Harmadik közlemény.

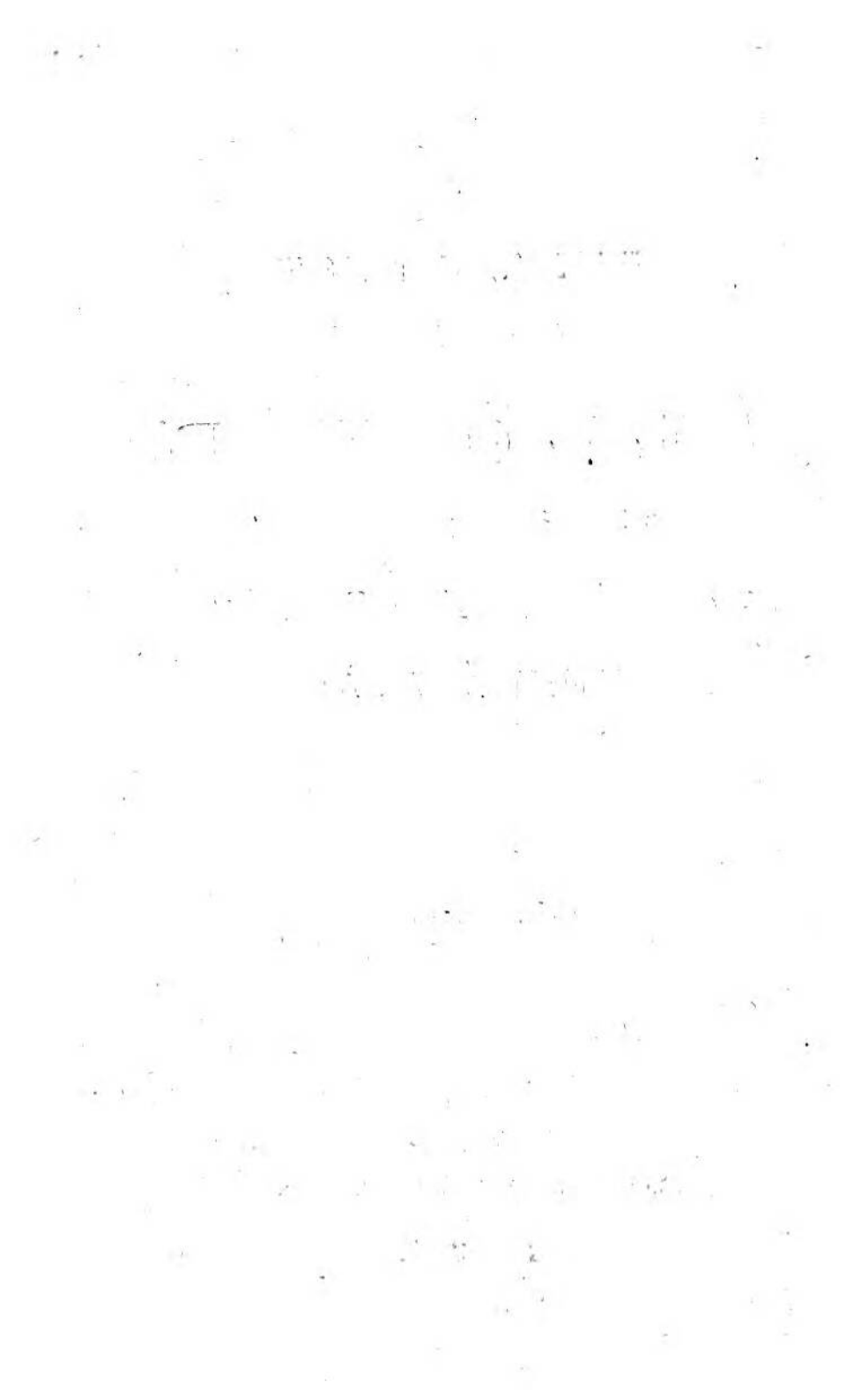

P E S T,

HECKENAST GUSZTÁV' TULAJDONA.

1 8 3 8.

Λ'

B U D A ' S P E S T

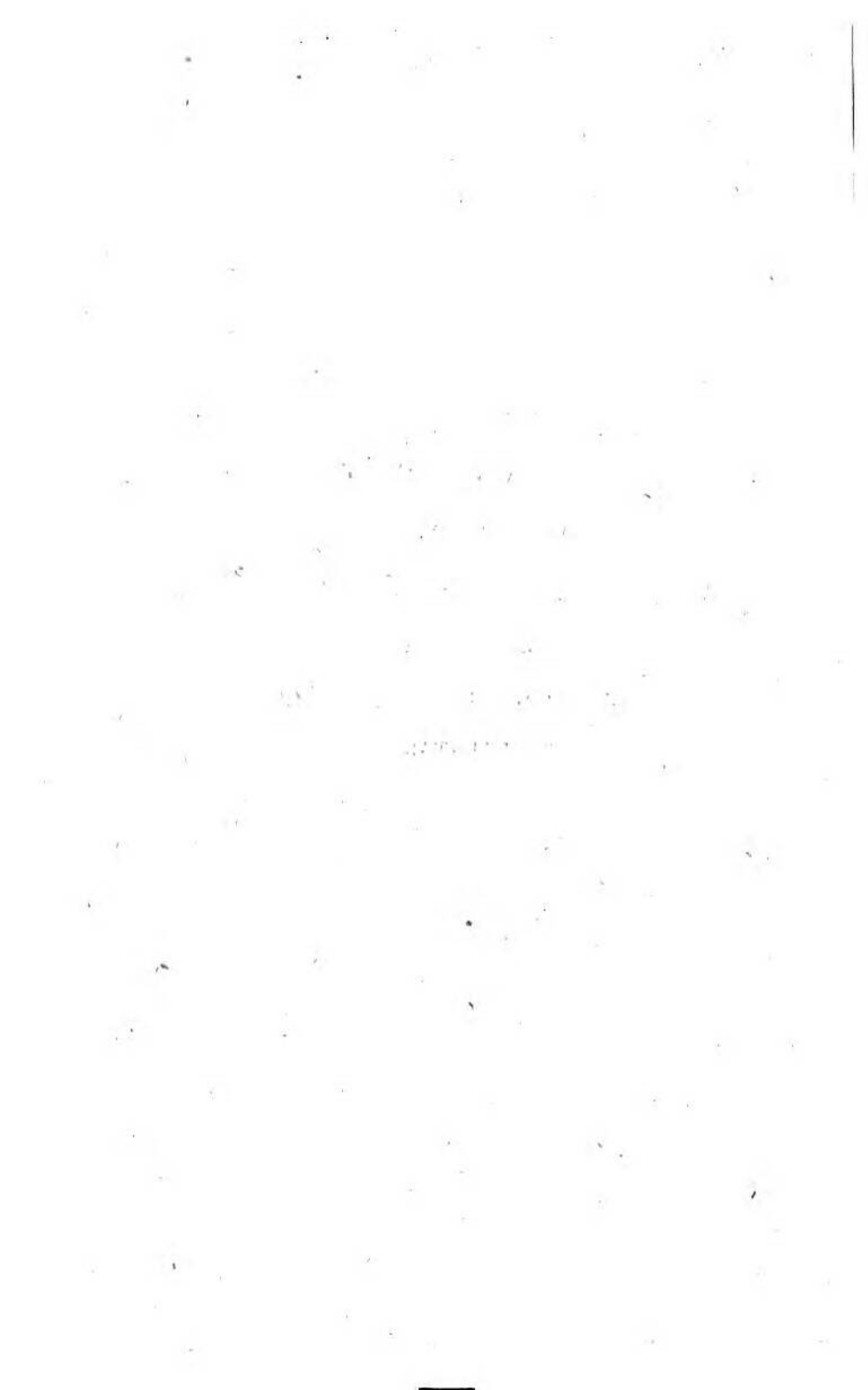
KÖZT ÉPÍTENDŐ

Á L L Ó - H Í D'

TÁRGYÁBAN KINEVEZETT

ORSZÁGOS KÜLDÖTTSÉG'

MUNKALATAI.

G.)

RENNIE ÚR' JELENTÉSE

WODIANER és TÁRSAIHOZ.

Dem Verlangen gemäss mich nach Pesth zu begeben, dessen Lage zu untersuchen, und mein Gutachten über den Umstand zu geben, ob es ausführbar sey, daselbst eine Brücke über die Donau zu bauen, verliess ich London Anfangs October v. J. und langte mit meinen Gehilfen, Herrn Albano nämlich, am 28-ten jenes Monaths in Pesth an. Wir fanden bei unserer Ankunft das Wetter sehr günstig, indem das Wasser den für die Jahreszeit niedrigsten Grad seiner Höhe, d. h. 4'' über den niedrigsten Auswässerungszeichen in Ofen erreicht hatte: wir nahmen daher ohne den mindesten Zeitverlust unsere Operationen vor.

I-tens. Die sorgfältige Untersuchung des Flusses, und dessen Ufer.

II-tens. Die trigonometrische, und andere Vermessungen, dessen verschiedenen Tiefen, Breiten, und der verschiedenen Heftigkeit der Strömung.

III-tens. Die Untersuchung der im königlichen ungarischen Amte befindlichen, und das Brückenwesen betreffenden Documente.

In allen diesen Nachsuchungen wurde uns von den Regierungs-Beamten der grösste Beistand geleistet, welchen ich hiermit dankbar anerkannte, indem uns alle die schätzbaren, und den Zustand des Flusses in verschiedenen Perioden betreffenden Documente bereitwillig zu unserem Gebrauche zugestellt wurden. Nachdem ich die aus den besagten Documenten geschöpften Thatsachen durch persönliche Beobachtungen bewährt, und überhaupt die nothwendigen Auskünfte über die Localität eingezogen hatte, kehrte ich im November nach London zurück, wo ich seitdem die Ausarbeitung des mir aufgetragenen Sendungszweckes beendigt, und Ihnen darüber meinen Bericht erstatte. — Die Donau trennt die Städte Pesth und Ofen mittelst eines eine halbe Meile langen Stromes, dessen Breite verschieden ist, und gegenüber dem Blocksberge 160 Klafter, und am äussersten Unter-Ende der Insel St. Margareth 400 Klafter beträgt, die Zwischenbreiten nehmen ab, wo sie sich dem Blocksberg nähern, hinter welchem der Fluss sich von 195 Klafter, an den äussern Enden des Passes bis zu 500 Klafter gegenüber dem Lagerspital ergiesst, und sich dort wieder in zwei Arme theilt, nämlich Soroksári Duna-ág, und das Vorgebirg-Duna-ág. — Der Strom des niedrigen Wassers verfolgt fast denselben Lauf mit der Ausnahme, dass er seine kleinste Breite, eine ziemliche Strecke hinter dem Blocksberge beibehält, und dadurch einen grossen Theil des Flusses in Sandbänke, als Ko-

passzi Zátony, und Nyulfutási Zátony bildet, bis er in 2 kleinere Ströme bei der Csepel - Insel getheilt wird, die ganze Richtung und Tendenz, und die davon entspringende Tiefe des Hauptstromes von der jetzigen Brücke ist nur gegen das Ofner-Ufer. Hinter der Brücke ist er in ein gleichförmiges Bett verengt, sobald er aber den Pass verlässt strömt er dem südöstlichen Ufer zu. Diess ist durch die Krümmung des Flusses gegenüber Ofen verursacht, so dass wenn er den Blocksberg erreicht, wird er gegen das südöstliche Ufer zurück geworfen, wo selbst jetzt das niedrige Wasser fliesst; und da der Lauf der Flüsse bekanntlich den Gesetzen der Action und Reaction unterliegt, so wird sich immer die grösste Heftigkeit der Strömung und folglich auch die grösste Tiefe in den äussersten Krümmungen der Flüsse finden, wovon uns die Donau einen auffallenden Beweis darbietet. Auf gleiche Weise sind die Tiefen der Flüsse der Breite des Flussbetts nach, verschieden. Wir fanden, die grösste Heftigkeit der Strömung und folglich auch die grösste Tiefe in einer ohngefähr 50 Klafter, von dem Ofner Ufer entfernten und zu diesem Ufer fast parallelen Linie; und indem wir diese Strömungslinie von dem äussersten Unter-Ende der St. Margareth Insel zu dem äussersten Ende des Blocksberg's Passes verfolgten, fanden wir, dass sich die Tiefe von 12 zu 31 Fuss im Verhältniss der Breite des Flusses vergrösserte. — Eine Reihe zahlreicher mit Flößen und der Woltman'schen Maschine an-

gestellten Versuche bewies, dass die Strömung von $\frac{1}{2}$ zu $\frac{3}{4}$ deutscher Meilen in einer Stunde, oder von 4 Fuss in einer Secunde nahe bei der St. Margarethen Insel und 6 Fuss in einer Secunde in der engsten Stelle des Blocksbergpasses abwechselt. Bei der jetzigen Brücke beträgt die Strömung ungefähr 5 Fuss in einer Secunde; da aber die Woltman'sche Maschine sehr ungewisse Resultate darbot, so wurde ein hölzernes 8 Fuss langes und 3 Zoll im Durchmesser dickes Floss verfertigt, das untere Ende so mit Blei beschwert, dass es aufrecht stehen möge, und ungefähr bis 6 Zoll von obern Ende versank, und darauf ein Fähnlein gesteckt, damit man es sehen und gehörig unterscheiden könne. Dieses Instrument bewies uns, dass die Strömung auf der Oberfläche grösser als die der Unterfläche ist, indem sich das Instrument vorwärts in der Richtung der Strömung neigte. Da es dergestalt frei in der Strömungs - Linie gegen den Blocksberg hinunterschwamm, so wurde dessen Fortschritt auf dem Ufer mit einer Kette abgemessen und da wir ausserdem den Fluss mit dem Senkblei sondirten, so wurde die Strömung und die Tiefe mit grösster Genauigkeit ausgefunden, die Oberfläche des Flusses war ganz glatt und eine vollkommene Windstille. Als das Floss am Blocksbergpasse anlangte, bewies es sich, dass der Fortschritt desselben etwas über eine Stunde gedauert hatte, woraus wir schlossen, dass die Strömung im Durchschnitte nicht $\frac{1}{2}$ deutsche Meile in

einer Stunde betrug. Wir fanden ausserdem, dass die Neigung der Oberfläche verschieden war, nämlich von 3 zu 8 Linien bei 100 Klaftern, aber im Ganzen beträgt es ungefähr 5 Linien bei 100 Klaftern. Diess ist aber merkwürdig dass die Neigung der Oberfläche des Flusses beim Blocksberg (wo die grösste Heftigkeit der Strömung Statt findet) kleiner ist als vor der Brücke, wo die Strömung am unmerklichsten wirkt. Man will den kleinen Grad der Neigung der Oberfläche beim Blocksberg den kleinern von der Reibung des Flussbettes herstammenden Widerstände zuschreiben, obgleich es dort verschiedene hervorstehende Felsen gibt; meiner Meinung nach sollte dieses Phänomen vielmehr den grössern Hindernissen beim Blocksbergpasse zugeschrieben werden, wo das eingeeengte Wasser dem Rückstrom gleichsam genug Zeit überlässt, sich zu sammeln und dadurch an der besagten Stelle die Neigung zu vermindern, was durch den Umstand desto mehr bekräftiget wird, dass dort wo die Ausdehnung grösser, die Neigung der Oberfläche gleichfalls grösser ist. Die Prüfung der Sectionen des Flusses wird zeigen, dass die Quadratfläche des niedrigen Wassers bei der Margarethen Insel von 7356 Fuss und an der jetzigen Brücke 13062 Fuss beträgt, da hingegen ist bei 19 Fuss hohen Wasser, welches mit der Höhe der Ufer wagerecht ist, die Quadrat Fläche des Wassers 14268, in dem engsten Theile des Passes. Die Section bei dem nie-

drigsten Ende der Insel liegt 55236 Fuss, bei der Brücke 37914 Fuss, und am lengsten Ende nur 31938 Fuss (siehe Flächen-Tafel im Anhange), woraus wir im Allgemeinen schliessen können, dass die Sectionen des niedrigen Wassers in der Richtung von der Insel St. Margareth zu dem äussersten Ende des Blocksbergpässes zunehmen, während die des hohen Wassers in einem ansehnlichen Verhältnisse in derselben Richtung abnehmen. Die Durchsicht des Registers in Ofen über das periodische Steigen und Fallen des Flusswassers zwischen Pesth und Ofen beweist, dass im Durchschnitt die Fluth selten 16 Fuss über das Zero gestiegen ist, aber im Jahre 1730 erhob sich das Wasser zu 22 Fuss, und im Jahre 1775 — 24 Fuss und 2 Zoll über das Zero, und man sagte mir, dass im December des v. J. das Wassers zu 20 Fuss und 6 Zoll über das Zero stieg. In den Jahren 1836 und 1837 hatte das Wasser nur die grösste Höhe von 14 Fuss und 7 Zoll, und dieses im vergangenen Juni erreicht; im vorhergehenden Jahre war das Wasser nur 13 Fuss und 1 Zoll über den Zero. Die Donau steigt und fällt jährlich zweimahl, nämlich im Sommer wird es verursacht durch das schmelzen des Schnees im Oberlande, und gegen das Ende des Jahres durch die Folge des vielen Regens. Das Wasser ist gewöhnlich am niedrigsten am Anfange des Jahres und im Herbst, die Sommerfluth steigt selten genug hoch, um Uiberschwemmung zu verursachen; die grösste Gefahr entsteht vom Eisgan-

ge, welcher den Fluss in verschiedenen Orten verstopft und dadurch das freie Durchströmen des Wassers hindert. Von den mir vorgelegten Zeugnissen und Documenten kann ich mir zwar keinen richtigen Begriff von den Folgen des Eises machen, die mir dargelegten Angaben sind aber hinlänglich um mir die Verheerungen vorzustellen, welche die Städte Ofen und Pesth in den Jahren 1730 und 1775 und später in den Jahren 1815 und 1833 ausgesetzt waren. Die von den Beamten des königlich ungarischen Brückenwesens verfertigten Pläne und Sectionen über den Zustand des Eises hinter dem Blocksberg sind sehr klar und leicht zu verstehen und haben mich zum Schlusse gebracht, dass das Uibel von der Verstopfung des Eises zwischen dem Blocksberg und der Csepel Insel herrührt, wo, indem sich die Aufhäufung des Eises zu den benachbarten Ufern und Sandbänken ausstreckt, das Wasser in seinem Strome aufgehalten und nach dem untern Ende von Ofen und Pesth zurückgeworfen wird. Dieses dauert so lange bis das Wasser eine hinlängliche Kraft erlangt, das aufgehäufte Eis wegzubringen. Was hingegen Eismassen anbetrifft, welche man glaubt, dass sie sich von dem Grunde auf festgesetzt haben, diese können auf keinen Fall für einen Einwurf gegen den Bau der Brücke betrachtet werden. Der Schifffahrt wegen ist zu bemerken, dass, wie wir es oben schon gesagt haben, dass die Donau oberhalb Ofen und Pesth in 2 Arme getheilt ist bei der St.

Margaretha Insel, wovon der linke Arm an der Pesther Seite, und der rechte Arm an der Ofner Seite fliesst. Jener dient für grössere, dieser für kleinere Fahrzeuge, welche an der Donau herunter kommen, und da der grösste Verkehr, vorzüglich an der Pesther Seite getrieben wird, so werden die Fahrzeuge daselbst abgeladen, während die, welche an der Donau hinaufgehen die rechte Seite nehmen, und durch Pferde hinaufgezogen werden. Die Fahrzeuge welche von oben herunter kommen, sind meistens von Fichtenholz gebaut, und sind von 80 bis 120 Fuss lang und von 15 bis 18 Fuss über das Wasser hoch, wenn sie geladen sind, haben sie 3 bis 4 Fuss Wassertracht. Beim niedrigen Wasser können sie nur $\frac{1}{2}$ oder $\frac{2}{3}$ ihres gewöhnlichen Cargos laden. Einige Fahrzeuge sind 150 Fuss lang und 24 bis 25 Fuss breit, laden gegen 8000 Centner, und haben, wenn sie leer 2 Fuss, wenn sie geladen sind 6 Fuss Wassertracht. Die sogenannten Kelhammer aus Tannenholz gebauten Fahrzeuge mit spitzigen Vordertheilen und Hacken, die grössten sind 172 Fuss lang, 26 Fuss breit, und vom Kiel an 21 Fuss hoch, haben 5 bis 6 Fuss Wassertracht wenn sie geladen, und beinahe 19 Fuss wenn sie leer sind. Diese Art Fahrzeuge wird gewöhnlich zur Verschiffung des Kornes, Tabaks und anderer Kaufmannsgüter gebraucht, ausserdem gibt es noch kleinere Fahrzeuge, die zu anderen allgemeinen Zwecken angewendet werden. Das Flussbett besteht aus Sand

oder Kies von verschiedener Feinheit, welche von der Heftigkeit der Strömung abhängt. Nachgraben und mehrere Bohrungen brachten Fluss-Sand, Kies und Lehm zum Vorschein. Die Lage der jetzigen Schiffbrücke ist vielleicht die zweckmässigste, welche man hinsichtlich der Localität, zwischen den Städten Ofen und Pesth erwählen konnte, weil sie mit dem Mittelpunkte der Stadt Pesth communicirt, und einen leichteren Zutritt zu den höheren und niedrigeren Theilen der Stadt Ofen gewährt, und der Fluss dort eine sehr gute Mittelbreite hat. Nach einer sorgfältigen Untersuchung des Flusses zwischen der jetzigen Brücke und der St. Margarethen Insel fanden wir mehrere Stellen, welche den Bau einer Brücke genügend entsprechen würden, und wo die Breite und Quadrat-Fläche des Wassers weit grösser seyn könnte, als die kleinste Section des Blocksbergs. Wenn daher in irgend einer von diesen Stellen eine Brücke erbaut, die Fläche ihrer Oeffnungen etwas grösser als die des Blocksbergs gemacht würde, so würde der Durchfluss des Wassers nicht im mindesten gehindert werden, und da wir es schon oben bewiesen haben, dass der Blocksbergpass die Ursache der bisherigen Hindernisse sey, so ist es ganz klar, dass eine Brücke bei deren Errichtung die gehörige Breite der Oeffnungen im Verhältniss zum Wasser - Durchfluss berücksichtigt wäre, denselben keineswegs verhindern könne. Da nun die jetzige Schiffbrücke sich sowohl für die Schifffahrt,

als auch für die Communication selbst besonders in Winter-Monathen, lang nachtheilig bewiesen hat, so ist es ganz gewiss, die Errichtung einer neuen Brücke, welche diesem Nachtheile abhelfe, anzurathen. Um nun dieses Vortheilhaft bewerkstelligen zu können, so ist es erforderlich, die neue Brücke im Mittelpunkt des Verkehrs, und zwar an so einer Stelle des Flusses zu errichten, wo man im Stande wäre solche Oeffnungen anzubringen deren Fläche grösser sey, als die Fläche des Wasserstromes im engsten Theile des Blocksbergpases, damit ein grösserer Raum für den Durchfluss des Eises, und für Fahrzeuge von verschiedenen Klassen verschafft wäre. Und obgleich die Lage der jetzigen Brücke viele Vortheile in Hinsicht der Localität vereint, so ist der Zutritt zu ihr von der Art, dass es schwer wäre, denselben zu einer neuen Brücke bequem einzurichten, ohne dadurch dem Theater und andern Gebäuden in Pesth und Ofen zu schaden. Die Quadrat-Fläche des Stromes, ist hier gleichfalls kleiner als oben; nach reifer Ueberlegung schlage ich daher vor, die neue Brücke gegenüber der Alstengasse aufzubauen. Die Bewegungsgründe, welche mich veranlassen diesen Vorschlag zu machen, sind: Die Breite des Quais in Pesth, und die Höhe des entgegengesetzten Ofner Ufer's, der leichte Zutritt von jedem Theile der Stadt, die Breite, und die daraus entspringende Quadrat-Fläche des Flusses, welche wenigstens um $\frac{1}{2}$ von der Fläche des engsten Theiles des Pases

heim Blocksberg enger ist. Die senkrechte Richtung der Strömung gegen die Brücke, das progressive Erweitern der Stadt Pesth in der Nordwestl. Richtung und schliesslich, dass der Bau einer neuen Brücke in der angegebenen Stelle nicht im geringsten die Communication der jetzigen Brücke hindern kann.

II. Wir kommen nun zu der Frage was für eine Bauart vorzuziehen sey? Die Lösung der obigen Frage beruht darauf eine Brücke von der einfachsten Form vorzuschlagen, welche die geringsten Hindernisse dem Wasserströme in den Weg lege, und mit dem kleinsten Kosten-Aufwande zu errichten sey. Hängende Brücken bieten diese Vortheile in sofern an, dass man sie mit grossen Oeffnungen, wenig Pfeilern, kleinen Kosten-Aufwande, in einer sehr kurzen Zeit errichten kann. Sie sind jedoch grossen Schwingungen besonders bey heftigem Winde, und wenn schwer belastet, ausgesetzt, und daher zum Handelsverkehr grosser Städte für unzuweckmässig erachtet, und obgleich man ohne den mindesten Zweifel zwischen Ofen und Pesth eine hinlänglich starke, hängende Brücke errichten könnte, welche dem Handelsverkehr der obigen Städte entsprechen würde, so ist jedoch deren Dauer für einen Zeitraum von vielen Jahren noch nicht hinlänglich begründet. Dieses ist dennoch gewiss, dass die Ausdehnungskraft des Eisens in den ungünstigsten Umständen einen 600 Fuss breiten, folglich nur um 30 Fuss von

der Menay's Brücke grösseren Bogen vollkommen entspricht.

Die Zeichnung **Nro. 1.** stellt eine hängende Brücke mit 3 Oeffnungen dar.

I. Eine Central-Oeffnung von 606 Fuss und

II. Seiten-Oeffnungen jede von 303 — 606 F.

2 Pfeiler jeder zu 30 Fuss — 60 Fuss

oder die Summe des freyen Durchflusses des

Wassers 1192 Fuss

mit einen freyen Wasserstriche von 36 Fuss

für Fahrzeuge 30 Fuss.

Die Breite der Brücke beträgt 52 Fuss.

Die Neigung des Wagenweges 1 in 100.

Die Zeichnung **Nro. 2.** stellt eine hängende Brücke vor mit 2 Oeffnungen jede von 612 Fuss folglich einen Wasser-Durchfluss von . 1224 Fuss

Ein Pfeiler in der Mitte von Mittelgrösse 30

Sinkung der Bogenlinien 60

Breite der Brücke 50

Neigung des Wagenweges . . . 1 in 100

Jede Zeichnung hat vier Arten von Ketten die Vortheile der Brücken von Gusseisen sind: grössere Festigkeit längere Dauer, und grössere Elegance. Die Natur des Materials aber erlaubt nicht einen so grossen Wasser-Durchfluss als bei hängenden Brücken.

Nro. 3. Ist eine Zeichnung von einer Brücke mit 5 Bogen von Gusseisen und 4 Stein-Pfeilern.

Die Wölbung der Bögen ist 2 von 218 = 436.

Zwey von — — — 2 — 236 = 472.

und ein Mittelbogen von 1 — 250 = 250.

Zwey Pfeiler jeder von 2 — 22 = 44.

Zwey Pfeiler jeder von 2 — 25 = 50.

Breite der Brücke 42 Fuss . . . . 1252.

Schiffbarer Wasserstrich unter der Land-Sei-

ten Bögen 35.

Neigung des Wagenweges 1 in 100.

Steinbrücken werden immer für die vorzüglichsten über alle Uebrigen ihrer Festigkeit und Dauerhaftigkeit wegen betrachtet, deren Bögen jedoch lassen nicht solche grosse Oeffnungen zu, als die der Hängenden und Gusseisen Brücken in dem deren Weite ein auf 200 Fuss beschränkt wär. Bey guten Material aber z. B. Granit wird die Weite des Bogens durch den Radius der Wölbung und das Verhältniss des Druckes bestimmt.

Nro. 4. Ist die Zeichnung einer Steinbrücke von 7 Bögen, nähmlich

Zwey Bögen zu — 152, 6 = 305.

5 Bögen zu — 163 = 815.

6 Pfeiler zu — 22 = 132.

Das Ganze zusammen . . . . 1252. Die

Neigung des Wagenweges ist 1 in 36.

Nro. 5. Zeigt die Lage der Brücke und die Art wie man Gusseisen und Steinbrücken mittelst zwey abschüssiger und zu den Häusern der Quais zu Ofen und Pesth parallelen Plane herauf

führt. Die Zeichnung des Zutrittes zu der Brücke in Pesth ist dergestalt modificirt um der jetzigen Lage der Strasse, so wie man sie in **Nro. 3.** sieht entsprechen wird.

Bemerkung. Versuche welche ich selbst als auch mehrere Französische Ingenieure gemacht haben, beweisen dass die Mittelschnelligkeit der Strömung der Flüsse ungefähr $\frac{1}{10}$ der Strömung ihrer Oberfläche beträgt, während die Strömung der Unterfläche selten $\frac{1}{20}$ die der Oberfläche übersteigt. George Rennie; London Febr. 1838. pour Monsieur Wodianer et Compag. a Vienne.

Verauschlagung.

Nro. 1. einer hängenden Brücke mit 2 Pfeilern, welche über die Donau zwischen Ofen und Pesth errichtet werden soll.

L s d

614 Fuss Länge eines Dammes

worauf die Grundlagen errichtet werden sollen, den

Fuss zu £ 20 s 0,, 0 . 12,280 0 0

7,920 Ellen Graben für die Grundlagen der Pfeiler zu 2 s die

Elle . . . 1,584 0 0

360 Pfähle 18 Fuss tief hinein-

zutreiben in die Grundlagen zu £ 2 s 5 der Pfahl

810 0 0

946 Pfähle welche abgehauen

werden in den Grundlagen

		<i>£</i>	<i>s</i>	<i>d</i>
	und den dieselben umge-			
	benden Dämme jeder zu 7 s	331	0	0
6,550	Cubik Ellen von den Mauer-			
	Werk in der Grundlage die			
	Elle zu 3 s	982	0	0
88	Ladungen Bauholz für die			
	Verbände in den Grundla-			
	gen jede zu £ 3 s 0 „ 0	264	0	0
4,360	Länge der Verbände in den			
	Grundlagen zu verfertigen			
	und festzumachen der Fuss			
	zu 1 s „	218	0	0
404,500	Cubik Fuss Steinarbeit in den			
	Pfeilern unter der Plattform			
	der Cubik Fuss zu 2 s .	40,450	0	0
170,000	Cubik Fuss Steinwerk in den			
	Pfeilern selbst der Cubik			
	Fuss zu 3 „	25,500	0	0
1,615	Ladungen Bauholz im Wege			
	und den Schlagebaumen je-			
	de zu £ 3 „ 0 „ 0 . . .	4,845	0	0
1,515	Tonnen gehämertes Eisen für			
	Ketten , Hängestäbe etc.			
	das Ton zu £ 30 „ 0 „ 0 „	45,450	0	0
152	Tonnen gegossenes Eisen für			
	Sattel- und Ketten-Platten			
	das Ton zu £ 12 „ 0 „ 0 .	1,824	0	0
485,520	Cubik Fuss Steinwerk für			
	die Gränzmauern der Ket-			

	<i>£</i>	<i>s</i>	<i>d</i>
ten der Cubik Fuss zu			
1 ^o „ 6	36,414	0	0
Für Abpompung des Wassers			
in den 2 Dämmen jeder zu			
£ 500 „ 0	1,000	0	0
Total	171,952	0	0
10% Für unerwartete Auslagen	17,195	0	0
Summe der Zutritt ausgeschlossen.	189,147	0	0

NB. Die Veranschlagungen sind gemacht in Englischen Gewicht und Englischen Geld.

1 Elle Mauerwerk ist gleich zu 27 engl. Cubik Fuss.

Veranschlagung.

Nro. 2. Der Kosten einer hängenden Brücke mit 3 Pfeiler und 2 Widerstands-Mauern für Ketten welche über die Donau zwischen Pesth und Ofen errichtet werden soll.

	<i>£</i>	<i>s</i>	<i>a</i>
921 Fuss Länge der Dämme für Grundlagen, der Fuss zu			
£ 20, 0 „ 0	18,420	0	0
11,880 Cubik Ellen Graben für diese Grundlagen, die Cubik Elle zu £ 2 s	1,188	0	0
540 Pfähle 18 Fuss tief hineinzutreiben für die Grundlagen der Pfahl zu £ 2 „ 5 s „ 0	1,415	0	0

£ s d

1,420	Pfähle welche in dem Grund-			
	lagen abgehauen wer-			
	den, und den sie umgeben-			
	den Dämmen jeder Pfahl			
	zu 7 s.	497	0	0
6,800	Cubik Ellen Mauerwerk in			
	den Grundlagen und dem			
	Wege die Elle zu 3 s. .	1,020	0	0
131	Ladungen Bauholz für die			
	Verbände in den Grund-			
	lagen jede Ladung zu			
	£. 3,, —,, —	393	0	0
6,640	Fuss Länge der Verbände			
	in den Grundlagen zu ver-			
	fertigen und fest zu machen			
	der Fuss zu 1 s. . . .	327	0	0
606,700	Cubik Fuss Steinwerk in den			
	Pfeilern unter der Plattform			
	der Cubik Fuss zu 2 s. .	60,670	0	0
244,500	Cubik Fuss Steinwerk in den			
	Pfeilern der Cubik Fuss zu 3 s.	36,675	0	0
1,615	Ladungen Bauholz in dem			
	Wege und Schlagebaumen			
	die Ladung zu £ 3,, 0,, 0.	4,845	0	0
2,598	Tonnen gehämmertes Eisen in			
	den Ketten und Hängestä-			
	ben, das Ton zu £ 30, 0,, 0.	77,940	0	0
175	Tonnen gegossenes Eisen			
	in den Sattel, Platten für			

	<i>£</i>	<i>s</i>	<i>d</i>
die Ketten das Ton zu			
<i>£</i> 12,,0,,0.	2,100	0	0
485,520 Cubik Fuss Steinwerk in			
Gränz-Mauern für den			
Ketten der Cubik Fuss			
zu 1,,s 6.	36,414	0	0
Das Pompen der 3 Dämme,			
jeder Damm zu <i>£</i> 500,0,0.	1,500	0	0
	<hr/>		
Total <i>£</i>	243,404	0	0
10% Für unerwartete Ausgaben.	24,340	0	0
	<hr/>		
Summe ausgeschlossen der			
Zutritt der Brücke	267,744	0	0
	<hr/> <hr/>		

Eine Ladung Bauholz gleich zu 50 engl.
Cubik Fuss.

Veranschlagung.

Einer Brücke **Nro. 3.** von Gusseisen welche über die Donau zwischen Ofen und Pesth zu errichten vorgeschlagen wird.

	<i>£</i>	<i>s</i>	<i>a</i>
1,806 Fuss Länge für die Dämme			
der Grundlagen, der Fuss			
zu <i>£</i> , 20,,0,,0.	36,120	0	0
15,000 Cubik Ellen Graben für die			
Grundlagen, die Cubik Elle			
zu 2 s.	1,500	0	0

1,300 Pfeiler 18 Fuss tief in die		
Erde hineingetrieben, jeden		
zu £. 2, 5, 0.	2,925	0 0
2,550 Pfeiler in den Grundlagen		
und den dieselben umge-		
benden Dämme, jeder zu 7 s.	8,925	0 0
10,000 Cubik Ellen von Mauer-		
werk in den Grundlagen		
und dem Wege jede zu 3 s.	1,500	0 0
164 Ladungen Bauholz in dem		
Gerüste für die Grundla-		
gen jede zu £. 3, 0, 0.	492	0 0
8,200 Fuss Länge Gerüste zu ver-		
fertigen und festzumachen,		
der Fuss zu 1 s.	410	0 0
1,008,000 Cubik Fuss Steinwerk in		
den Grundlagen, Pfeilern		
und Widerstands-Mauern,		
der Cubik Fuss zu 2 s.	100,800	0 0
182 Ladungen Bauholz für die		
Auslegung des Fussweges		
jede Ladung zu £. 3, 0, 0.	546	0 0
10,000 Tonnen gegossenes Eisen		
in den Bögen, Spanreifen,		
Gesümsen und Geländern,		
das Ton zu £ 12, 0, 0.	125,000	0 0
50 Tonnen gehämertes Eisen		
für Riegel und Müttern,		
das Ton zu £. 30, 0, 0.	1,500	0 0

£. s d

3 Gestelle Gewölbbögen auseinander zu nehmen, und wieder aufzustellen . . . 9,000 0 0

3 Gestelle im Mittelpunkte auseinander zu nehmen und wieder aufzustellen, jedes Gestelle zu £. 800 . . . 2,400 0

Das Pumpen der 6 Dämme, jeder Damm zu £. 500 . . . 3,000 0 0

294,118 0 0

10% für zufällige und unvorhergesehene Auslagen. . . 29,412 0 0

Summe ausgeschlossen den Zutritt der Brücke . . 323,530 0 0

Voranschlagung.

Nro. 4. Der Kosten einer Brücke von Stein, die zwischen Ofen und Pesth errichtet werden soll.

£. s a

2,260 Längen Fuss Dämme für die Grundlagen der Fuss zu £. 20 „ 0 „ 0 . . . 45,200 0 0

19,000 Cubik Ellen Graben für die Grundlagen die Elle zu 2 s. . . 1,900 0 0

£ s d

3,200	Pfähle abzustämmen und zu bearbeiten für die Grundlagen, und die sie umgebenden Dämme der Pfahl zu 7 s.	1,120 0 0
1,630	Pfähle in den Grundlagen 18 Fuss tief in die Erde hineinzutreiben, jeder zu £. 2,, 5,, 0.	3,667 0 0
11,000	Cubik Ellen Mauerwerk in den Grundlagen und dem Wege die Elle zu 3 s.	1,650 0 0
205	Lasten Bauholz zu schwel- len in den Grundlagen die Last zu £. 3,, 0,, 0.	615 0 0
10,300	Längen Fuss Schwellen zu verfertigen und festzumachen, der Fuss zu 1 s.	515 0 0
1,930,000	Cubik Fuss Stein-Mauerwerk in den Grundlagen und den Pfeilern, Bögen, Bogenschenkel, Kranzleisten, Fussgängen, Geländern etc. der Fuss zu 2 s.	193,000 0 0
3	Gestelle vollständiger Gewölb - Bögen zu machen £. 5000, 0,, 0.	15,000 0 0
3	Gestelle Gewölb - Bögen auseinander zu nehmen und	

£. s d

wieder aufzustellen, jedes	
Gestelle zu £. 1000, 0 „ 0.	3,000 0 0
13,000 Cubik Fuss Schuttwerk die	
Bogenschenkel zu verschüt-	
ten der Cub. Fuss zu 2 s „ 6.	1,625 0 0
Für das Auspumpen der 8.	
Dämme, jeder Damm zu	
zu £. 500 „ 0 „ 0.	4,000 0 0
	<hr/>
	£. 271,292 0 0
10% für zufällige unvorherge-	
sehene Ausgaben .	27,129 0 0
	<hr/>
Summe ausgeschlossen den	
Zutritt der Brücke £. .	298,421 0 0
	<hr/>

(Angolból fordítva.)

RENNIE ÚR' LEVELE

August 10-kéről 1838.

WODIANER URHOZ BÉCSBEN.

Whitehall Place London,

August 10-kén 1838.

Az úrnak 11dikén, 13dikán és 21dikén irt levelei csak tegnap jutottak kezeimhez, miután a' százazföldről három heti távollétem után vissza-érkeztem. — Válaszul azokra minden idő - veszteség nélkül sietek ezennel az ide zárt költségvetéseket megküldeni, mellyek szerint a' mult januári és februári rendkívüli áradások által okozott nagy változás a' költségeket előbbi költségvetéseimnél szükségképen legalább egy harmaddal nagyobbbitandja. Az öntött vas - híd' költségvetésének kivételével annak okáért a' különbség nem volna olly felette nagy. — Remélvén hogy az úr' javaslata sikerülend, maradok kész szolgája

Rennie György s. k.

*A Buda 's Pest közt építendő hidak' terveihez
tartozó általános költségvetések a' mult januári
rendkívüli aradáshoz képest.*

Öntöttvas-híd	450,000 font sterl.
Kő-híd	400,000 — —
Lánz-híd	280,000 — —
Ugyan az gyalogok' számára	100,000 — —

London August 10kén 1838.

Rennie György s. k.

Főméltoságu Országos Küldöttség!

A' főméltoságu országos Küldöttség részéről nagyméltoságu magyar királyi főlovászmester 's főispány Battyány Imre mint helyettes elnök úr által tegnapi napon előszóval hozzám intézett azon felszólítására, nyilatkoztatnám ki, milly kárpótlást szándékozom a' két városnak adni, szerencsém van ezennel válaszolni, hogy miután én az e' tárgyban törvény 6dik §-át, és a' főméltoságu országos Küldöttségnek ide tartazólag m. évi Junius 12én tett határozatát akképen értettem, miszerint a' kérdéses kárpótlás meghatározása kirekesztőleg egy részről a' két város, más részről az egybeállandó részvényes társaság közt történendő egyezkedésre, ennek barátságos uton netalán nem sikerülése esetében pedig a' fő törvényszékek rendkívüli bíróságára hagyatott; én ennél fogva eddigelé nem tartottam idején lenni azon kárpótlás meghatározására megkívántató, és minden esetre hosszabb időbe telendő lépések és adatszerzésekről gondoskodni, hanem azt hittem 's hiszem, ezen kárpótlás meghatározása a' tisztelt városok és a' részvényes

társaság közt csak azon időben történhetik meg, mint Augustus 20kán költ legujabb nyilatkozásomban a' kötelezések 2ik pontjában volt szerencsén előadni, mikor már végkép el lesz határozva, hogy Buda's Pest állandó egybekapcsolása reám bizatik, azaz a' főméltóságu országos Küldöttség, és a' részvényes társaság közt, mellynek képviselője vagyok, tökéletességre menend az egyesség. — Mi okbul nem is vagyok képes az adandó kárpótlásnak akár módja akár mennyisége felől idő előtt nyilatkozni a' nélkül, hogy csak gondolom-formán teendő kijelentésemmel vagy a' részvényes társaság létét nem veszélyeztetném, vagy ellenkező esetre a' két városnak tán arány feletti várakozásába ne ütközném.

Ha azonban a' főméltóságu országos Küldöttség azon nyilatkozást azért kívánta tőlem, hogy a' két városnak adandó kárpótlást is némi alapul vehesse a' részvényes társaságnak engedendő kedvezések meghatározásánál: méltóztassék, kérem alázattal, saját bölcsesége szerint, minden iunen tán később a' két egyezendő fél bár mellyike ellen vonható káros következtetések nélkül, valamelly körül belüli számolást kegyesen felvenni, miután ugy is a' városokkal kötendő egyesség előtt e' pont, szintugy mint a' katonai raktárok és a' hídhoz tartozandó vas és egyéb anyagszerek' vám nélküli behozatata iránt nyerendő legfelsőbb helybenhagyás, és még egyéb jelenleg bizonyosságot nem nyújtó körülmények is biztos és szorosan meghatározott

számolási alapul sem a főméltósági országos Küldöttségnek, sem magamnak teljességgel nem szolgálhatnak, hanem mind ezt kockáztatni kénytelen vagyok.

Mi az ugyanez alkalommal kívánt részletesebb költségvetéseket illeti, azokat szerencsém van Clark urnak alatt ide csatolt nyilatkozásában előterjesztenem. Ha azonban még ezek sem lennének kielégítőek, mit lehetők gondolhatok, mert saját számolásaimra sem elégségesek, úgy hogy számításomat magam is általán véve csupán csak jó szerencsére, és a két város valahai nagyobb kifejlésére alapíthatom: azon esetre méltóztassék a főméltósági országos Küldöttség Clark urat személyesen kegyes színe eleibe idézni, kit én legfőképp e' végett hittam meg ez uttal Angliából, hogy minden hozzá intézendő kérdésekre legjobb belátása's lélekismé-reze szerint felelhessen.

Czélszerűnek tartom még ez alkalommal a főméltósági országos Küldöttség kegyes figyelmét még némely pontokra kikérnem. Ugyanis:

Clark úr költségvetéseiben az ő saját művészi díja, melly számos egyéb neki adandó kedvezményeken kívül, ugymint: utazási jutalmak, uti költségek, napdíjak's a t. az egész építési költségnek 5 peentjét teszik + továbbá felügyelőinek díjai sincsenek bele foglalva, mik legjobb esetben 250 ezer pengő forintra menendének.

Ezentul a' kiadandó minden tőkék' kamatait hasonlólag számba kell vennem, minthogy a' részvényesek nem fognak több esztendeig kamat nélkül maradni akarni. Igaz ugyan: a' kamatok nem járnak tüstént az egész summától, a' részvények csak időszakonként fizettetvén be, más részről azonban felvéve, hogy a' híd építése kedvezetlen telek esetére minden iparkodás, és jó akarat mellett is — melyet kétségbe hozni nem lehet, mert saját érdekem kívánja a' munka minél inkább siettetését. — négy év helyett 5. 6. évre terjedend, ezen időbeli kamatok általános közép száma igen tetemes mennyiségre rug.

Továbbá egy tartalékpénzalapot is szükség mult Aug. 20kén benyújtott nyilatkozásomban foglalt kötelezések 4dik pontja értelme szerint alkotnom, mire nézve annak idejében az illető előterjesztést megteendém.

Ide járul még hogy már eddigelé is 70,000 pengő forintnál többet kiadtam előköltségekül, és hihetőleg még szintannyit kénytelen leszek költeni, mielőtt az építéshez hozzá foghatnék. —

Végre törlesztő pénzalapról (Tilgungsfond) is kell gondoskodnom a' részvényesek számára, kik a' kamatokon kívül tőkéik valahai visszatérülésére is igazságosan számot tarthatnak.

Ha már mind ezeken kívül a' főméltóságú országos Küldöttség még a' városoknak adandó kár-

pótlást, az előre nem látható esetekre számított költségeket, melyek legcsekélyebb építéseknel is előfordulnak, és a' jelen munkánál szintolly elkerülhetlenek, mint azok mennyisége bizonytalan, 's végre a' felállandó híd kezelési költségeit (Regiekosten) is 's a' t. kegyes tekintetbe méltóztatik venni, jó formán ki fog tetszeni, hogy a' vezérletem alatti vállalatnak pénzügyi része felette kétséges, és részemről legnagyobb körütekintést, a' munka bevégeztével pedig legszigorubb gazdálkodást kívánand meg, hogy a' részvényesek legalább ne károsodjanak.

Mik után e' rövid de becsületes szándéku nyilatkozásom kegyes fogadtatásáért esedezvén, legmélyebb tisztelettel maradok a' főméltóságú országos Küldöttségnek. Pest, Sept. 6kán 1838.

aláíratos szolgája

Báro Sina György m. k.

Méltóságos B. Sina György Urhoz.

Pest September 6-án 1838.

(Angolból fordítva.)

Uram!

A' Báro úr abbeli kívánságának, készítenék a' pesti Dunán építetni javasolt két oszlopu láncz hidra szorosabb költségvetést, ügykezni fogok ezennel megfelelni, noha már ez előtt kijelentettem, mikép az említett költség 300,000 font sterlingre fogna menni, melly számolásom olly kimerítő vala, mint a' javasolt munka természete, és akkori saját vizsgálataim 's tapasztalásom engedék. Mióta azonban Plews és Slater urak a' különféle kőbányákat Buda 's Pest környékén 's messzebb is megtekintvén, és a' Duna' jegét 's áradását is mult Martiusban személyesen látván, észrevételeik eredményét velem közölték; és érett megfontolás után, bizonyos vagyok abban, hogy bár kinek is lehetetlen tökéletes biztosságu költvégyvetést készítenie olly nehézségű és nagyszerű munkára, mint a' kérdéses építés, melly folyamata alatt, hihetőleg Europa egyéb folyamainak egyikén sem találkozó baleseteknek lesz alávetve.

Mielőtt a' tárgyhöz fognék, mintegy ment-
ségül, miért nem nyújthatok ez uttal is a' jelennél
bővebb kimutatást, előre kell bocsátnom, hogy Ma-
gyarországban hasonló nemű és terjedelmű mun-
kának, melly mintául szolgálhatna, még nem léte-
zése — továbbá a' belföldi lakosok tapasztalatlan-
sága, és jó utak 's segédszereknek, mellyekkel An-
glia bővelkedik, hiánya, felette nehezítik olly
részletek előleges meghatározását. De Angliában is,
hol annyi a' tapasztalás, számos közmunka sokkal
meghaladja az előszámolást, mire nézve például
csak a' még be nem végzett London és Birmingham
közti vasutat említem, melly már is egy millio
font sterlinggel multa fel az előlegezett summát, és
tán még egy millióval fel mulandja azt, mielőtt
tökéletesen elkészül. — Illy eset azonban az álta-
lam eddig végbevitt munkáknál nem adta elő
magát, azok általán véve az előleg kivetett summán
tul nem hágván. De az itt szándéklott építésre
nézve kötelességemnek tartom Báró urnak ez uttal
kijelenteni, hogy a' költség még nagyobb leend,
mint az általam először kimondott summa, 's a'
Báró urnak 355,000 font sterlingre is el kell ké-
szülve lennie, ha magának és magamnak becsüle-
tére, az ország diszére 's az egész közönség meg-
elégedésére szolgálendő hídát akar állítani. Azon
hozzám intézett kérdésre nézve pedig, vajjon ke-
zeskedném-e arról, hogy a' felépülendő híd való-
ságos költsége 400,000 font sterlinget nem haladand
felül? és vajjon biztosan állithatom-e, hogy a' mun-

munka 6. év alatt el végződik? őszintén megvallom : sem az egyikért sem a' másikért egyátalában jót nem állhatnak, noha remélem, hogy kevező körülmények mellett, és ha Báro ur helyi ismeretei- és saját ügyekezeteinél fogva képes leend a' megkívántatandó anyagszereket 's a' t. a' kiszabandó időhatárookra akképen előszerezni, miszerint a' munka szakadatlanul folyhasson, ez az említett summával és idő alatt tökéletességre vitethetik.

A' fentebbi költség - nevedést az itt következő körülmények' néhányá vagy mindnyája okozandja, ugymint: az építmény nagyobb szilárdsága és magassága, és a' zárgátoknak (coffre dams) sokkal nagyobb biztossága, melyet a' mult martiusban volt legközelebbi 's azelőtt soha nem tapasztalt árvíz tett szükségessé; — a' kő és épületfa árának nevedése, ha azok nagy mennyiségben, igen nagy darabokban, és aránylag rövid idő alatt kívántatnak, és melyeknek ára kétségkívül már csak azért is felebb menend, mert fogyasztásuk szaporodik; — a' kőbányák kiterjesztése végett teendő előkészületek, az azoktól a' folyam partjaig vezetendő vasutak, és különös targonczák és hajók kőhordásra, költséges gépelyek és erőműveknek Angliából hozatása, 's itteni felállítása; — angol munkások magas díjai, azoknak családjaikkal együtt tartása a' téli hónapok alatt, midőn a' munka nem folyhat, — a' vasnak Angliában legujabban igen változott ára, — ide

járulván még azon lehetőség is, miszerint a' munka folyamata alatt a' szokottaknál keményebb 's ekkép a' munka végbevételét nehezítő telek járhatnak. És mind ezt mit előszámlálék — kivéve a' szilárdság és magasság nevedését — nem lehet szoros számokra vonni, vagy pontosan meghatározni, 's tulajdonkép az előre nem látható esetek sorába tartoznak, mikre a' felhozott okoknál fogva 's Báró úr saját beláthatása szerint is a' kérdéses munkánál sokkal többet kell számítani, mint közönségesen szokott történni.

Helyén lenni gondolom végre itt még megjegyezni, 's Báró úr figyelmébe ajánlanom, hogy a' munka végeztével számos szereknek lesz birtokában, ugymint: különféle szerszámok, műszerek, emelőgépek, különös hajók, gőz-erőművek, melyek eleinte tetemes költségbe kerülvén, végre haszonvehetetlenekké válandanak.

W. Tierney Clark s. k.

Költségvetés:

Vas	92,120	font	sterl.
Hozatalbér vizen, szárazon, és kármentés Pestig	23,000	—	—
Oszlopok	110,000	—	—
Híd-út	6,000	—	—
A' lánczok egybe kapcsolása	10,000	—	—
Zárgátok	50,000	—	—
Karók az alapokra, és vízszivattyuzás	10,000	—	—
Parapet falak, lámpák, hajóvonó utak 's a' t.	9,800	—	—
Gőz-erőművek, emelőgépek, huzó műszerek, — és munkások' hihozatala Angliából 's vissza	7,800	—	—
	318,720	—	—
Száztól tiz, előre nem látható esetekre	31,800	—	—
	350,520	—	—

W. Tierney Clark & k.

13.)

Főméltóságú országos Küldöttség!

Szerencsém van ezennel Rennie urnak Wodianer urhoz legujabban irt levelét mel-
|- lékletével együtt eredetiben és fordítás-
ban a' Főméltóságú országos Küldöttség-
nek a' végett előterjeszteni, mikép tán az
is némi felvilágosításul szolgálhat; és csak
arra bátorodom a' Főméltóságú országos
Küldöttséget figyelmeztetni, hogy Rennie
urnak valamint ezelőtti, ugy e' jelen költ-
ségvetéseiben is sem a' hidak' feljárásai sem
a' művészek' díjai nincsenek belefoglalva.

Legmélyebb tisztelettel

A' Főméltóságú országos Küldöttségnek

Pest Sept. 8-dikán 1838.

alázatos szolgálja

Báró Sina György m. k.

(Az |- alatt itt idézett levelet lásd fentebb a' 23ik lapon)

Főméltóságu országos Küldöttség!

A' főméltóságu országos Küldöttségnek e' folyó Augustus' 24-étől September' 9-kéig tartott VI—XIV. üléseinek jegyzőkönyvére, melly mélt. Végh Ignác nádori Itélőmester úr által mélt. Báró Sina úr' számára kiadatott, szerencsém van, a' főmélt. országos Küldöttségnek abbeli alázatos előterjesztést tenni: hogy a' fentisztelt Báró úr rögtön eltávozni kénytelenítetvén, nehogy a' tárgy' bevégezése hátráltassék, a' főmélt. országos Küldöttséggel folytatandó értekezés végett némelly pontokra nézve világos utasítást és meghatalmazást adott nekem, mellyhez képest bátorodom a' főmélt. országos Küldöttség' némelly határozatai tekintetében a' fentisztelt Báró úr nézeteit 's kérését e' kövendőkezendőkben előadni. Ugyanis:

A' hídvár'-jegyzéket illetőleg, mellyet a' főmélt. országos Küldöttség, XIV-ik ülésében, a' tisztelt Báró úr által benyújtott, és megadatni kért

jegyzéknek némely részben alább szállításával méltóztatott meghatározni, — a' tisztelt Báró úr' nevében és megbízásából alázatosan kérem a' főmélt. országos Küldöttséget: hogy kegyes tekintetbe vévén: miképen a' Báró úr által javasolt vámjegyzéket, maga a' legközelebbiről érdeklett két város nem csak olyannak ismerte el, melly a' kereskedésnek legkisebbé sem ártalmas, hanem azt mint az időhez és körülményekhez legillőbbet ugyan e' két város leggondosabban maga dolgoztatta is ki; — tekintvén továbbá, mikép a' részvény-társaságnak, mellynek képét a' tisztelt Báró úr viseli, érdeke különben is nagyon veszélyeztetve van, — méltóztasék a' főmélt. országos Küldöttség ugyanezen a' tisztelt Báró úr által javasolt 's. a' törvény által is kitűzött vámjegyzéket egész terjedelmében jóváhagyni.

A' kiváltsági évek' számát a' főmélt. országos Küldöttség ugyanazon XIV-ik ülésében 80-ra méltóztatott határozni. — Erre nézve a' tisztelt Báró úr' tekintetbe vévén azt: hogy kötelezéseiben a' közönség java 's biztosítása végett jóval nagyobb terhet vállalt magára, mint a' mennyit a' törvény kívánt volna, melly szerint t. i. ő a' felepitendő híd a' kiváltsági évek' elmulta után a' nemzetnek legjobb állapotban átadni, addig pedig egy tartalék — pénzalapot alkotni 's világosságban tartani ígérte, mellynél fogva a' híd netalan nagyobb megrongáltatás' esetére is szakadatlan haszonvehe-

tő állapotban tartathassék; — el nem felejtethvén továbbá azt, hogy ő nem saját — hanem az ő gondosságába helyezett bizodalomnál fogva vezérlete alá állott részvény-társaságnak érdekét kénytelen kötelessége szerint mindenkor szeme előtt tartani; — és hogy végre a' külföldön kisebb vállalatoknál is annyira terjedő, menjit ő kíván, Angliában pedig még nagyobb kedvezések is adatnak, holott azon országokban egy folyam' patjainak egybekapcsolása sem járt és jár annyi nehézséggel mint a' Buda és Pest közti állandó híd' felépítése: mind ezeknél fogva a' tisztelt Báró úr az általa kért 100 évi vámszedési jognak megnyerését, a' cél' elérhetésére elkerülhetlennnek látja, a' mennyiben t. i. a' főmélt. országos Küldöttség a' fent említett, a' törvény által ki nem kötött, hanem általa önként ajánlott terhes kötelezésektől őt tán egészen feloldani nem kívánná.

Mi a' főmélt. országos Küldöttség' jegyzőkönyvének végén foglalt azon felszólítását illeti: „hogy a' tisztelt Báró úr a' vállalat' megnyerése felől biztosítva lévén, a' mennyiben a' kikötött feltételeket elfogadná, már most a' két városoknak kárpótlását tárgyzó viszonyos értekezéseket a' törvény értelmében minél előbb folyamatba vegye, 's egyszersmind a' kötelezések' 4-ik pontjában egy tartalék pénzalap' kimutatása iránt tett ajánlásának is eleget tegyen,“ — szerencsém van a' főmélt.

országos Küldöttségnek a' tisztelt Báró úr' nevében előterjeszteni; hogy

Az elsőre t. i. a' két városnak adandó kárpót-lásra nézve a' tisztelt Báró úr, mihelyt a' főmélt. országos Küldöttség, és ő között az egyesség tökéletességre menend, a' két várossal leendő kölcsönös értekezést a' törvény' értelme szerint tüstént folyamatba venni szándékozik.

A' másodikat vagy is a' tartalék - pénzalapot illetőleg pedig a' tisztelt Báró úr által tett ajánlat' módja ebből áll: ő egy-száz ezer pengő forintot a' híd' megnyitításakor az ország-igazgatásnak ki mutatván világosságban (Evidenz) tartand oly formán, hogy e' summát 4 — 5 vagy 6 percentnyi kamattal, a' mint t. i. lehet, addig fogja felhalmoztatni, míg e' summa ezen folyvásti felhalmozás által egy millio pengő forintra megy. Mihelyt e' mennyiséget eléri, annak kamatai a' részvényes-társaság' javára szolgálólandanak, valamint a' kivált-sági évek után az egész tőke is arra szálland vissza; — azon évek alatt pedig a' híd nagyobb meg-rongáltatása esetére az ország - igazgatás rendelkezésére álland.

A' már mostan egészen kiadott jegyzőkönyv' többi pontjaira nézve a' tisztelt Báró úrtól semmi féle meghatalmazást nem kapván, az azok iránti nyilatkozás körömet túlhaladja; melyek egyébiránt

úgyis a' tisztelt Báró úr által tett javaslatokkal nagyobb részint megegyezvén, úgy hiszem a' végső egyezést nem fogják hátráltatni.

Mik után legmélyebb tisztelettel maradok

A' főméltóságu országos Küldöttségnek

Pest, September 11-kén 1838.

alázatos szolgája

Schedius Károly m. k.

mint mélt. Báró Sina György úr
meghatalmazottja.

15.)

Excellentissime Domine Comes Agazonum Regalium Magister! Accepta Remonstracione, per Regnicolarem Deputationem intuitu stabilis Budam inter ac Pesthinum erigendi pontis operantem sub 2. Septembris a. l. horsum in eo facta, ut siquidem localitas pro erigendo hoc ponte ita determinata esset, ut ductus eius ad medium Domus Nákoianae respiciat, fundus ea ipsa in regione pro theatro hungarico destinatus, aliquantum altius e regione nefors domus Ilkeyanae excindendus videretur, Excellentiae Vestrae praesentibus significandum duxi: curam omnino habendam fore, ut in quantum fundus pro structura theatri hungarici designatus in usum erigendi pontis stabilis, spatii-que circa eum in ripa pestiensi utraque ex parte requisiti necessarius fuerit, alter et quidem talis pro struendo theatro hungarico locus assignetur, qui maxime accomodus viedebitur, in instituendo vero hoc delectu, ad fundum per Regnicolarem De-

putationem memoratum praeprimis reflectendum fore. Quois in reliquo iugi, eaque distincta cum propensione persisto Excellentiae vestrae Budae, 11. Sept. 1838. Addictissimus

JOSEPHUS PALATINUS m. p.

16.)

W. T. CLARK'

LEVELE

Gróf Széchenyi Istvánhoz.

(Angolból fordítva.)

Pest, september 12. 1838.

Uram!

Bővebb fontolóra vévén, melyik lenne legalkalmasb hely a' javaslott híd építésére a' Casino előtti téren, valljon a' mázsa utczának vagy a' Nákó-háznak irányában-e: azt hiszem, hogy noha mind a' két helyzeten, mellyeknek egyike veres, másika írón-vonallal van az ide mellékelt térven megjegyezve, megtörténhetik a' híd-építés, mindazáltal midőn a' túl parton a' házak megszerzve lesznek, és a' víz' sodrának iránya még pontosabban tudatni fog, olly körülmények mutatkoznak, mellyek szerint az egyik vonal tán kedve-

zöbb leend a' másíknál, 's ennekokáért bátorkodom kérni, hogy a' választás a' híd-helyzet' szoros meghatározására nézve szabadon 's előleges megkötés nélkül rám hagyatnék.

Maradok

alázatos írólgája

W. T. Clark m. k.

Főméltóságu országos Küldöttség!

A' főméltóságu országos Küldöttségnek javaslatim' minden pontjaira eddig tett kegyes határozatai teljes jegyzőkönyvének velem leendő közléseig is mélt. Végh Ignác nádori Itelőmester úr előleg rövid uton értesítvén a' felől, hogy a' főméltóságu országos Küldöttség, tegnap előtti ülésében, a' távollétem alatt Schedius Károly úr meghatalmazottom által nevemben beadott nyilatkozásra, az általam előterjesztett vámjegyzéket egész terjedelmében kegyesen jóváhagyni, szintúgy a' tartalék-pénzalapot illető ajánlásomat elfogadni, a' kiváltsági évek számát pedig 90-re határozni méltóztatott: ez alkalommal egyedül ezen utolsó t. i. a' vámszedési jog' idejét illető pontra szorítom alázatos előterjesztésemet.

Főméltóságu országos Küldöttség! mult évben benyújtott első nyilatkozásomban bizonyos elveket tűztem ki, melyeket a' külföld példája után, Magyarország viszonyainak tekintetbe vételével, leg-

méltányosabbaknak tartottam a' szemem elibe állított kettős czélnek elérhetésére, miszerint t. i. egy részről Buda 's Pest városainak állandó egybekapcsolása az ország' lehető legkisebb terhelésével eszközöltethessék; más részről pedig azon részvényes - társaság' érdeke se maradjon figyelem nélkül, melly hozzám csatlakozván, tőlem kiben bizodalmát helyezi, méltán kívánhatja, hogy olly feltételeket kössék ki, mellyeknél fogva, a' mennyire emberi egybevetés hathat, legalább tőkepénzeinek kockáztatásaért valahai méltányos jutalmat remélhessen.

— Mi az elsőt, t. i. Buda 's Pest városai' állandó egybekapcsolásának az ország lehető legkisebb terhelésével eszközölését illeti: e' tekintetben, úgy hiszem, olly ajánlatokat tettem, mellyek a' külföldön hasonló vállalatoknál, a' czél elérhetése végett szükségkép adatni szokott kedvezésekkel egybehasonlítva, minden méltányosan gondolkozó és dologhoz értő előtt, olly színben tűnendének fel, hogy a' világ 's jövőkor ítéletétől egyáltalában nem félhetek. — Korántsem áll azonban a' dolog olly kedvezőleg a' fenn említet második pontot illetőleg, melly szerint t. i. a' vezérletem alatti társaság' érdeke felől legjobb belátásom 's lelkiismeretemhez képest gondoskodni költsélességem; mert mig e' tekintetben a' tárgy nagy részint csak közelítő számolásokon, mellyek történhető balesetek által még tetemesb változásoknak vannak alávetve, alapul, és ekkép károsodás épen olly lehető mint haszon, — más részről az országra nézve, az annak

lakosít érintő terhek nem csak meghatározottak, hanem aránylag és az elérendő nemzeti nagy ezélt tekintve felette csekélyek is, semmi egyéb e' részben nem forogván fen, „mint egy vámjegyzék, melly magoknak az illető két királyi városoknak, noha ezeknek leginkább érdekükben fekünnék azt lehető legcsekélyebbre tenni, nyilvánosan kijelentett meggyőződésük szerint is a' kereskedés és közlekedésnek legkisebb ártalmára sem leendő; és továbbá néhány kiváltsági évekkal több vagy kevesebb van kérdésben, mellyek nagyszerűt kívánó nemzet életében teljességgel semmi különbséget nem tesznek. — Első nyilatkozásom után azonban a' két várost iszonyu áradási gyászeset érte, melly valósággal méltán olly gondolatot ébreszthete bennem, valljon ne hagynék e' a' vállalattal fel, melly mind technikai mind pénzügyi tekintetben, a' részvény társaság' érdekével csak annyiban mutatkozott meg egyeztethetőnek, menyiben az általam kért engedmények egész terjedelmükben fognának megadatni. — Ha e' gyászeset, melly után az építésre megkívántató költségek tetemesen nagyobbulának, nem történik vala, tán könnyebben járulhatnék a' fő méltóságú országos küldöttség által kívánt 10 évnyi lerováshoz. A' miként azonban a' dolgok azon idő óta állandak, kénytelenítetem, a' verzerletem alatti részvénytársaság érdekét folyvást szem előtt tartván, a' már ezelőtt kifejtett okoknál fogva a' 100 kiváltsági év kéréséhez ragaszkodni. — Ha azonban a' fő méltóságú országos Küldöttség tán mind e' mellett

bölcsésége szerint jónak tartaná, az említett 100 évből néhányat lealkudni, azon esetre, hogy részemről a' nagy [cél elérhetésére nézve semmi el ne mulasztassék, és annak netaláni megghiúsítása nekem ne legyen tulajdonitható, a' főméltoságu országos Küldöttség' tetszésére hógynom az említett 100 évből egy, kettő, vagy három évet leróni, 's ekképen a' kötendő szerződés' alapjául 99, 98 vagy 97 esztendőt szabni ki. — Mik után egyedül még azon kérésemet bátorodom a' főméltoságu országos Küldöttséghez egész alázatossággal intézni, miszerint a' kiváltsági évek iránti egyesség megtörténtével a' bevégezendő és meghitelesítendő teljes jegyzőkönyv velem, minthogy egyéb foglalatosságaim távozásomat sürgetik, minél előbb közöltessék, hogy ekképzástán a' kölcsönös egyezésünkön alapulandó szerződés' megkötése vétethessék elő.

Legmélyebb tisztelettel maradván
a' főméltoságu országos Küldöttségnek. —

Pest, sept. 13-án 1838.

alázatos szolgája
Bárá Sina György s. k.

183% ESZTENDEI 26-IK TÖRVÉNYCZIKKELY-
BEN KINEVEZETT ORSZÁGOS KIKÜL-
DÖTTSÉGNEK

JEGYZÖKÖNYVE.

1838-dik eszt. augustus 24-kén nagyméltóságu
gróf Batthyány Imre főlovászmester úr ő excel-
lentiája előlülése alatt tartatott

VI. Ülés. ^{a)}

Felolvastatott ő csász. k. főherczegsége az ország
nádorának f. e. augustus 23-dikán költ, és a' kül-
döttség iratai közt 7-dik szám alatt foglalt levele ^{b)},
melly mellett a' legközelebbi országgyűlés 26 - dik
törvény - cikkelye által kinevezett országos kül-
döttség' eddigi határozata folytában Báró Sinának
ujabb kinyilatkoztatását a' hozzá tartozandó tervek-
kel, és leírásokkal 8-dik szám ^{c)}, Wodianer és fia-

---

a) Az első öt ülést lásd az 1837-ben kinyomtatott *Első közleményben*.

b) Lásd *Második közlemény*, 3-dik lap.

c) Lásd *Második közlemény*, 5-dik lap.

nak hasonló kinyilatkoztatását 9-dik szám ^{a)}, végére Hofmann és Maderspach társak által benyújtott tervet a' hozzá tartozó magyarázatokkal 10-dik szám alatt ^{b)} átküldvén a' nagyméltóságu főlovászmester úr ő excellentiáját megbizni méltóztatik, hogy jelen kiküldöttségnél ismét a' helyettes előlülést viselven mindezeket a' már most folyvást tartandó ülésekben felvétesse, 's egyszersmind oda igyekezzék, hogy az említett küldöttségnek fentebb érdekelt törvény-cikkely céljára itézendő munkálodásai olly fogaratot nyerjenek, melly jövő országgyűlésén a' KK. és RR. elébe terjesztethessék. Ezekhez még a' nagyméltóságu előlülő ő excellentiája Wodianer és fiának egy kinyilatkoztatását (11. sz. alatt ^{c)} mellyben gróf Sztáray Albertnek a' Wodianer és fia czimmel összeállott társaságból történt kiléptét jelenti, hozzá kapcsolván, mind ezek felolvastattak, és sajtó alá adadni rendeltettek.

---

a) Lásd *Második közlemény*, 94-dik lap.

b) Lásd *Második közlemény*, 97-dik lap.

c) Lásd *Második közlemény*, 96-dik lap.

1838-dik eszt. september 1-ső napján szinte nagyméltóságu gróf Batthyány Imre ő excellenciája előülése alatt tartatott

VII. Ülés.

Minekelőtte még a' benyújtott terveknek vizsgálatába hocsátkoznék az országos küldöttség, előterjesztetett, hogy miután a' közelebb mult martius hónapban nem csak e' két testvér városokat, de a' többi Duna melléki vidéknek is nagy részét végveszélylyel fenyegető árviz már eléggé bebizonyította, hogy a' Duna vizének czélirányos szabályozása az említett városok és vidékek lakosainak élet- és vagyonsági batorságuk, és az épen itt leginkább virágzó nemzeti kereskedés nyilvános kockáztatása nélkül további halasztást nem szenved, 's ugyan azért kételkedni sem lehet, hogy e' részben az ország rendei minélelőbb sikeres intézeteket teendők, megtörténhetnék pedig, hogy ha a' hídépítést, és az előre nem látott újabb tünemény által annál még sürgetősebbé vált Dunaszabályozást illető két tárgyak egymástól elszakasztva vétetnek foganatba, ez által könnyen vagy kelletinél nagyobb terhek háramolhatuának az országra, vagy annak jövődö-

beli rendelkezései akadályoztathatnának, mellynek elmellőzésére, és egyszersmind mind a' két czélnak elérésére csak nem alkalmasbnak látszanék, hogy elkészülvén különben mindennemű tervek és egyéb adatok, a' végső szerződésnek kötése addig függőben hagyatnék, míg a' különben is közelgető országgyűlés további szándékát kijelentendi; melly annál biztosabban megeshetnék, minthogy a' közbe jött újabb körülmények fontossága ezen tekintetbe alig jövő néhány holnapi halasztást eléggé igazolná.

Melly előterjesztés, jöllehet a' Dumasabályozásnak szüksége kétségbe nem hozatott, azon oknál fogva, mivel a' hídnak építése a' dologhoz értőknek tudományos nyilatkozataiuk szerint az árvizeknek veszedelmét legkisebbé sem nevelné, úgy a' jövőbeli Dumasabályozását sem nem hátráltatná sem ki nem zárná, sőt a' hasonló veszedelem esetében inkább a' lakosoknak megmentésére fogamatos eszközül szolgálna, de legfőképp mivel a' törvénynek világos szavai jelen küldöttséget a' feladásnak végbevitelére kötelezik, a' küldöttség által elmellőztetett.

Javaslatba hozatott ezután, hogy minekutána már e' tárgy jó eleve közönségessé tétetvén, mindenki a' vállalkozásra annak rende szerint felszólítatott, sőt már maga a' küldöttség is az illető tervek benyújtására a' közelebbi múlt tavaszi időt

mintegy véghatárul szabta, nehogy újabb meg újabb tervek előterjesztése által a' további előlépés hátráltassék: ennél fogva ezentúl semmi újabb tervek el ne fogadtassanak. — Melly javaslat, a' küldöttségnek már ez előtt megállapított azon elve, hogy senki a' kérdéses vállalathoz való járulástól el ne zárattassék, ellent állván, el nem fogadtatott.

1838-dik eszt. sept. 2-kán szinte nagyméltóságu
gróf Batthyány Imre ő excellentiaja előülése alatt
tartatott

VIII. Ülés.

Előadatván, hogy a' 8-dik szám alatti kinyilatkoztatáshoz ^{a)} G. betű alatt ragasztott véleménye Rennie György angol művésznek a' siettetett nyomtatás alkalmával tévedésből kimaradván, ezen írás is a' többiek folytában sajtó alá bocsátatni rendeltetett. ^{b)} Kérdés tétetett ennekutána, hogy Hofmann és Maderspachnak a' 10-dik szám alatt benyújtott tervét kell-e vagy lehet-e, és mennyire ez uttal tekintetbe venni? Mellynek következtetésében jöllehet ezen küldöttség a' nevezett honfiaknak hazafiui buzgóságukat, mellyel az ország kívánságának sikerését előmozdítani igyekeztek, sőt e' célra sem fáradságot sem költséget nem kimélve terveiknek bemutatása mellett az általok javaslatba hozott hidnak mintáját is dicséretes szorgalommal és ügyességgel elkészítvén itt Pesten köz szemlélésre kiállították, olyannak látja, melly az ország hálás érzését nem csak méltán megérdemli, hanem ennek

---

a) Lásd *Második közlemény*, 5-dik lap.

b) Lásd ezen *Harmadik közlemény*, 1-ső lap.

nyilvánítását is megkívánja: jóllehet továbbá kívánatosabb alig volna a' küldöttség előtt, mint a' reábizott munkának végbevételével tulajdon honfiát dicsőíteni, mivel azonban előlegesen elhatározott, és egyedül teljes biztosságra célzó elvei szerint csak olly művészeknek terveit fogadhatja el, kik már hasonló nagy munkát tökéletességre hoztak, eddigi határozatánál fogva kénytelenítette látja magát, hogy a' nevezett Hofmann és Maderspach társoknak, kik ön elismerésök szerint ezen tulajdonsággal nem bírnak, terveit ez uttal elmellőzze.

Folyván ezután a' tárgy feletti tanácskozás, mindenek előtt elhatározandónak vélte a' küldöttség, hogy a' fenforgó körülményeknél fogva melyiket kellessék a' javasolt hidak közül elfogadni? melyre nézve a' különbféle javaslatokat támogató okoknak szorgalmatos megfontolása után abban állapodott meg, hogy e' két város közti közösülés egy két oszlopú lánchíd által eszközöltessék, melyet az illető művészeknek kinyilatkoztatásukban bővebben látható költségek kimélése, legrövidebb idő alatt leendő végrehajthatása 's ezeken felül a' városoknak vízáradáستól való mentesítése leginkább ajánl. Nem kerülhette mindazáltal el ez alkalommal a' küldöttség figyelmét Rennie Györgynek G. alatti kinyilatkoztatása, melyben a' nevezett művész jelesen 2-dik szakaszban a' függő lánchídrakra nézve megjegyzi, hogy azok, kivált erősebb széllel és nagyobb teher alatt ingásnak kitéve lévén

tökéletes állandóságot nem igen ígérnek ; mivel mégis az említett művész ugyan azon szakaszban mind e' mellett kinyilatkoztatja, hogy Pest 's Buda közt csak ugyan egy lánczhíd, melly minden kívátnak megfeleljen, fellálítható legyen, jónak vélte a' küldöttség, hogy ez alkalommal személyesen jelen lévő William Tierney Clark angol művésztől következő kérdésekre felvilágosítást kérjen t. i.

1-szor. Nem veszélyeztetí-e a' felállítandó láncz hidat azon ingás, mellyet az itt gyakrabban uralkodó erősebb szelek, vagy a' hídnak megterheltetése okozhat?

2-szor. Lehet-e az említett hídnak állandóságát, és ugyan gyakrabbi és költségesebb igazítások nélkül reményleni?

Mellyre az említett művész, kinyilatkoztatásai-ban bővebben magyarázottakra hivatkozva még azokhoz hozzáadta bővebb világosítás gyanánt és ugyan:

Az első kérdésre: hogy az általa felállított hammersmithi hídnál épen olly alkalommal, midőn azon igen rövid idő alatt mintegy 150 kocsi felette sebesen általment, a' fenálló toronyban lévő hengereket, mellyeken a' híd láncza fekszik, figyelmetesen vizsgálatta, és jöllehet ezen híd a' helybeli körülményekhez képest csekélyebb teherre

számítva kevesebb költséggel, nem is egészen 4,000 mázsát nyomó lánczokon épült, 's így a' Pest és Buda közt javasolt hídval, mellynek lánczai 40 ezer mázsánál többet fognak nyomni, hasonlításba sem jöhet, még is csak alig észrevehető mozgást tapasztalt legyen, 's így bátran állithatja, hogy egy olly erős híd, mint a' millyen Pest és Buda közt célba vétetik, az ingás tekintetéből, mellyet valamint nagyobb terheltetés, úgy csekély felületénél fogva a' legnagyobb szél sem okozhat, aggodalmat nem szülhet.

A' 2-dikra. A' nyilatkozó művész és Telford által felállított hasonló hidak mindekkoráig azon tapasztalást nyújtották, hogy a' fából készült pallózatnak igazításán 's a' festésnek újításán kívül minden egyéb javítások nélkül sértetlenül fenállanak, megjegyezvén itt, hogy miután a' buda-pesti híd' pallózatja is a' bemutatott tervek szerint nem fából, hanem vasból készitetni javasoltatik, az efféle igazítások épen tekintetbe sem jöhetnek.

Továbbá kérdés tétetett a' jelenlévő művésznek, hogy az oszlopok felállításánál megkívántató zárgátok jégtorlás által nem okozhatnak-e áradást? mellyre a' küldöttség azon választ nyerte, hogy miután ezen zárgátoknak felállításával is a' Duna szélességéből 21 ölnél több elzárva nem leszen, 's így a' víznek lefolyása mindenkor jóval több helyet foglalhat, mint a' Szent-Gellért-hegye irányában

levő víz medre, ennél fogva a' jégtorlástól e' végett félni sem kellett.

Végtevére azon aggodalom is kijelentetvén, hogy a' felállítandó oszlopok a' víz sodrába esvén, nem lesznek-e a' kimosás' veszedelmének kitéve? melyre a' többször említett művész azon megnyugtató választ adá, hogy ha a' fenálló Shoreham-híd, mely a' Duna folyásánál sokkal sebesebb tenger' dagálya és apálya által szüntelen mosattatik, még ekkorig tökéletességében fenáll, egyáltalában nem félthető, hogy a' Duna vize a' felállítandó oszlopokra illy kártékony hatással lehessen. — Az előbocsátottaknál fogva tehát minden aggodalom megszűnván, két oszlopú láncz-hídnak elfogadása továbbá is megállapítottnak állapított.

Következett ezután a' felállítandó híd helyének meghatározása, melyre nézve a' küldöttség minden egyéb környülményeket, de kivált a' két partok mivoltát tekintve, a' hídnak helyéül a' Nákó-ház közepéhez irányozandó vonalt választotta, ebbeli határozására a' többi közt főképen az által vezéreltetvén, hogy itt a' budai vár oldala csekélyebb meredekségénél fogva híd feljására könnyebben alkalmaztatható, a' pesti part pedig természetes fekvése és térsége által minden kívánságnak voltaképen megfelel, ezenfelül pedig a' két oldalról való alkalmas feljárs is elérettethetik a' nélkül, hogy a' partokon lévő díszesebb épületek tekintetében

veszítsenek; vagy több kisajátításokra szükség volna. El nem kerülhetne egyébként a' munkálódó küldöttségnek ez alkalommal figyelmét, hogy épen e' tájon lévén azon hely is, melyet ő cs. k. főherczegsége az ország nádora a' nemzeti játékszin számára kegyesen kijelelni méltóztatott, mivel mind ez, mind a' felállítandó híd akár az építmények díszét, akár az ott számosabban összegyűlni szokott nép és kocsi számára megkívántató kényelmességet tekintve kivált egy jól elrendezett kirakó helynek hozzá járultával nagyobb térséget kívánna, jó előre kelleltik gondoskodni, nehogy idővel az említett játékszin' felépítése által a' hely annyira megszoritassék, hogy utóbb egy vagy más részről céljának csak alig felelhetne meg, ebbeli aggodalomnak megszüntetésére tehát legalkalmasabbnak vélné a' küldöttség, hogy a' nemzeti játékszin részére szánt hely valamivel felebb jelesen az Ilkeyház irányában hasitassék ki, a' többi egész térség szabadon maradván, mert csak így lehetne elérni, hogy a' hídnek mind két oldalán egyforma szélességű kirakó helyek alkottatván, 's efelett minden szoronkodás is eltávoztatván, ez által a' város nem csak kényelmességben de diszességben is nevezetesen nyerne. Mivel azonban ennek elrendelése egyedül ő cs. k. főherczegségének az ország nádorának kegyes intézetétől függ, annál fogva a' küldöttség ebbeli véleménye azon alázatos kérés mellett rendeltetett oda felterjesztetni, hogy ő cs. k. főherczegsége azt kegyesen jóváhagyni, 's a' nemzeti

játékszin helyének e' szerint leendő kijeleltetését kegyesen elhatározni méltóztassék.

Végre tanácskozás alá került azon kérdés, hogy a' terveket készítő két angol művészek Clark és Rennie közt kire kellessék a' híd építését bízni; mellyre nézve legbiztosabbnak találja a' küldöttség magára a' vállalkozó társaságra hagyni, hogy e' két művészek közül akár mellyikét, ha czélirányosnak találandja, mind kettejét is az építmény végrehajtására megbizhassa.

1838-dik eszt. sept. 3-kán szinte nagyméltóságú
gróf Batthyány Imre ő excellentiája előülése
alatt tartatott

IX. Ülés.

Felvétettek Báró Sina újabb és 8-dik szám alatt
foglalt kinyilatkoztatásaiban bővebben előadott, 's
az ennekutána kötendő szerződésnek feltéte-
leit tárgyzó pontok, melyek közül ezek sorát
követve :

Az 1-ső pontra, a' küldöttségnek nincs ész-
revétele.

A' 2-dik pontra, azon észrevétel tétetett, hogy
miután a' további szerződés által meghatározandó
kiváltságos esztendőknék meghatározására a' vállal-
kozó társaság által viselendő tehernek mennyiségét,
ha nem is legszorosabb értelemben, de legalább kö-
zelítőleg tudni szükséges volna, e' részben pedig
az építési költségeknek előleges felszámítása, úgy
a' két városnak kármentesítése fő alapul szolgál-
hatna, mind addig semmi további egyezkedésnek
helye nem lehet, míg ezen a' kötendő szerződés

fő alapjául szolgáló adatok a' küldöttség elébe nem terjesztetnek. Melly észrevétel következtében a' küldöttség Báró Sinát és általa a' vállalkozó társaságot arra felszólítandónak ítélte, hogy mind az építési költségeknek előleges feljegyzését, a' mennyire még eddig meg nem történt, bemutassa, mind a' két városnak kármentesítését tárgyzó ajánlását ezen küldöttség előtt kijelentse.

1838-dik eszt. sept. 4-kén szinte nagyméltóságu gróf Batthyány Imre ő excellentiája előlülése alatt tartatott

X. Ülés.

Folytattatván a' B. Sina kinyilatkoztatásában előadott feltételek' többi pontjai nevezetesen:

A' 3-dik pontra nézve sürgettetett ugyan, hogy tökéletesebb biztosság végett e' tárgy felől, a' menyire t. i. Clark és Rennie művészek vélekedése szerint, egy a' Nákó-ház irányában építendő két oszlopu lánczhíd, a' vízáradási veszély legkisebb nevelése, 's így a' folyamnak minden előre való szabályozása nélkül fellálíthatónak mondatik, az illető építési fő igazgatás is előlegesen meghallgatassék; mivel azonban a' szabályozást tárgyzó kérdés már a' 7-dik ülésben elhatározott, a' felsőbb helyen e' részben netalán előforduló nehézségek utja pedig, e' tárgynak legfelsőbb jóváhagyás alá leendő terjesztése különben is a' törvényben kikötve lévén, ki nem zárattatik: ennél fogva az országos küldöttség Clark és Rennienek nyilat-

kozásaiban továbbá is megnyugodván e' pontot megszüntnek tekinti.

A' 4-dik pontra észrevétel nem lévén, a' hídnek haszonvehető állapotban leendő fentartására szolgáló tartalék - pénzalapnak alkotása, annak idejében meg fog kívántatni.

Az 5-dik pontban előadottaknál fogva, ezen küldöttség az ajánlatot, úgy a' mint ott bővebben előadatik, elfogadja.

Mi továbbá ugyanazon 8-dik szám alatti ki-nyilatkoztatásban előadott kedvezéseket illeti:

Az 1-ső pont, a' nyilatkozó által bővebben kijelentett nézeteknél fogva elfogadtatik.

A' 2-dik pontban érdeklett hídvának meg-állapítása még most függőben hagyatik.

A' 3-dik pont már el lévén határozva;

A' 4-dik pont tartalma, a' már ez előtt történt határozatnál fogva annak idejében felsőbb helyen ajánltatni fog, magából is értetődven, hogy az országslásnak hídván alóli felmentése iránt kötendő egyesség semmi esetre, a' szerződési feltételek el-teltével feleledő ország jusainak ellent nem állhat.

Az 5-dik pontnak megállapítása a' királyi várasok kiváltságainak, úgy eddigi gyakorlatoknak bővebb ismertetét tévén szükségessé, addig is, míg a' küldöttség kérése következtében a' nagyméltóságu előlülő ő excellentiája ezen királyi várasoktól, Pest vármegye első alispánya pedig a' vármegye levéltárából a' megkívántató felvilágosító adatokat megszerzend, e' tárgy felfüggesztetik.

A' 6 - dik pont még ez uttal függőben hagyatik.

A' 7 - dik pont elfogadtatik.

A' 8-dik pontnak azon része, hogy a' hajósok, kik hajóikat a' hídon egyik partról a' másira huzatni kívánnák, ettől vagy eltiltassanak, vagy bizonyos díjfizetésre köteleztessenek, legbiztosabbnak véli a' küldöttség, hogy a' mennyire illyes áthuzások nem tsak a' hídon való szabad járást akadályoztatják, hanem magának a' hídnak is könnyen ártalmára lehetnének, ennél fogva azok végképen eltiltassanak. A' másik része ellenben, melly szerint a' netalán fentartandó hajóhidnáli átbocsátásért, vagy a' hídnak megnyitásaért, bizonyos díjnak szedhetése fentartatik, — mint az ekkorig divatozó gyakorlattal egyenesen ellenkező el nem fogadtatik.

A' 9-dik pont akkor fog elhatározatni, midőn a' küldöttség az eddigi gyakorlatot tárgyazó adatokból bővebb világosítást nyerend.

A' 10-dik pontban említett külföldieknek az építés ideje alatt leendő szabad tartózkodása, 's mesterségöknek, a' mennyire t. i. a' hídhoz megkívántatik, szabad gyakorlása ezen törvény által meghatározott országos munkánál különben sem akadályoztathatván, e' részben bátran biztosítja a' vállalkozó társaságot ezen küldöttség; a' vasnak vám nélküli behozatala felől való biztosítása azonban csak annyira terjedhet, hogy ezen kívánságot annak idejében, midőn t. i. e' tárgy egész kiterjedésében ő felsége kegyelmes jóváhagyása alá terjesztetik, alázatosan ajánlani fogja.

1838-dik eszt. sept. 6-kán szinte nagyméltóságú gróf Batthyány Imre ö excellentiája előlése alatt tartatott

XI. Ülés.

Felolvastatott Báró Sinának a' 9-dik ülésből történt felszólításra adott és 12-dik szám alatt látható kinyilatkoztatása *); melly szokott mód szerint kinyomtatván, a' tanácskozásnak siettetése végett előlegesen közíratra bocsátatni rendeltetett.

---

*) Lásd ezen *Harmadik közlemény*, 25 lap.

1838-dik eszt. sept. 7-dikén szinte nagyméltóságu gróf Batthyány Imre úr ő excellenciája előlülése alatt tartatott

XII. Ülés.

Bemutatta nagyméltóságu előlülő ő excellenciája a' híd vámoknak Pest vármegye által 1828-dik esztendőben meghatározott és jelenleg is gyakorlatban levő lajstromát; úgy szinte benyújtotta Dubraviczky Simon alispán úr a' királyi városok kiváltságos levelöknek mását, nem különben, némelly a' két város közt kötött egyezkedéseket, melyek Pest vármegye levéltárában feltaláltattak, végre a' vármegye által meghatározott hídvám lajstromát, melyek felolvastatván, és a' függőben hagyott néhány kérdésekre alkalmaztatván, mindenek előtt abban állapodott meg jelen küldöttség, hogy a' mennyire a' környülmények csak engedik, az eddigi gyakorlat vétessék sinórmértékül, 's ennek következtetésében a' függőben hagyott pontokat egyenként felvévén azokat ekkép határozta el:

A' 4-dik pont olly értelemben fogadtatik el, hogy

a.) Az 1566-dik esztendei 13-dik t. czikkely szerint szabad legyen kinek kinek tulajdon hajójával saját szükségére élni; mindazáltal, ha az ilyen hajók tulajdonosai a' híd vám kárával pénzért mások' portékáit hordanak a' vízen keresztül, ebbeli vétkes tettökért, hajójok' elfoglalásával büntettetnek.

b.) Az ó-budaikra nézve mindazáltal ezen rendelkezés úgy értetik, hogy ezeknek helyből bérért is szabad ugyan mások portékáját Pestre vagy Budára szállítani, ha mindazáltal a' pesti határból a' budai ba vagy viszont pénzért valamit átszállítanak, akkor a' rendszerint való hídbér - fizetéssel kötelesek lesznek.

c.) Valamint a' budai, ugy a' pesti molnárok minden fizetéstől mentek, valahányszor saját hajóikon saját gabonáikat vagy lisztjüket a' Dunán átszállítják, de az örletőktől sem kívántathatik fizetés, midőn ezek örletés végett malomba járnak.

d.) Ugy nem különben tulajdon hajóikon minden vám nélkül átszállíthatják a' lakosok akár hová arató és nyomtató részeit.

e.) A' faeszközökkel kereskedők, kik hol a' pesti, hol a' budai parthoz helyheztesik hajóikat, és a' vásárok miatt a' Dunán ide 's tova költöznek,

sem hajójtól sem a' Dunán leeresztett portékáiktól vámfizetéssel nem tartoznak.

f.) Hasonlóan a' talpak is minden vám nélkül átmehetnek egyik partról a' másokra. Ha azonban a' vám kárával más emberek portékáit is átszállítják, akkoron a' talp' elfoglalásával büntettetnek.

g.) Azon hajóktól, melyek a' budai és pesti hárban valamivel rakosznak, vagy pedig a' Dunán másutt rakott teherrel le- vagy felmenvén megállapodnak, vámfizetésre senki sem kényszerítesék. Végre

h.) Azon hajók se taxáltassanak, melyek akaronét jöven itt valami portékát kirakván áruba bocsátatnak.

A' 9 - dik pont az eddigi gyakorlattal megegyezvén, az ellen észrevétel nincsen.

1838-dik eszt. sept. 8-kán szinte nagyméltóságu gróf Batthyány Imre ő excellenciája előlétele alatt tartatott

XIII. Ülés.

A' hídvámnak megállapítása tétetvén tanácskozás' tárgyául: különböző véleménynyel valának a' küldöttség' tagjai. Ugyan is némellyek a' törvény által legnagyobbnak kijelelt vámjegyzék gyanánt azt kívánták vétetni, melly Báró Sinának az iratok 2-dik száma alatt lévő kinyilatkoztatása mellett látható *), kik is vélekedésöket leginkább azzal támogatták, hogy ezen hídvam' lajstroma az országgyűlése előtt is megfordult lajstrommal megegyező lévén, miután azt az akkori országos küldöttség a' két város' hozzájárultával minden körülmények' megfontolása után kidolgozta, és mint célirányost az ország' rendéinek bemutatván ajánlotta, ennél fogva kételkedni sem lehet, hogy midőn a' törvény az 1790-dik esztendő óta 1808-ig kevés változással fenállott vámat említi, ez által nem mást, mint az említett küldöttség által akkoriban ugyanazon szavakkal ajánlottát kívánta ér-

---

*) Lásd *Első közlemény*, 28-dik lap.

teni, miszerint a' törvénynyel épen nem ellenkez-
 nék, ha a' küldöttség a' javaslatba hozott vám-jegy-
 zéket fogadná el: — mások ellenben a' törvénynek
 világos szavaira hivatkozva, minekutána ezek csak
 a' valóságosan fenállott, nem pedig a' jövőre
 megállapítani javalt vámat említik, de e' felett
 épen azon körülmény is, hogy jöllehet a' küldött-
 ség által előterjesztett vámlajstrom kéznél volt, még
 is az ország' rendei annak javaslatba is hozott meg-
 állapítása helyett, az 1790-dik és 1808-dik esz-
 tendők közt fenállottat tüzték ki sinormértékül, még
 inkább felvilágosítja, hogy jelen küldöttségnek csak
 ez, nem pedig amaz szabhat határokat: ennél fog-
 va az elhatározandó vámot a' többször említett
 1790-dik esztendő olta határozott volt mennyisé-
 gen túl megállapíthatónak nem ítélték.

Mivel azonban az ez alkalommal felütött or-
 szággyűlési iratok nyilvánították, hogy épen a'
 Báró Sina által javasolt, és az országgyűlésén is
 megfordult vámjegyzéket kívánták legyen a' KK. és
 RR. megállapítani, hogy továbbá a' fő rendek is vi-
 szon izenetökben világosan hivatkozva ezt fogadták
 el, 's ennek következtében keletkezett a' törvény-
 nek megállapított szerkeztetése, így a' fenforgó ne-
 hézség elenyészvén, a' többször említett vámjegy-
 zék, mint a' törvény által megállapított *legnagyobb*,
 a' jövő határozások' sinormértékéül fog. szolgálni.

1838 - dik sept. 9 - diken szinte nagyméltóságu
gróf Batthyány Imre úr ő excellentiája előlülése
alatt tartatott

XIV. Ülés.

Felolvastatván Báró Sinának 13-dik szám alatt lévő levele *), melly mellett Rennie György angol művésznek a' híd építés költségeit tárgyzó nyilatkozását közli, ez sajtó alá bocsátatik. — Egyébiránt el lévén már a' fenforgó előleges kérdések határozva, az iránt tanácskozott az országos küldöttség: minő híd vámot volna legcélszerűsabb megállapítani, mellyre nézve a' többség abban állapodott meg, hogy miután egy részről nem csak a' két városok ön magok elismerték, hogy a' mult országgyűlésre bemutatot vámjegyzék a' kereskedelemre nézve legkisebbé sem ártalmas, hanem az ország' rendei is ezen tekintetből indulva, abban megnyugodtak, más részről pedig, hol egy csekélyebb vám a' híd' építésére fordítandó tetemes summának kamatját sem hozná be, ellenben egy nagyobb nak megállapítása a' kikötendő esztendő k' kevesedését önként maga után vonván, így

---

a) Lásd ezen *Hormadik közlemény*, 35-dik lap.

a' kitüzött célhoz is' hogy t. i. a' híd mentül elébb a' nemzet' tulajdonává válják, 's azon mindenki szabadon járhasson, közelitethetnék, — ezen vámjegyzék, némelly csekély változásokkal, mellyeket leginkább a' visszaéléseknek gátlása, a' szegényebb sorsú ugy a' két város' lakosinak méltó tekintetbe jövő érdeke, 's ezek mellett a' kereskedésnek előmozdítása javallott, elfogadtassék. Melly szerint a' kiváltságos időre kiszabott vám ekkép határozott meg :

		Pengő pénzben, három ezüst huszast 1 for. számítván.	
		fl.	kr.
1	Egy gyalog személy minden teher tekintete nélkül . . .	—	1
	Egy lovas hasonlóan minden teher tekintete nélkül . . .	—	4
2	Egy báránytól, birkától, kecskétől, sertéstől, borjutól 's más efféle kisebb barmoktól fizettetik	—	1½
3	Efféle barmot hajtó vagy vezető személy fizet	—	1
	Egy fejős tehéntől, és minden vonó marhától, ha szabadon hajtatik vagy vezettetik a' hidon	—	3
	Efféle marhát hajtó vagy vezető személy	—	1

		Pengő pénz- ben, három ezüst hu- szast 1 for. számítván.	
		fl.	kr.
4	Egy terhetlen taligától, toló sze- mélylyel együtt	—	2
	Egy terhelt taligától, toló személy- lyel együtt	—	3
	Egy kétkerekű üres taligától vonó személylyel együtt	—	3
	Egy kétkerekű terhelt taligától, ha egy személy húzza	—	4
	Egy kétkerekű terhelt taligától, ha két személy húzza	—	6
	„ három személy	—	8
5	és így tovább minden többi személytől egyenkint	—	2
	Egy üres kisebb paraszt-kocsitól, ha egy marha húzza	—	5
	ha két marha	—	8
	ha három	—	11
	ha négy	—	14
6	és így tovább minden mar- hától	—	3
	Egy üres közepszerű szekértől, vagy hosszabbított paraszt- kocsitól, hintótól, 's úgy ne- vezett stájer - kocsitól, ha egy marha húzza	—	8
	ha két marha	—	12
	ha három	—	16
	ha négy	—	20
	és így tovább minden marhától	—	4

		Pengő pénzben, három ezüst huszast 1 for. számítván.	
		fl.	kr.
7	Egy üres, német tartománybeli, úgy szinte cseh - és morvaországi szekér, valamint a' nagyszekerek, úgy nevezett landkocsisok, ha egy marha húzza	—	10
	ha két marha	—	16
	ha három	—	22
	ha négy	—	28
	és így tovább minden marhától	—	6
8	Egy marhától, melly kisebb magyar - vagy erdélyországi terhelt szekér eleibe van fogva	—	8
	két marhától	—	14
	háromtól	—	20
	négytől	—	26
	ötötől	—	36
	hattól	—	48
9	Egy nagyobb, magyar - vagy erdélyországi szekér, úgy szinte egy hosszabbított paraszt kocsi, melly utóbbi, ha mesterségi szerekekkel terhelve van, két marhától	—	20
	háromtól	—	30
	négytől	—	40
	ötötől	—	50

		Pengő pénz- ben, három ezüst hu- szast 1 for. számitván.	
		fl.	kr.
	hattól	1	—
	haton felül pedig minden marhától	—	8
	Terhelt hintók 's úgy nevezett stájerkocsik, melyeken a' kocsison kívül, négy sze- mélynél több vagyon, ezen 9-dik pont szerint, mint ter- helt kocsik fizetnek		
10	Egy terhelt német tartományi, úgy szinte cseh- és morvaországi szekér, valamint a' terhelt úgy nevezett landkocsik, ha egy marha húzza	—	20
	ha két marha	—	30
	ha három	—	45
	ha négy	1	—
	ha öt	1	15
	ha hat	1	30
	haton felül pedig minden marhától	—	15
	Ha az egyigás szekérnek terhe egy mázsánál, a' két igásé kettő- nél, a' három- és többigásé pedig három mázsánál többet nem nyom, akkor a' marha úgy tekintetik, mintha üres		

		Pengő pénzben, három ezüst huszast 1 for. számítván.	
		fl.	kr.
	szekeret vonna, különben pedig mint terhet vonótól fizetetik.		
11	Azon szekerek, mellyek borral, musttal, máslassal, serrel, pálinkával, 's egyéb illyes kereskedésben előforduló szekerekkel terhelve vannak, nem a' marha' számától, hanem akó szerint fizetnek, és pedig minden akótól . . .	—	3
12	Minden nagyobb gulya- vagy vágó marhától darabonként . . .	—	5
	Minthogy csalárdság által hasznot keresni szabad nem lenne, azért mind azok, kik fortélyosság által a' hidvámot megrövidítik, hármaz vám' fizetésen kívül, még a' netalán okozandó költség' megadására is köteleztetnek.		

Igy még egyedül a' hatodik pontban érdeklett kiváltságos esztendőknék elhatározása lévén hátra, jöllehet itt egy pontos felszámításnak lehetlenségét átlátta az országos küldöttség; még is tekintetbe vévén a' felállítandó hídra megkivántató költségeket, az építést kormányozó művészeknek jutalmokat 's uti költségeiket, az eddig előlegesen tett kiadásokat, nem különben a' két városnak kárpótlás' fejében adandó sommát, és mind ezeknek kamatjait, a' jövendőre reménylhető jövedelmet, egy közelítő felszámolás által kívánta a' kikötendő esztendő' számát meghatározni, melly iránt, a' különböző vélemények közt magát mutató többség, a' kiváltságos időt 80 esztendőben állapította meg, olly formán, hogy a' vállalkozó társaság, bár mi légyen is a' városoknak egyezség vagy birói ítélet következtében kárpótlásul kiszabandó somma, ennek fejében semmi szín alatt újabb követelést ne formálhasson.

E' szerint a' kötelezések és kedvezéseknek minden pontjaira határozat lévén, ezek mellett Báró Sinának és a' vezérlete alatti részvényes társaságnak a' buda - pesti híd építése átadatván, Báró Sinát az eddigi végzéseknek közlése mellett arra kívánja az országos küldöttség felszólítani, hogy a' vállalat' megnyerése felől biztosítva lévén, a' mennyiben a' kikötött feltételekett elfogadná, már most a' két városnak kárpótlását tárgyzó viszo-

nos értekezéseket a' törvény értelmében minél előbb folyamatba vegye, 's egyszersmind a' kötelezések 4-dik pontjában egy tartalék-pénztárnak kimutatása iránt tett ajánlásának is' eleget tegyen.

1838-dik eszt. sept. 11-kén szinte nagyméltósá-
gu gróf Batthyány Imre ő excellenciája előlése
alatt tartatott

XV. Ülés.

Felolvastatott Schedius Károlynak úgymint Bá-
ró Sina meghatalmazottjának a' legközelebbi ülés
végzése folytában benyújtott és 14-dik szám alatt
foglalt kinyilatkoztatása *), melly szokás szerint saj-
tó alá bocsátatni rendeltetvén, azonnal tanácskozás
alá vétetett. És ugyan

Az 1-ső pontra, mellyben az ország gyűlése
által elfogadott vámnak megállapítása sürgettetett,
oda nyilatkozott a' küldöttség' többsége, hogy miu-
tán a' kérdésben forgó vám-jegyzéket csakugyan,
mint az országgyűlési iratokból látható, magok a'
két városok dolgoztatták ki, sőt azt egyenesen a'
kereskedésre legcélszerűsábbnak kijelentették, en-
nél fogva az egész kiterjedésében elfogadtassék
ugyan; a' könnyen következhető visszaélések' el-
távoztatása végett mindazáltal a' gyalog személyek-
re világosan kitétessék, hogy a' 2 krajczár fize-

---

*) Lásd ezen Harmadik közlemény, 36-dik lap.

tése csak akkor követeltethetik, midőn illy gyalog személy hátán vagy vállán visz terhet.

A' kiváltságos éveket mi illeti: nem tagadja ugyan a' küldöttség, hogy Báró Sina a' tartalék pénzalapnak ajánlásával egy a' törvényben nem említett terhet vett magára, de midőn a' kikötendő évekről folyt a' tanácskozás, akkoron minden egyéb körülményekkel együtt ez is figyelembe vétetett, minél fogva az évek szaporítása némelly tagok által nehézségbe hozatott ugyan, a' többség mindazáltal az illy vállalatoknál más országokban fenálló kedvezéseket tekintve, egyszersmind a' törvények által kitüzött czélt siettetni akarván, azokat 10 esztendővel megszorítandóknak itélvén, összesen 90-ben állapította meg.

Végre a' tartalék - pénzalapot illetőleg Báró Sina Györgynek ajánlása elfogadtatván, a' városokkal való egyezkedés iránt tett kinyilatkoztatás tudományúl vétetik.

1838-dik eszt. sept. 18-kán szinte nagymeltósá-
gu gróf Batthyány Imre ó excellentiája előlülése
alatt tartatott

XVI. Ülés.

Olvastatott ő cs. k. főherczegségének az or-
szág nádorának az innét september 2-áról költ
alázatos felírásra szolló kegyes válasza (15-dik
szám alatt) *) mellyben ezen küldöttséget tudósítani
méltóztatik, hogy a' mennyire a' magyar játék-
szin' részére szánt telek, az álló hídnál megkíván-
tató nagyobb térség tekintetéből szükséges vol-
na, e' helyett más alkalmas és ugyan a' kül-
döttség javaslatára különösen figyelmezve fog ki-
jeleltetni.

Ennek folytatában gróf Széchenyi István bemu-
tatta W. T. Clarknak hozzá írt levelét (16-dik
szám alatt) **) mellyben azon tekintetnél fogva, mi-

---

*) Lásd ezen *Harmadik közlemény*, 41-dik lap.

**) Lásd ezen *Harmadik közlemény*, 43-dik lap.

vel még most voltaképen meghatározni nem lehet, hogy az álló hídát épen a' Nákó-ház' irányában, vagy tán egy kevés különbséggel alább a' mázsautczának irányzatában lenne — e alkalmasabb építeni, — magára hagyatni kéri, hogy a' még ezután bővebben kifejlődő körülményekhez képest, a' kijelelt két vonal' közül választhasson. — Melly kívánsága a' nevezett művésznek, minthogy a' különbség a' nélkül is tekintetet alig érdemlő, elfogadtatván, a' két vonal' közt való választás az építő művésznek szabad tetszésére hagyatik.

Végtevére benyújtatott Báró Sina Györgynek a' küldöttség legutóbbi végzésére adott kinyilatkoztatása (17-dik szám alatt) *) melly azonnal tanácskozás alá vétetvén, jöllehet néhányan az előbbi végzéshez ragaszkodva az esztendő' számát szaporítani egyáltalán fogva nem akarták, a' küldöttségnek többsége mindazáltal leginkább azon nézetből indulván, hogy az ország rendei egy álló hídnek felépítését már elrendelték, 's így a' küldöttségnek kötelességében áll a' jelen való alkalmazhatosságot használva, ezen országos kívánságnak sikeresítését minden módon eszközölni, de továbbá tekintvén a' vállalatnak nagyszerűségét, és azon számtalan nehézségeket és pénz-veszedelméztetést, mellyeknek a' vállalkozó társaság kitéve vagyon, abban megállapodott, hogy Báró Sinának ezen ki-

---

*) Lásd ezen *Harmadik közlemény*, 45-dik lap.

nyilatkoztatásához képest a' szerződésbeli esztendőök száma 97-re határozassék.

Így az egyezség minden pontokra nézve meglévén, az újabb iratok is sajtó alá bocsátatni, a' jegyzőkönyv B. Sinával egész kiterjedésében közölni, 's egyszersmind a' rendes szerződés szerkezete elkészíttetni rendeltetett.

1838-dik eszt. sept. 18-kán szinte nagyméltóságu
gróf Batthyány Imre ő excellentiája előülése alatt
tartatott ,

XVII. Ülés.

A' legutóbbi ülés végzése' következésében fel-
olvasatott a' vállalkozó Báró Sina György, és il-
letőleg ennek vezérlete alatt alkotandó részvényes
társasággal a' már megállapított elvek szerint kö-
tendő szerződésnek szerkezete, melly pontonként
vitatás alá vétetvén abban némellyek által ezen sza-
vak : „*a' legfelsőbb jóváhagyás' kikötése mellett*“
inkább a' törvények szavaival, jelesen ezekkel : „*a'
királyi legfőbb felügyelésnek az 1791: 12 - dik
törvényczikkely' értelmében való gyakorlata fen-
maradván*“, felváltani sürgettettek, mások ellenben
a' szerkeztés szavait megtartani kívánták, melly is
mind két részről megvitattatván, a' küldöttség több-
sége abbeli kifejezést a' törvény értelménél bővebb
kiterjedésűnek úgy sem vélvén, e' részben voltaké-
pen, a' többire nézve pedig csekély változásokkal
ugyanazon szerkesztést egész kiterjedésében elfo-
gadta és a' vállalkozó Báró Sina Györggyel rövid
úton közölni rendelte.

1838-dik eszt. sept. 23-kán szinte nagyméltóságu
gróf Batthyány Imre úr ő excellentiája előülése
alatt tartatott

XVIII. Ülés.

Benyújtatott Gyra Constantinnak mint Báró
Sina György meghatalmazottjának levele (19-dik
szám alatt) melyben a' XIV-dik ülés jegyző köny-
vének utolsó szakaszában lévő ezen kifejezés helyett
„és a' vele egyesült részvényes társaságnak“ a' Báró
Sina kinyilatkoztatásában és a' szerződésben foglalt
következőket: „és a' vezérlete alatt alkotandó rész-
vényes társaságnak“ tétetni kéri, — melly kérés el-
fogadtatván a' jegyzőkönyv e' szerint megigazítat-
ni rendeltetett. — Egyébként Báró Sinának a'
véle közlött szerződés iránti kinyilatkoztatása
ugyan a' nevezett meghatalmazottnak jelentése sze-
rint még ekkorig meg nem érkezvén, az ő felsége
elébe bocsátandó alázatos felírásnak szerkezete fel-
olvastatott, melly is jóváhagyatván az ülés eloszlott.

1838-dik eszt. sept. 24 -kén szinte nagyméltósá-
gu gróf Batthyány Imre ő excellenciája előlétele
alatt tartatott

XIX. Ülés.

Bemutatott Báro Sinának válasza, melly sze-
rint a' szerződést némelly csekély leginkább szó-
beli, és a' küldöttség által is jóváhagyott változá-
sokkal elfogadja.

Ezután gróf Széchenyi, István a' vállalkozó Bá-
ronak különös megkérésére 's megbizásánál fogva
figyelmetessé tette ezen küldöttséget, hogy jóllehet
minden elemek vagy más viszontagságok által a'
hídban netalán okozható károkat kétség kívül a'
résztvényes társaságnak kelletik szenvedni, mivel
még is tekintvén a' kikötött időnek hosszúságát meg-
történhetnék, hogy talán háborús körülmények által
a' híd végképen elpusztúlna, 's ezen esetben csak
ugyan méltó volna a' résztvényes társaságot némileg
biztosítani, ennél fogva a' küldöttség által további
határozatot tételni sürögött. — Az előbocsátottal
folytában nyilván kijelentette a' küldöttség, hogy bár-
melly viszontagságok által okozható kárra nézve sem

vállalhatván semmi terhet az országra, a' kivánt biztosítás is csak annyira terjedhet, hogy a' részvényes társaságnak ezen egy különös esetben nyilván fenhagyattassék, hogy a' szokott háborúi kárpotlások útján keresetét maga helyén előmozdíthassa; melly kijelentés szerint ez egy különös pontba foglalva a' szerződés 5-dik pontja után iktattatni rendeltetett.

Ekkép az országos küldöttség a' reá bizott szerződést voltaképen béfejezván, az annak rende szerint aláírva, a' többi eredeti irományokkal együtt a' törvény értelmében jobbágyi alázatossággal ő felségének fel fog terjesztetni. — E' jegyzőkönyv pedig a' még hátra lévő irományokkal együtt szokott mód szerint kinyomtattatni rendeltetett.

Szerződés.

Mi József császári királyi és ausztriai főherczeg, aranygyapjas, nem különben szent-István apostoli király rendje nagy keresztes vitéze, Magyarország nádorispánya, királyi helytartója, és törvényes főkapitánya, a' Jászok' és Kunok' főispánya és birája, a' cs. k. lovasság fő vezére, két magyar lovas sereg ezredese és tulajdonosa, Pest Pilis és Solth törvényesen egyesült vármegyék' örökös és valóságos főispánya, magyar királyi Helytartó Tanács, úgy szinte a' Hétszemélyes Tábla előülője, mint az 1836ik esztendei 26 törvényczikkely által felhatalmazott országos küldöttség' előülője, és ugyan azon küldöttség többi tagjai; adjuk emlékezetül mindeneknek, kiket e' tárgy most vagy jövőendőben illethet: hogy midőn szabad királyi Pest városában, egy Buda's Pest közt építendő állandó-híd iránt fent említett törvény értelmében tanácskoztunk volna, akkoron Hodosi és Kizdiai báró Sina György ebbeli munkálatnak végbevételére mint vállalkozó magát jelentvén, Mi a' törvény rendelkezését 's ennek végrehajtására vezető minden eszközöket és egyéb körülményeket méltó figyelembe vevén, a' célbavett építés végrehajtását törvényesen reánk ruházott hatalmunknál fogva a' vál-

lalkozó B. Sina Györgynek, 's illetőleg vezérlete alatt alkotandó részvényes társaságnak, a' legfelsőbb jóváhagyás kikötése mellett következő feltételek alatt átadtuk 's engedjük:

1-ször. Köteleztetik a' vállalkozó egy saját vezérlete alatt alkotandó részvényes társasággal Buda 's Pest városok közt az országos küldöttség által megállapított két oszlopu, minden célra és teherre számított, 's így a' szakadatlan közösülésre tökéletesen alkalmas lánczhidat, és ugyan az említett küldöttség által kijelelt vonalon W. T. Clark által készített rajznak utmutatása szerint tulajdon költségén felépíteni, 's lehető, legrövidebb idő alatt a' közönség használatára megnyitni.

2-szor Mivel ezen állóhidat használandóktul az alább meghatározott mód szerinti vámszedés kirekesztőleg a' részvényes társaságot fogja illetni, ugyanazért köteleztetik a' vállalkozó Buda 's Pest városainak innét származó jövedelem csorbulását, a' felhozott törvény cikkely 6dik szakasza értelmében, illeő kárpotlással kiegyenlíteni, a' nélkül hogy ezen kárpotlás' tekintetéből, bármi legyen is az annak fejében akár barátságos egyezés akár bírói ítélet által megállapítandó summa, újabb követelést vagy kifogást formálhasson.

3-szor. A' mennyiben a' kijelelt vonalnak megtartása mellett a' budai parton némelly aerialis épü-

leteknek kisajátítása szükséges, e' részben, úgy nem különben az országlásnak vám alóli felmentése tárgyában netalán kötendő egyezés iránt az országos küldöttség semminemű feleletességet el nem vállalhatván, ezekre nézve a' további egyezkedés, szinte bár mi szín alatt formálható követelések vagy kifogások nyilvános kizárása mellett, magára a' vállalkozóra hagyatik, önként értetődven, hogy a' kötendő szerződés a' határozott esztendő' elteltével feléledő 's a' törvény' 7dik, 8dik, 's 9dik szakaszaiban körülírt ország' jussainak semmikép ellen nem állhat.

4-szer. Eltelvén a' vállalkozó társasággal kikötött szerződési esztendők, tartozni fog ezen társaság a' felállítandó hidat legjobb állapotban a' nemzetnek ingyen átbecsátani, sőt hogy időközben is nagyobb megrongáltatások esetére ezen hídnak haszonvehető állapotban leendő tarthatása végett az ország még inkább biztosítassék, köteles a' vállalkozó a' híd' megnyitásakor azonnal százezer forint conventiós pénzt az ország igazgatóságának kimutatni és szüntelen világosságban tartani, mellynek kamatai mindaddig felhalmoztatnak, míg a' kitett summa egy millio conv. forintra növekedik, hol ez a' szerződési esztendők' lefolytáig egy tartalék-pénzalapul fog szolgálni, úgy mindazáltal hogy annak kamatai időközben a' részvényes társaság javára szolgálván, a' szerződési esztendők' elmúltával az egész tőke is arra viszaszálljon.

5-ször. Azon esetre, ha a' szerződési esztendők' eltölte előtt a' híd használható lenni úgy meg-

szünnék, hogy a' részvényes társaság azt többé helyreállítani nem akarná, akkor a' törvényczikely 10 - dik szakasza szerint Buda 's Pest városai, a' kárpótlás fejében nyert sommának vissza fizetése mellett, az előbbi átjárást ismét a' mostani mód szerint felállíthassák; ha pedig a' társaság azon álló hidban esett hibákat helyerállítani kívánja, azt az állandó küldöttség által meghatározandó idő alatt eszközölni, addig pedig a' szükséges átjárásról maga költségén, de nem az állandó hídhoz szabott, hanem az illető vármegye által, 's ugyan a' kiváltságos személyek' kivételével, megálapítandó vám szerint gondoskodni tartozik; egyébként

6-szor. Bár mi érje is a' kikötött évek' lefolyta alatt ezen hidat, akár az elemek, akár más egyéb viszontagságok által, e' részben a' részvényes társaság semmi szin alatt kárpótlást vagy a' törvény rendelete alóli kivételt nem kívánhat, kivévén azon egy esetet: ha háborús körülmények a' hídnek elpusztulását okoznák, midőn a' részvényes társaságnak jussa fenmarad, hogy az iránt a' hasonló háborui kárpótlások után keresetét maga helyén előmozdíthassa.

7 - szer. Köteles a' vállalkozó az általa kibocsátandó részvények' felét (melly felének egy harmad része különösen a' vállalat előmozdításában tett fáradozásai' és költségeik' tekintetéből 'Wodianer és társainak' engedtetett által) Magyarország 's je-

lesen Buda és Pest városai lakosainak tetszés szerinti részesülés végett 6 hónapi szabad vásárlhatásul hagyni, mely idő multával azon részvények, a' mennyiben el nem kelnének, a' vállalkozó rendelkezése alá esnek. Az eddig előbocsátott kötelezések mellett viszont

8-szor. A' részvényes társaság a' híd megnyitásától számítandó kilenczven hét évek' lefolyta alatt a' hídon kivétel nélkül mindenkitől, a' törvény második szakasza értelmében, következő vámot szedhet conventiós ezüst pénzben, három darab ezüst huszast egy forintra, és hatvan darab ezüst huszast egy finom kölni markra számítván:

		Pengő pénzben, három ezüst huszast 1 for. számítván.	
		fl.	kr.
a)	Egy gyalog személy	—	1
	Ugyan az ha vállán vagy hátán terhet visz	—	2
	Egy lovas személy minden teher tekintete nélkül	—	4
b)	Egy báránytól, birkától, sertéstől, kecskétől, borjutól 's más efféle kisebb barmoktól fizettetik	—	2
c)	Efféle barmot hajtó vagy vezető személy fizet	—	1

Pengő pénz-
ben, három
ezüst hu-
szast 1 for.
számítván.

	fl.	kr.
Egy fejős tehéntől, és minden vonó marhától, ha szabadon hajtatik vagy vezettetik a' hidon	—	3
Efféle marhát hajtó vagy vezető személy	—	1
d) Egy terhetlen taligától, toló személylyel együtt	—	2
Egy terhelt taligától, toló személylyel együtt	—	3
Egy kétkerekű üres taligától vonó személylyel együtt	—	3
Egy kétkerekű terhelt taligától, ha egy személy húzza	—	4
Egy kétkerekű terhelt taligától, ha két személy húzza	—	6
„ három személy	—	8
és így tovább minden többi személytől egyenkint	—	2
e) Egy üres kisebb paraszt-kocsitól, ha egy marha húzza	—	5
ha két marha	—	8
ha három	—	11
ha négy	—	14
és így tovább minden marhától	—	3
f) Egy üres középszerű szekértől, vagy hosszabbított paraszt-kocsitól, hintótól, s úgy ne-		

		Pengő pénz- ben, három ezüst hu- szast 1 for. számítván.	
		fl.	kr.
	vezett stájer - kocsiól, ha		
	egy marha húzza	—	8
	ha két marha	—	12
	ha három	—	16
	ha négy	—	20
	— és így tovább minden marhától	—	4
g)	Egy üres, német tartománybeli,		
	— úgy szinte cseh- és morva-		
	— országi szekér, valamint a		
	— nagyszekerek, úgy nevezett		
	landkocsisok, ha egy marha		
	— húzza	—	10
	ha két marha	—	16
	ha három	—	22
	ha négy	—	28
	— és így tovább minden mar-		
	— hától	—	6
h)	Egy marhától, mely kisebb ma-		
	— gyar - vagy erdélyországi		
	— terhelt szekér eleibe van fog-		
	— va	—	8
	két marhától	—	14
	háromtól	—	20
	négytől	—	26
	ötötől	—	36
	hattól	—	48
i)	Egy nagyobb, magyar - vagy er-		
	— délyországi szekér, úgy szin-		
	— te egy hosszabbított paraszt-		

		Pengő pénz- ben, három ezüst hu- szast 1 for. számítván.	
		fl.	kr.
	kocsi, melly utóbbi, ha mes- terségi szerekkel terhelve van,		
	két marhától	—	20
	háromtól	—	30
	négytől	—	40
	ötötől	—	50
	hattól	1	—
	haton felül pedig minden marhától	—	8
	Terhelt hintók, s úgy nevezett stájerkocsik, mellyeken a kocsison kívül, négy sze- méltnél több vagyon, ezen 9-dik pont szerint, mint ter- helt kocsik fizetnek.		
k)	Egy terhelt német tartományi, úgy szinté cseh- és morvaországi szekér, valamint a' terhelt úgy nevezett landkocsik, ha egy marha húzza	—	20
	ha két marha	—	30
	ha három	—	45
	ha négy	1	—
	ha öt	1	15
	ha hat	1	30
	haton felül pedig minden marhától	—	15
	Ha az egyigás szekérnek terhe egy mázsánál, a' két igásé kettő-		

		Pengő pénzben, három ezüst huszast 1 for. számítván.	
		fl.	kr.
	nél, a' három - és többigásé pedig három másánál többet nem nyom, akkor a' marha úgy tekintetik, mintha üres szekeret vonna, különben pedig mint terhet vonótól fizetetik.		
l)	Azon szekerek, mellyek borral, musttal, mászlással, serrel, pálinkával, s egyéb illyes kereskedésben előforduló szekerekkel terhelve vannak, nem a' marha' számától, hanem akó szerint fizetnek, és pedig minden akótól . . .	—	4
m)	Minden nagyobb gulya- vagy vágó marhától darabonként . . .	—	5
	Mint hogy csalárdság által hasznot keresni szabad nem lenne, azért mind azok, kik fortélyosság által a' hidvámot megrövidítik, hármas vám' fizetésén kívül, még a' netalán okozandó költség' megadására is köteleztetnek.		

9-szer. A' buda-pesti állandó hídhoz megkívántató rendőrhatóság a' mondott két város által gyakoroltatván, e' részben ezek, valamint az ország' igazgatósága is a' megkívántató pártfogást nehézség 's minden fizetés nélkül nyújtandják; — a' híd vámfizetésre 's ebből eredő személyes viszonyokra, valamint a' Buda és Pest városok és a' részvényes társaság közt támadható kérdésekre nézve mindazáltal kiki törvénnyel kijelelt birájának hatósága alá fog tartozni.

10-szer. Sem hajó, komp, vagy csónak, sem gőzhajó, sem akármi más névvel nevezendő átvirányítási eszköz, a' két városok' határában egyik parttól a' másikra átszállításul a' részvényes társaság' nyilvános engedelmé nélkül pénzért járni nem engedtetik. Ellenben

11-szer. Szabad lesznek mindenkinek az 1566-dik esztendei 13-dik törvényczikkely szerint tulajdon hajóját maga szükségére használni; ha azonban az illyes hajók' tulajdonosai, a' híd vám kárával pénzért mások' portékáit, vagy idegen személyeket a' vízen áthordanak, ebbéli vétkes tettekért hajójok' elfoglalásával büntettetnek; az ó-budaiakra jelen rendszabás olly értelemben terjesztetvén ki, hogy ezeknek helyből t. i. Ó-Budáról bérért is szabad ugyan mások' portékáját Pestre vagy Budára szállítani; ellenben ha a' pesti határról Budára, vagy

viszont pénzért valamit átszállítanak, akkor rendszerint való híd vámfizetésre kötelesek legyenek.

12-szer. Valamint a' budai, úgy a' pesti molnár-
rok minden fizetéstől mentek, valahányszor saját ha-
jójokon gabonáikat vagy lisztjüket a' Dunán átszállí-
tják, de az örletőktől sem kívántathatik fizetés, mi-
dön örletés végett malomba járnak.

13-szor. Nem különben tulajdon hajóikon min-
den vám nélkül átszállíthatják a' lakosok akár hová
arató 's nyomtató részöket.

14-szer A' faeszközökkel kereskedők, kik hol
a' pesti hol a' budai parthoz helyeztetik hajóikat,
és a' vásárok miatt a' Dunán ide 's tova költöznek,
sem hajójoktól sem a' Dunán leeresztett portéká-
joktól fizetéssel nem tartoznak.

15-ször. Hasonlóan a' talpak is minden vám nélkül
áthocsátatnak egyik partról a' másikra; ha azonban
azokon a' vám kárával mások' portékái vagy idegen
személyek átszállítatnának, ekkor a' tulajdonos a'
talp elfoglalásával büntettetik.

16-szor. Azon hajóktul, melyek a' budai 's pesti
határban valamivel rakosznak, vagy pedig a' Du-
nán másutt rakott teherrel le vagy felmenvén
megállapodnak, vámfizetésre senki sem kényszerí-
tethetik.

17-szer. Nem fizetnek végtére azon hajók, melyek akár honnét jöven, 's portékáik kiraktván, áruba bocsátatnak.

18-szor. A' hajóknak egyik partról a' másikra való huzása a' felállítandó lánczhídon mint a' hídnak ártalmas 's a' szabad járás-kelest felette akadályoztató átaljában eltiltatik, de a' híd alatti átjárás mindenkinek fizetés nélkül szabadon hagyatik.

19-szer. Fenhagyatik a' részvényes társaságnak, hogy a' mennyiben netalán a' lánczhídon kívül a' közösülés könnyítése végett még egy vagy több más hidat, vagy egyéb közösülési eszközt is idővel felállítani kívánna, ezeken szinte az állóhídra nézve határozott vámot mindenkitől, ki azoknak hasznát venni akarja, szedhesse, a' hídnak megnyitásaért és hajók' át bocsátásaért azonban semmi fizetést ne követelhessen.

20-szor. Megengedtetik a' részvényes társaságnak, hogy tetszése szerint a' két város határában és környékiben a' lakosok kényelmére 's gyönyörűségére mulató hajókat, csónakokat, ugy kisebb gőzhajókat is, a' személyeknek egy partról a' másikra átszállíthatása 's a' két város legközelebbi tájaira kény-
utak tehetése végett szabadon tarthasson.

21-szer. Azon esetben, midőn a' természet a' két várost jég híddal megajándékozza, azt mindenki, mennyiben az illető hatóságok személy- és életbiztos-

ság tekintetéből megengednék, fizetés nélkül használhatja ugyan, de olly kikötéssel, hogy semmiféle parti hidak, pallók, vagy a' partról a' jégre átjárásul szolgáló bármi néven nevezendő készülétek senki által oda ne helyeztethessenek; és e' tekintetben, valamint minden, a' két városi Duna mentében a' híd-vám' csorbitására czélozható visszaélésekre nézve az illető törvényhatóságok által nyújtandó, fizetés nélküli segély iránt a' vállalkozó 's illetőleg a' részvényes társaság biztosítatik.

22-szer Az előszámlált pontokban kikötött feltételek közt nem foglalt más különös esetekre nézve az 1836-diki 26-dik törvényczikkely teljes kiterjedésében sinórmértékül fog szolgálni.

23-szor. Az országos küldöttség által ekkép megállapított szerződés a' vállalkozó B. Sina György által elfogadtatván, annak szoros megtartására, a' nevezett vállalkozó 's illetőleg a' vezérlete alatt alkotandó részvényes társaság ezzel leköteleztetik.

Költ 1838 - dik eszt. Szent Mihály
hava 27-dik napján.

JÓSEF NÁDOR ISPÁNY s. k.

Hodosi és kizdiai

Bárá Sina György s. k.

Verebi Végh Ignác s. k.

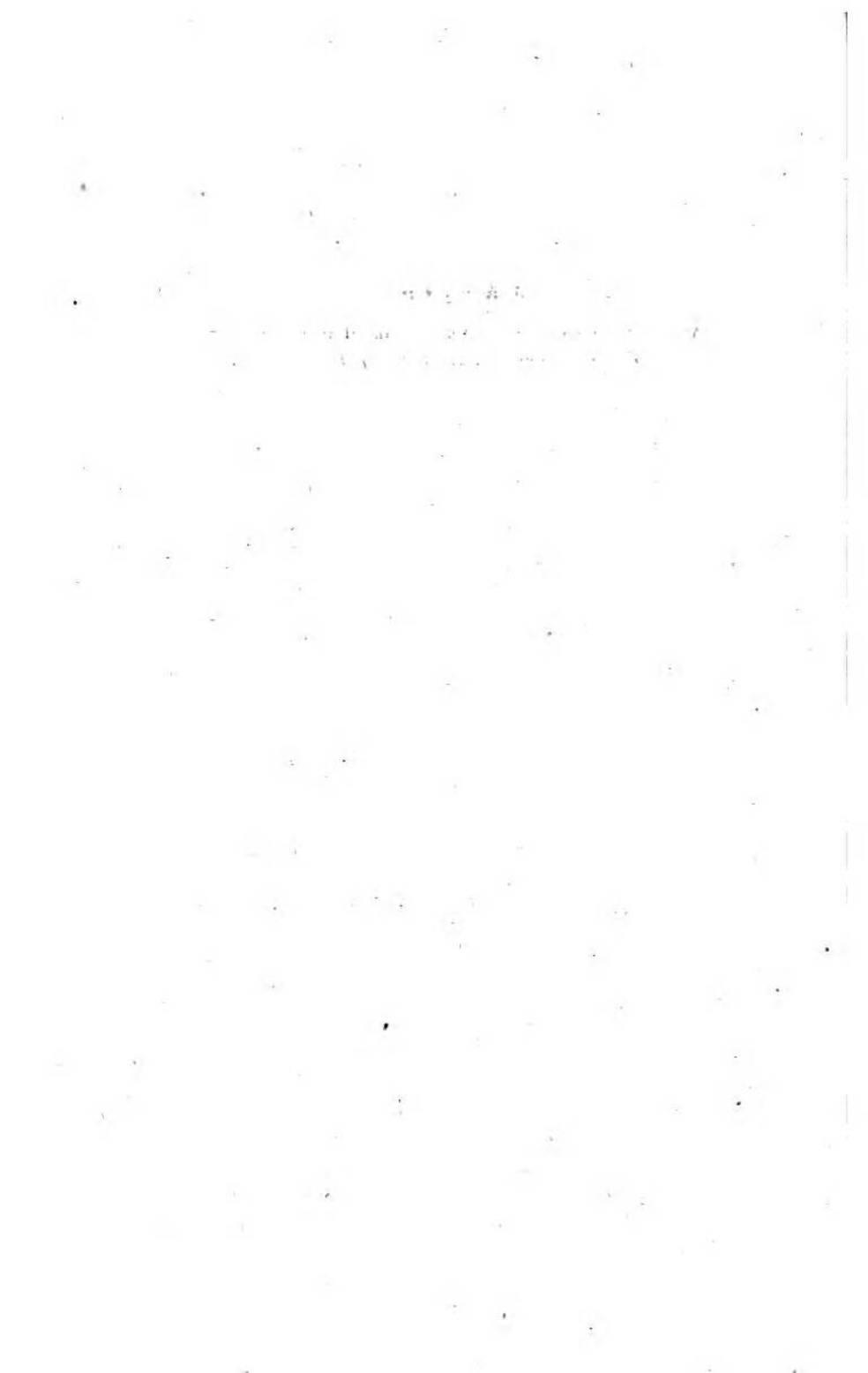
k. tan. és nádori ítélőmester.

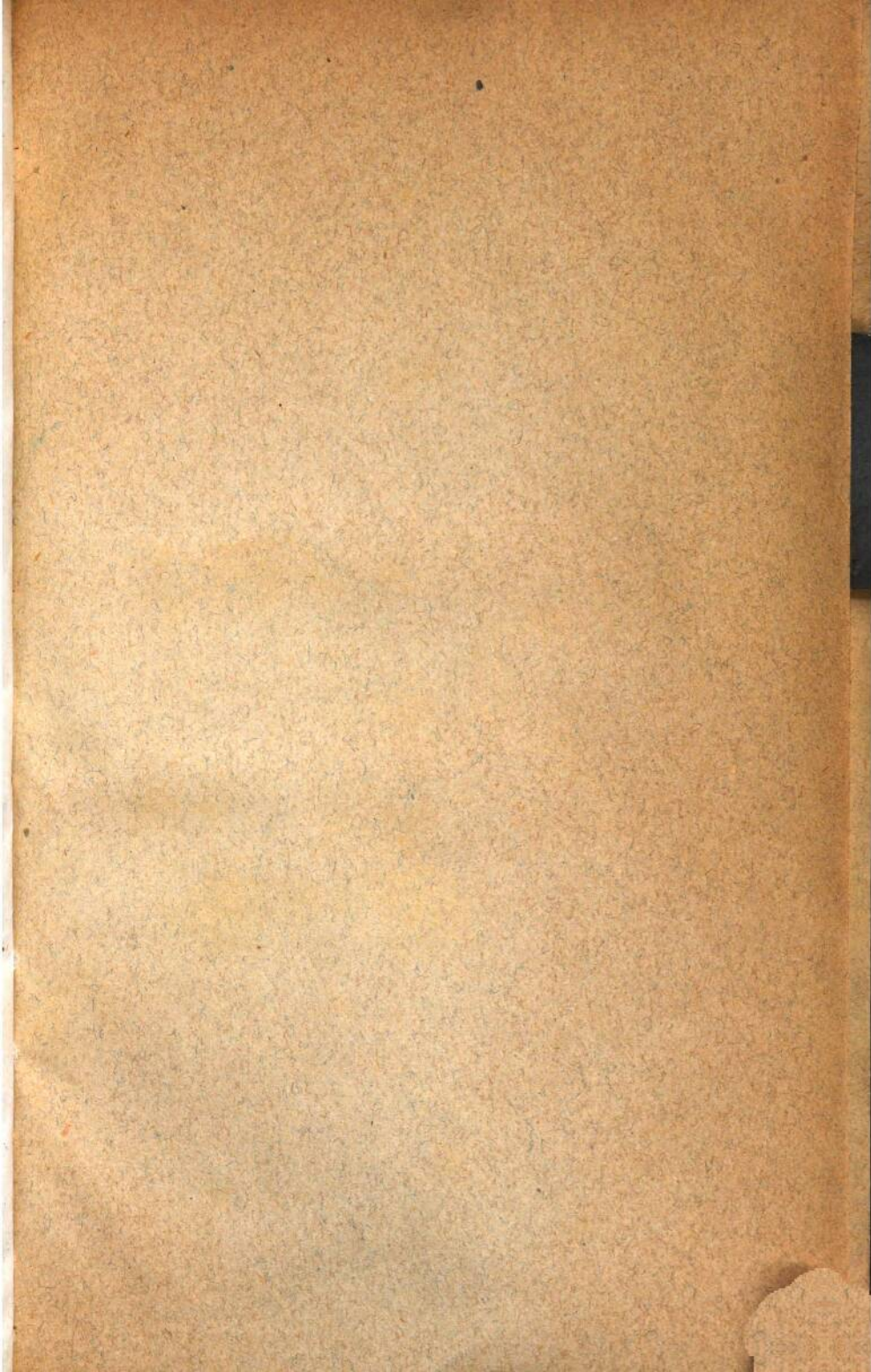
(Az illető pecsétek)

J á v í t á s.

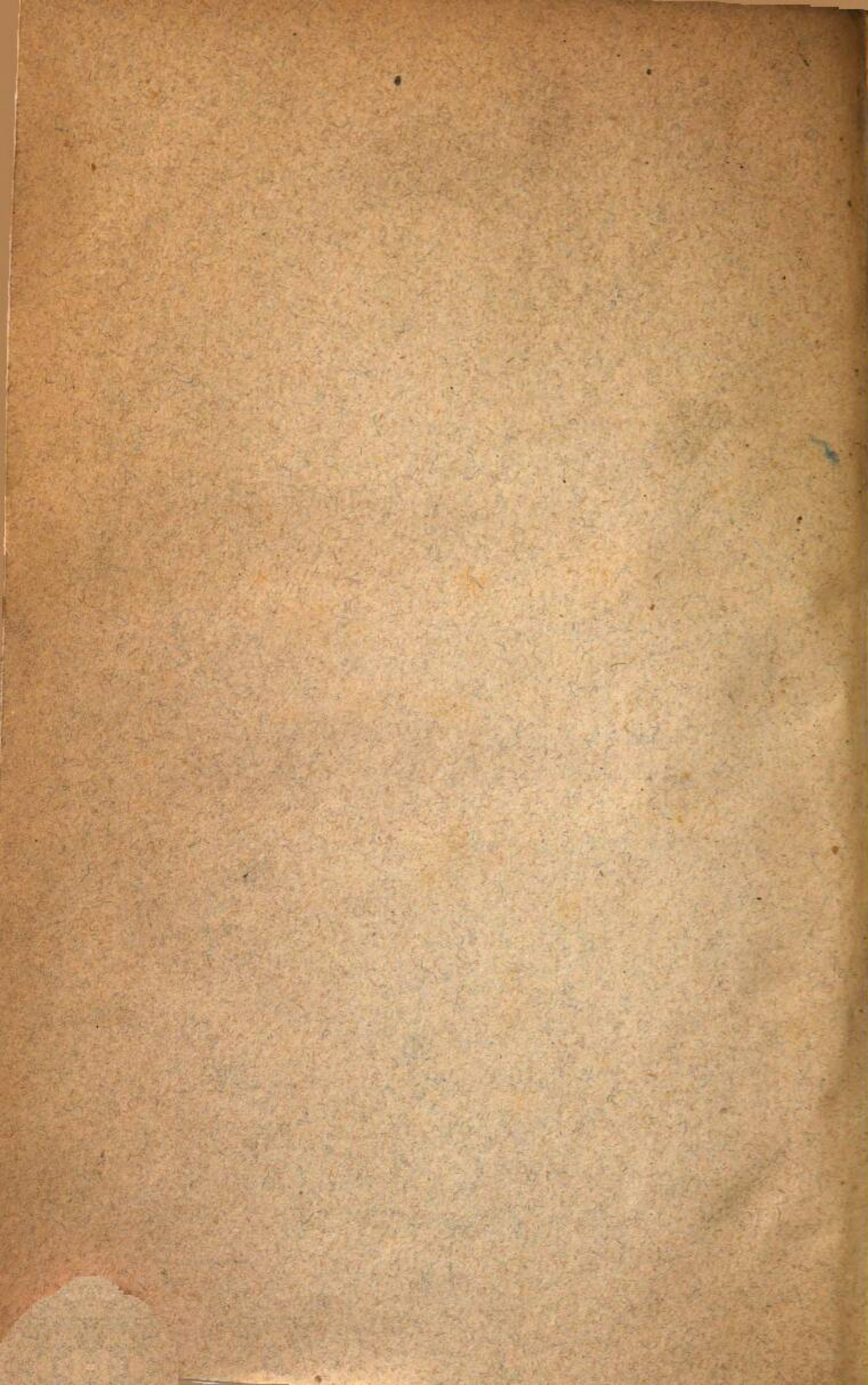
A 68-dik lapon, a 2-dik sorban alúlról e helyett:

A 4-dik pont olv. Az 5-dik pont.

Österreichische Nationalbibliothek

407

